

2015

Studie rodin v Olomouci

Podkladová analýza ke koncepci rodinné
politiky

SocioFactor s.r.o.

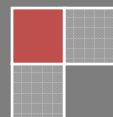
Daliborova 631/22

709 00 Ostrava – Mariánské Hory

www.sociofactor.eu

info@sociofactor.eu

Zpracováno pro Magistrát města Olomouc

Obsah

Úvod.....	4
1 Sociodemografická analýza.....	5
1.1 Vývoj počtu obyvatelstva	5
1.1.1 Přírůstek/úbytek obyvatelstva	6
1.2 Věková struktura obyvatelstva	8
1.3 Obyvatelstvo podle rodinného stavu, vzdělání a náboženského vyznání.....	10
1.4 Sňatečnost a rozvodovost	15
1.5 Rodičovství.....	19
1.6 Ekonomická aktivita	24
1.6.1 Nezaměstnanost.....	25
1.7 Bytový fond	27
1.8 Domácnosti	34
1.8.1 Hospodařící domácnosti tvořené rodinami	35
1.9 Životní úroveň	39
1.10 Dluhová problematika.....	46
1.10.1 Dluhy po splatnosti (registr Solus).....	46
1.10.2 Osobní bankroty	47
1.11 Závěr	49
2 Nástroje rodinné politiky a jejich možnosti	53
2.1 Vymezení cílů.....	53
2.2 Stručná charakteristika použitých metod.....	53
2.3 Popis aktuálně využívaných nástrojů rodinné politiky ve městě.....	54
2.3.1 Koncepce rodinné politiky města Olomouce a její plnění v roce 2015.....	54
2.3.2 Odbory Magistrátu města Olomouc	57
2.3.3 Rodinná centra v Olomouci.....	58
2.3.4 Univerzita Palackého v Olomouci.....	60
2.4 Zpráva o potřebách rozvoje podpory rodinné politiky v městě Olomouci.....	61
2.4.1 Odbory Magistrátu města Olomouce	61
2.4.2 Rodinná centra v Olomouci.....	62
2.4.3 Univerzita Palackého v Olomouci.....	64
2.4.4 Potenciální aktéři rodinné politiky	65
2.5 Doporučení	66
3 Analýza potřeb rodin žijících na území města Olomouc	67

3.1	Informovanost rodin o rodinné politice ve městě	68
3.2	Hodnocení podmínek, které město rodinám vytváří	68
3.3	Hodnocení veřejného prostoru města z hlediska potřeb rodin	69
3.4	Návrhy na zlepšení podpory rodin ve městě	70
3.5	Sladování pracovního a rodinného života	72
3.6	Potřeby rodin s dětmi ve věku 0 – 2 let	73
3.7	Potřeby rodin s dětmi ve věku 3 – 5 let	74
3.8	Potřeby rodin s dětmi ve věku 6 – 9 let	75
3.9	Potřeby rodin s dětmi ve věku 9 – 12 let	76
3.10	Závěr	77
4	Analýza potřeb rodin – angažovanost	78
4.1	Vymezení cílů	78
4.2	Stručná charakteristika použitých metod	78
4.3	Zpráva o sběru dat za pomoci public anthropology	79
4.4	Závěr	82
4.5	Seznam použité literatury	83
4.6	Obrazová příloha	83
5	Otevřená škola MŠ a ZŠ Svatoplukova 11: možnosti transformace	84
5.1	Vymezení cílů	84
5.2	Stručná charakteristika použitých metod	84
5.3	Komunitní škola	84
5.3.1	Strategie budování komunitní školy	85
5.4	MŠ a ZŠ Svatoplukova 11	86
5.4.1	Dílčí cíle a použitá metodologie	86
5.4.2	Charakteristika školy	87
5.4.3	Lidský potenciál	87
5.4.4	Prostory školy a jejich potenciál	88
5.4.5	Aktivity školy	89
5.4.6	Boj o dítě	90
5.4.7	Postoj k myšlence komunitní školy	90
5.5	Šetření mezi žáky a rodiči v rámci MŠ a ZŠ Svatoplukova 11	91
5.5.1	Šetření mezi žáky	91
5.5.2	Šetření mezi rodiči	96
5.6	Aktivity v městských částech Hejčín a Řepčín	100
5.7	Šetření mezi obyvateli městských částí Hejčín a Řepčín	103
5.8	SWOT analýza	109
5.9	IFE matice	112

5.10	Závěr a doporučení.....	113
5.11	Seznam použité literatury.....	114
6	Výsledky šetření o znalosti využití přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou nacházejících se na ulici Peškova 1.....	115
6.1	Vymezení cílů.....	115
6.2	Stručná charakteristika použitých metod.....	115
6.3	Základní charakteristika přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou.....	115
6.4	Výsledky šetření	116
6.5	Závěr	126
7	Klíčová doporučení pro rodinnou politiku	127
8	Seznam grafů.....	129
9	Seznam schémat	132
10	Seznam obrázků	132
11	Seznam tabulek	132

Úvod

Studie rodin v Olomouci navazuje a rozšiřuje zjištění získané prostřednictvím „Analýzy potřeb rodin a současného stavu jejich naplňování“, kterou společnost SocioFactor s.r.o. zpracovala pro Statutární město Olomouc v roce 2011. Jedná se o soubor dílčích výzkumných činností, které sledují a identifikují potřeby rodin v přímé interakci se zkoumanými ve veřejném prostoru. Výstupy analýzy budou sloužit jako podklad pro novou koncepci rodinné politiky na další období, současně i jako podklad pro zpracování Akčního plánu rozvoje rodinné politiky statutárního města Olomouce na rok 2016.

Předkládaná analýza se skládá ze dvou hlavních částí, a to deskriptivní a analytické. V deskriptivní části jsme se zaměřili na aktualizaci dat z oblasti života rodin ve městě Olomouc. Tato část obsahuje a) sociálně demografickou analýzu domácností a b) popis aktuálně využívaných nástrojů rodinné politiky ve městě.

Část analytická, která byla provedena jako aplikovaný výzkum, se věnuje identifikaci potřeb obyvatel města - rodin, a předkládá reflexi a sebereflexi rodin na základě:

- Analýzy potřeb rodin prostřednictvím klíčových nositelů / realizátorů rodinné politiky, včetně těch potenciálních.
- Analýzy potřeb rodin žijících na území města – v přímé interakci se zkoumanými ve veřejném prostoru. Jedná se o přístup, jehož smyslem je podpořit aplikovatelnost výzkumu a angažovat veřejnost a již v průběhu výzkumu podporovat proces sociálních změn.
- SWOT analýzy, která byla využita ke zjištění potřeb obyvatel městské části Hejčín a Řepčín a IFE matice pro stanovení priorit.

V této části je kladen důraz na praktické využití výsledků pro plánování a další rozvoj rodinné politiky města.

Poslední část této zprávy je věnována problematice znalostí využití přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou nacházejících se na ulici Peškova 1.

Závěry jednotlivých analýz jsou uvedeny vždy na konci příslušné kapitoly.

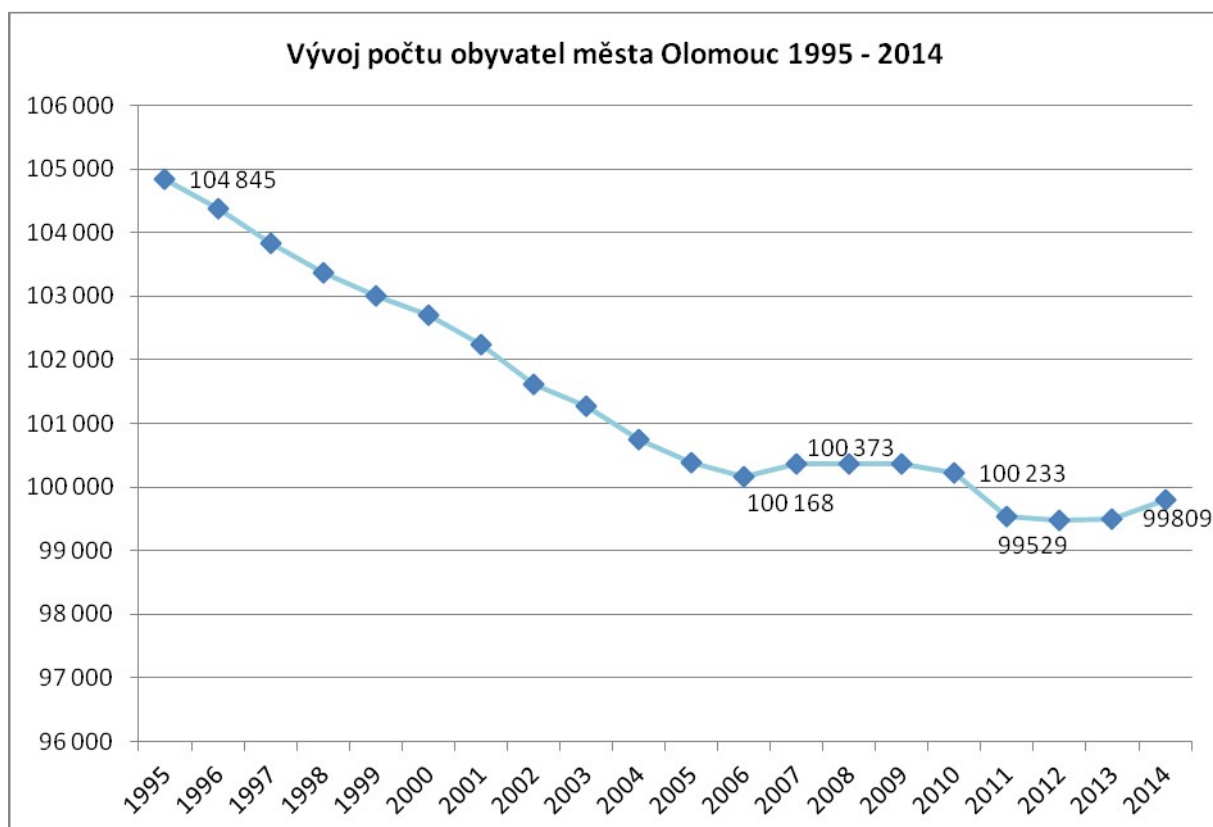
Studie rodin v Olomouci byla financována z neinvestiční dotace ze státního rozpočtu na rok 2015 na projekt na podporu rodiny vítězné obci v soutěži „Obec přátelská rodině roku 2014“.

1 Sociodemografická analýza

1.1 Vývoj počtu obyvatelstva

Město Olomouc obývalo na konci roku 2014 téměř sto tisíc obyvatel, přesně 99 809 obyvatel. Vývoj počtu obyvatel v průběhu uplynulých dvaceti let nám představuje následující graf č. 1.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel města Olomouc 1995 - 2014

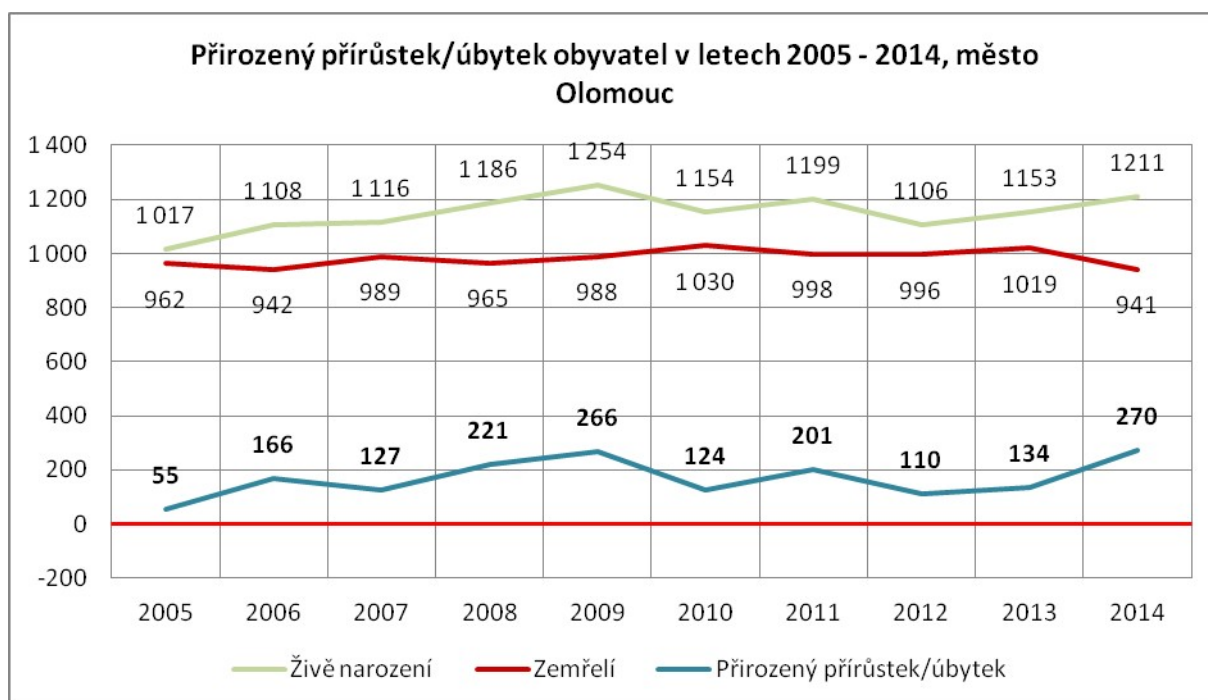
Zdroj: ČSÚ

V posledních dvaceti letech se celkový počet obyvatel města snížil o více než 5 tisíc (5036 obyvatel). Největší pokles jsme zaznamenali mezi lety 1995 až 2006. V tomto období docházelo k úbytku obyvatel každoročně a celkem v průběhu zmiňovaných dvanácti let přišlo město Olomouc o 4677 obyvatel (z 104 845 na 100 168). V roce 2007 obyvatel mírně přibýlo (o 205 osob) a také následující tři roky se počet obyvatel pohybuje nad 100 tisíci. Tato hranice byla poprvé pokořena v roce 2011, kdy na konci roku město obývalo 99 529 osob. V roce 2012 a 2013 je bilance počtu obyvatel srovnatelná s rokem 2011. Přes nárůst počtu obyvatel mezi lety 2013 – 2014 (o 320 osob), zůstává počet obyvatel pod 100 tisíci (99 809).

1.1.1 Přírůstek/úbytek obyvatelstva

Přírůstek/úbytek obyvatel může být způsoben dvěma faktory – migrací obyvatel nebo jejich přirozenou výměnou. Pokles počtu obyvatel ve městě Olomouc je jednoznačně způsoben stěhováním obyvatel z města.

Graf 2: Přirozený přírůstek/úbytek obyvatel v letech 2005 - 2014, město Olomouc

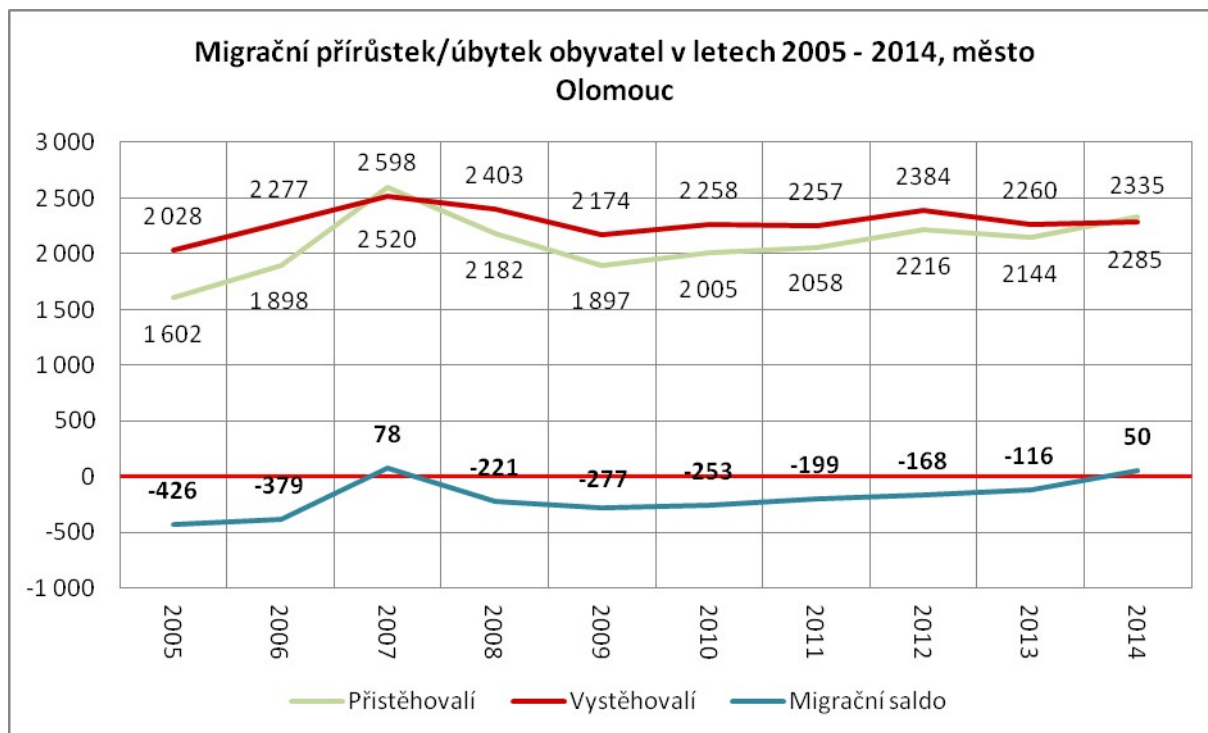
Zdroj: ČSÚ

V průběhu let 2005 – 2014 jsme každoročně zaznamenali přirozený přírůstek obyvatel. Nejnižší byl v roce 2005, kdy počet živě narozených o 55 osob převyšoval počet zemřelých. Naopak nejvyšší sledujeme v roce 2014, kdy dosahoval 270 osob.

Počet živě narozených dětí se v uplynulých deseti letech pohybuje nad hranicí 1 tisíce osob, od roku 2006 dokonce pravidelně přesahuje 1 100 osob. Nejvíce dětí se narodilo v roce 2009 (1 254 osob) a v roce 2014 (1 211 osob).

Počet zemřelých, s výjimkou dvou let (2010 a 2013), nepřesahoval 1 000 obyvatel. Nejvíce obyvatel města zemřelo v roce 2010 (1 030 osob) a v roce 2013 (1 019 osob), nejméně pak v roce 2014 (941 osob).

Graf 3: Migrační přírůstek/úbytek obyvatel v letech 2005 - 2014, město Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Křivka znázorňující migrační saldo, nám prozrazuje, že v průběhu námi sledovaného desetiletého období, docházelo s výjimkou dvou let (2007 a 2014) vždy k migračnímu úbytku osob. K největšímu úbytku osob stěhováním došlo v roce 2005 (o 426 osob) a 2006 (o 379 osob). Roky 2007 a 2014 jako jediné zaznamenali vyšší počet přistěhovalých než vystěhovalých (v roce 2007 o 78 osob, v roce 2014 o 50 osob). Zároveň lze však také sledovat, že od roku 2009 se záporné migrační saldo snižuje.

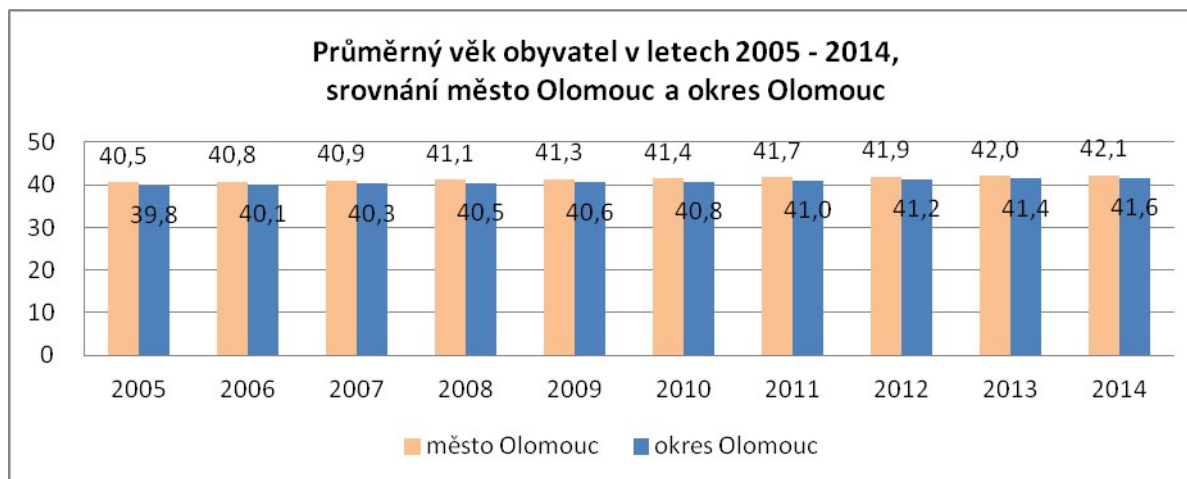
Každoročně se z města Olomouc vystěhuje více než 2 tisíce obyvatel. Nejvíce osob se z města Olomouc vystěhovalo v roce 2007 (2 520) a v roce 2008 (2 403).

Počty přistěhovalých osob jsou kolísavější. Nejvíce osob se do města přistěhovalo v roce 2007 (2 598 osob) a v roce 2014 (2 285 osob), nejméně v roce 2005 (1 602) a v roce 2009 (1 897 osob). Od roku 2010 se počet přistěhovalých každoročně pohybuje nad hranicí 2 tisíc osob.

1.2 Věková struktura obyvatelstva

Kapitola přináší informace o věkové struktuře obyvatel města Olomouc. Věnovat se budeme průměrnému věku obyvatel, obyvatelstvu podle hlavních věkových skupin a stromu života podle věkových skupin.

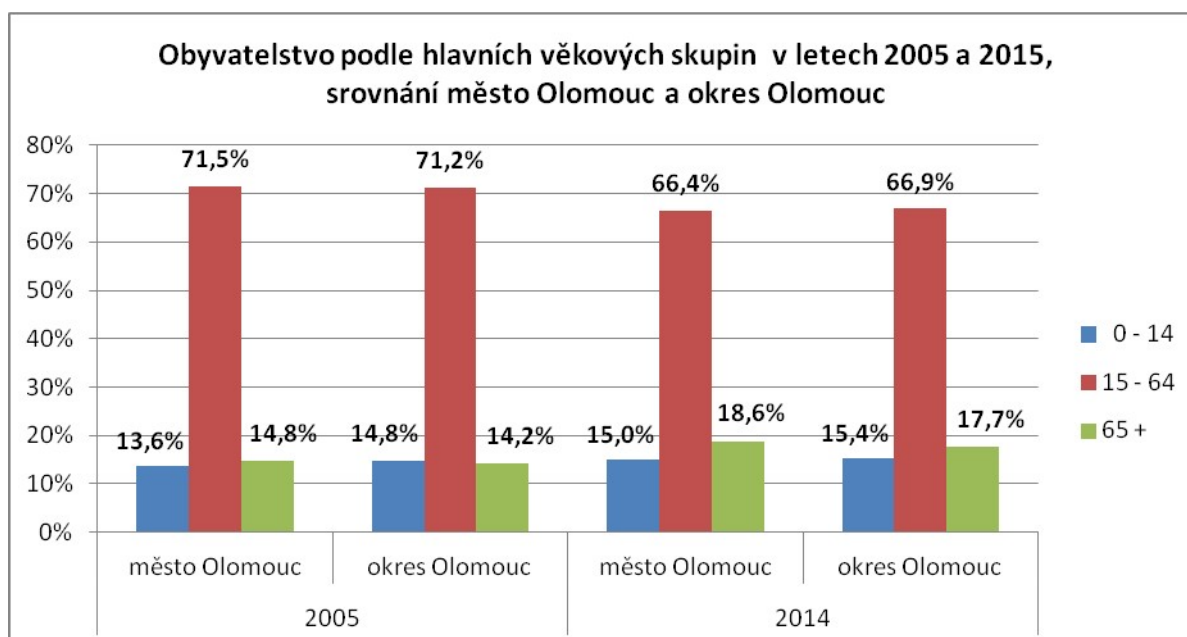
Graf 4: Průměrný věk obyvatel v letech 2005 - 2014, srovnání město Olomouc a okres Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Průměrný věk obyvatel města Olomouc roste. V roce 2005 dosahoval 40,5 let a na konci roku 2014 již 42,1 let. Srovnání průměrného věku obyvatel města Olomouc s obyvatelstvem okresu Olomouc zjistíme, že průměrný věk obyvatel města je dlouhodobě vyšší, na konci roku 2014 činil rozdíl 0,6 let.

Graf 5: Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin v letech 2005 a 2015, srovnání město Olomouc a okres Olomouc

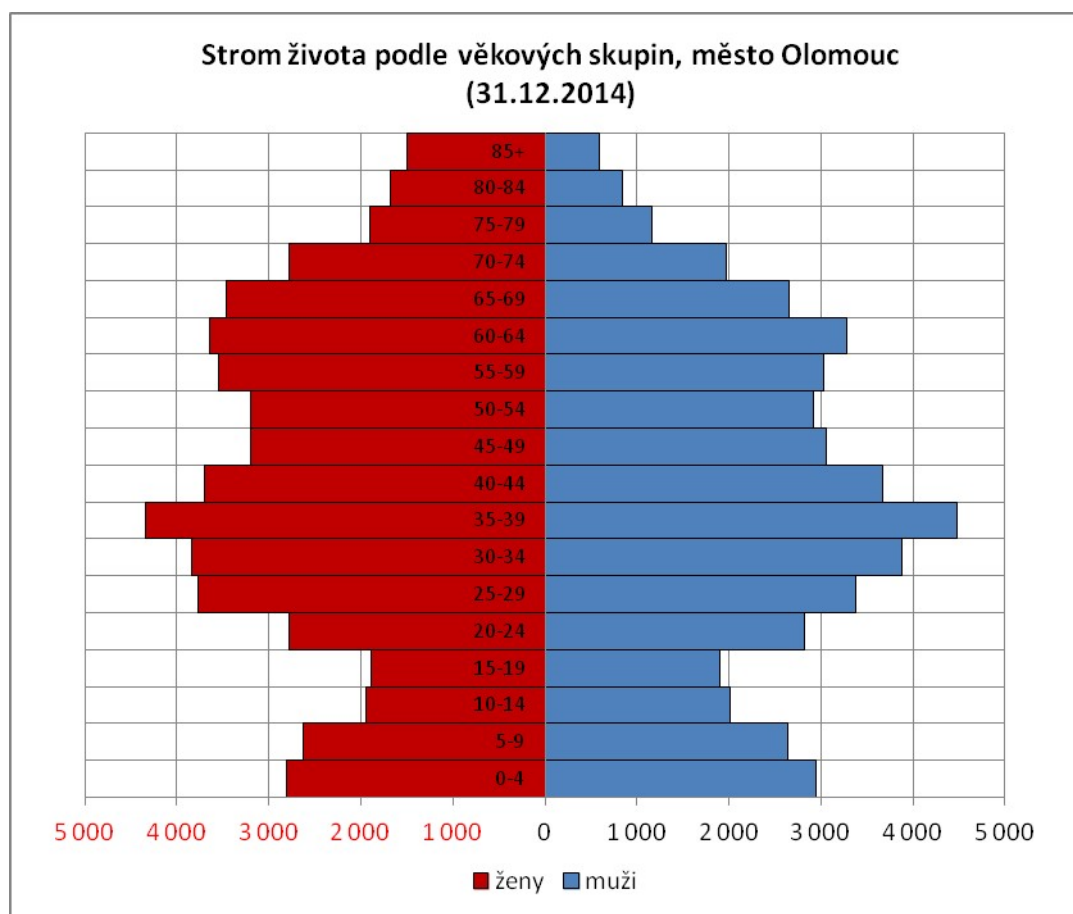

Zdroj: ČSÚ

Také srovnání obyvatelstva města Olomouc podle hlavních věkových skupin v letech 2005 a 2014 poukazuje na stárnutí populace. Znatelně přibylo obyvatelstvo v poproduktivním věku 65 a více let (o 3,8%) a snížil se počet obyvatel ve věku produktivním, tedy 15 – 64 let (o 5,1 %). Mírně vzrostl také počet osob v předproduktivním věku 0 – 14 let (o 1,4 %).

Zastoupení obyvatel v poproduktivním věku v okrese Olomouc je o více než 1 % nižší (1,1 %). Podíl obyvatelstva v předproduktivním a produktivním věku je naopak přibližně o 0,5 % vyšší (v předproduktivním věku o 0,4%; v produktivním věku o 0,5 %).

Graf 6: Strom života podle věkových skupin, město Olomouc (31. 12. 2014)

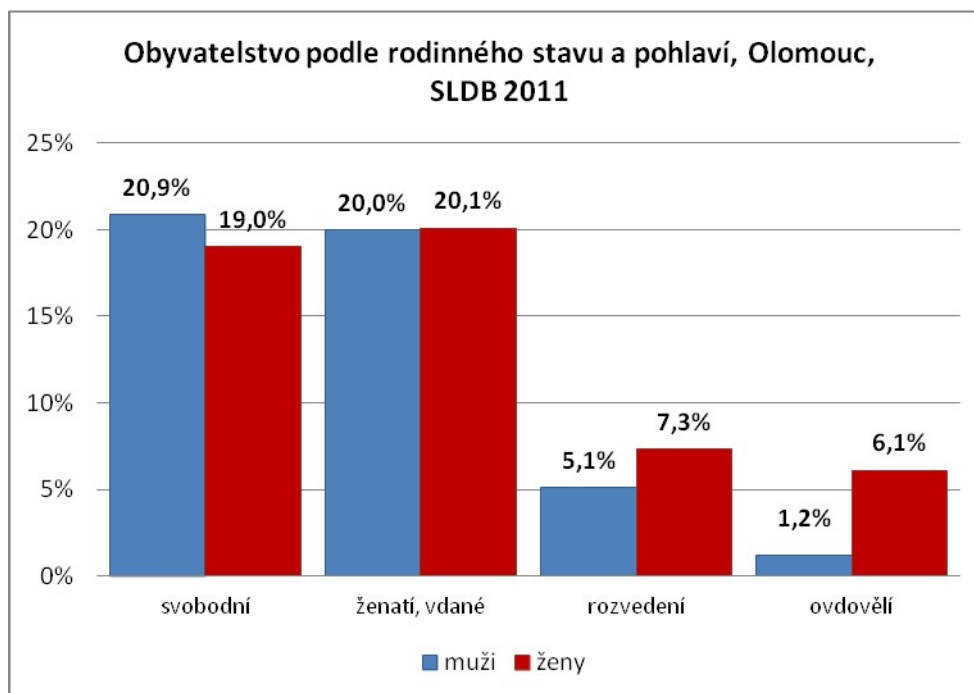
Zdroj: ČSÚ

Strom života nám ukazuje zastoupení obyvatelstva v pětiletých věkových skupinách a podle pohlaví. Je zřejmé, že znatelně nejsilnější věkovou skupinou je obyvatelstvo ve věku 35 – 39 let (8 820 osob), následována obyvateli ve věku 30 – 34 let (7 718 osob) a 40 – 44 let (7 374 osob). Nejméně početné jsou věkové skupiny osob dosahujících 75 let a více (75 až 79 let – 3 061 osob; 80 až 84 let – 2 528 osob; 85 a více let – 2 090 osob). Mezi mladšími ročníky je nejméně zastoupena věková skupina 15 – 19 let, kterou reprezentuje 3 781 osob. Ženy viditelně početně převyšují muže ve starších věkových kategoriích 50 let a více.

1.3 Obyvatelstvo podle rodinného stavu, vzdělání a náboženského vyznání

Obyvatelstvo podle rodinného stavu a pohlaví nám představuje následující graf č. 7.

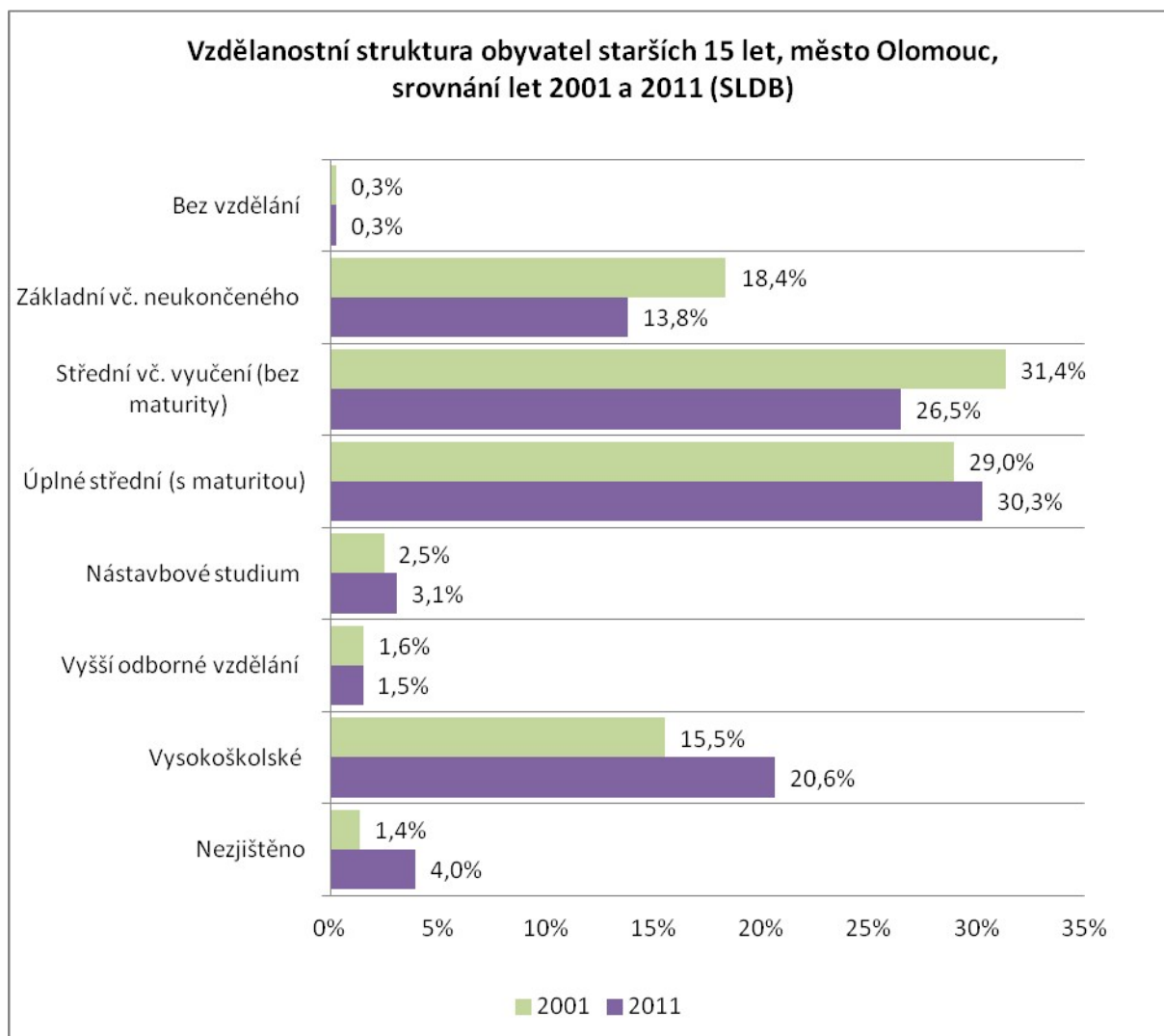
Graf 7: Obyvatelstvo podle rodinného stavu a pohlaví, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

Čtyři desetiny (40,1 %) obyvatel města tvoří obyvatelé ženatí či vdané, následováni bezmála stejně početnou skupinou svobodných (39,9 %). Rozvedení představují více než desetinu obyvatel (12,4 %) a ovdovělí jsou zastoupeni 7,3 % osob.

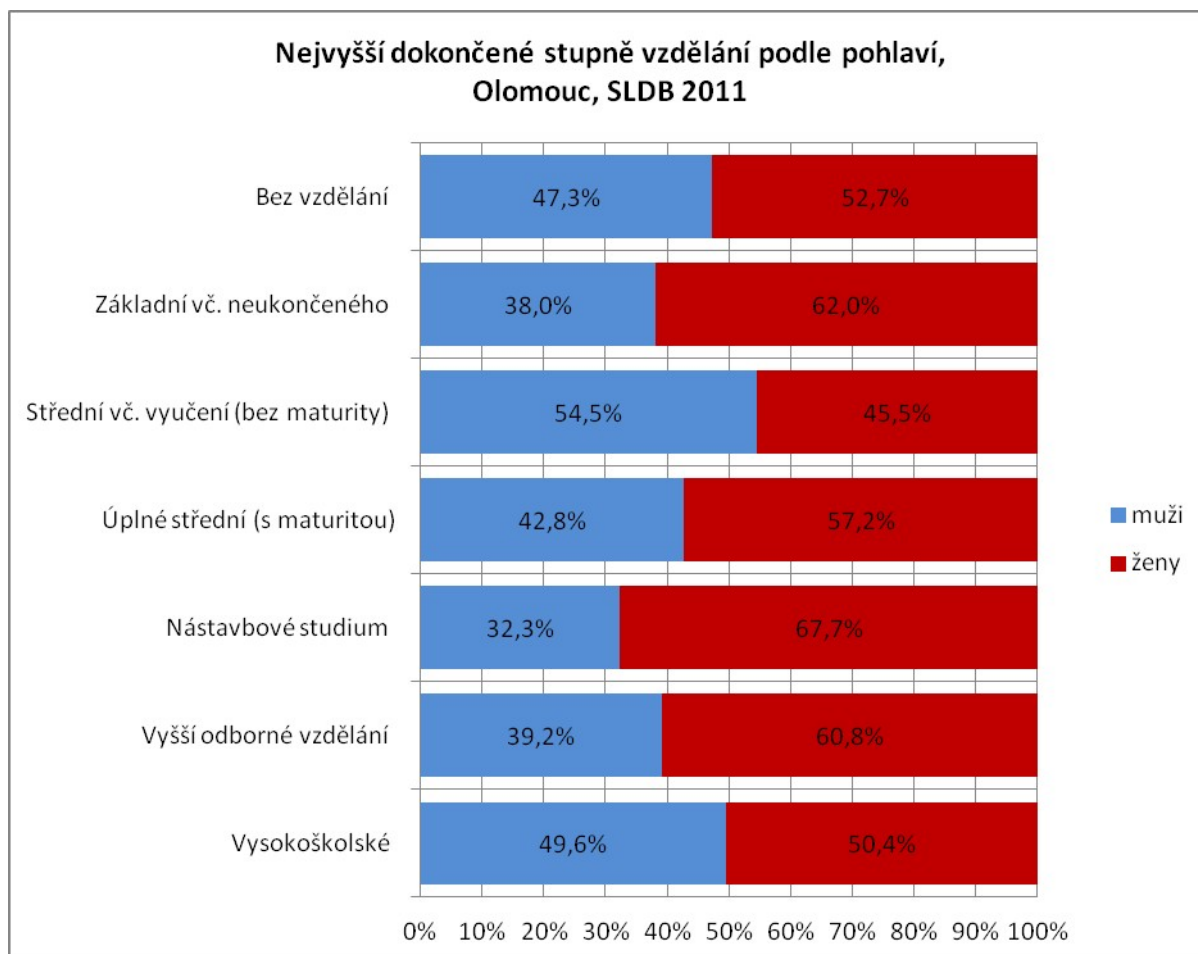
Vdaných žen nalezneme v Olomouci téměř shodně jako ženatých mužů (o 0,1 % více). Mezi svobodnými, jako v jediné kategorii, převládají muži (o 1,9 %). Rozvedených žen je o 2,2 % více a ovdovělých žen dokonce o 4,9 % více než mužů.

Graf 8: Vzdělanostní struktura obyvatel starších 15 let, město Olomouc, srovnání let 2001 a 2011 (SLDB)

Zdroj: ČSÚ

Srovnání vzdělanostní struktury obyvatel města starších 15 let v letech 2001 a 2011 poukazuje na nárůst populace s vyšším vzděláním. Přesněji řečeno, v roce 2011 oproti roku 2001 přibyl podíl obyvatel s nejvyšším dokončeným vzděláním úplným středním s maturitou (o 1,3%, 1 309 osob), nástavbovým (o 0,6 %, 538 osob) a vysokoškolským vzděláním (o 5,1 %, 4 545 osob). Naopak došlo k poklesu zastoupení osob se základním či neukončeným základním vzděláním (o 4,6 %, 3 907 osob) a se vzděláním středním bez maturity, vč. vyučených (o 4,9 %, 4 113 osob). Podíl obyvatel bez vzdělání a s vyšším odborným vzděláním je srovnatelný. Zastoupení obou pohlaví v jednotlivých stupních nejvyššího ukončeného vzdělání nám ukazuje další graf č. 9.

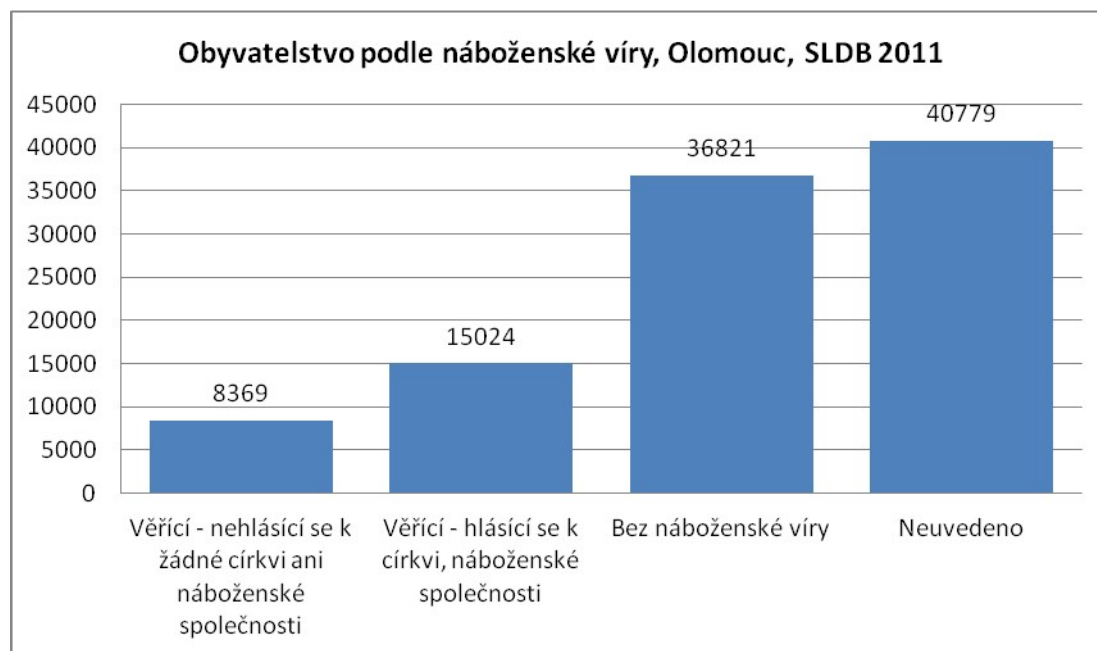
Graf 9: Nejvyšší dokončené stupně vzdělání podle pohlaví, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

Ženy dominují ve skupině osob s nástavbovým vzděláním, kde představují podíl téměř sedmi desetin (67,7 %). Výrazně vyšší, okolo šesti desetin, je jejich zastoupení také mezi obyvateli s nejvyšším ukončeným vzděláním základním včetně neukončeného (62 %), úplným středním s maturitou (57,2 %) a vyšším odborným vzděláním (60,8%). Muži dominují ve skupině obyvatel s nejvyšším ukončeným vzděláním středním vč. vyučení bez maturity, kde jsou zastoupeni více než polovinou (54,5 %). Podíl mužů a žen je nejvíce srovnatelný v kategoriích osob bez vzdělání (muži 47,3 %; ženy 52,7 %) a s vysokoškolským vzděláním (muži 49,6 %; ženy 50,4 %).

Graf 10: Obyvatelstvo podle náboženské víry, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

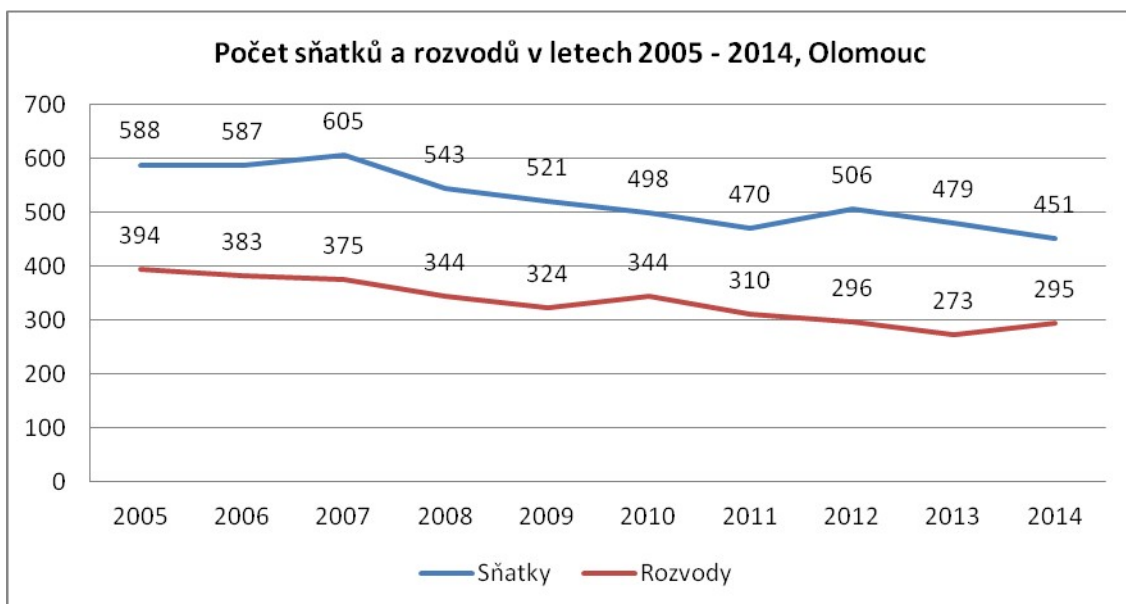
Více než třetina obyvatel města uvedla při SLDB 2011, že nevyznává žádnou víru (36,5 %, 36 821 osob). Věřící představují téměř čtvrtinu obyvatel (23,2 %, 23 393 osob), přičemž necelá desetina obyvatel města (8,3 %, 8 369 osob) patří mezi věřící, kteří se nehlásí k žádné církvi ani náboženské společnosti, a více než desetina obyvatel (14,9 %, 15 024 osob) uvedla svou „příslušnost“ k určité církvi či náboženské společnosti. Své náboženské vyznání neuvedly čtyři desetiny obyvatel (40,4 %, 40 779 osob).

Mezi církvemi a náboženskými skupinami, ke kterým se obyvatelé Olomouce nejčastěji hlásí, dominuje Církev římskokatolická (11,2 % obyvatel města, 11 295 osob), následována Církví československou husitskou (0,7 %, 700 osob) a Českobratrskou církví evangelickou (0,5 %, 473 osob).

1.4 Sňatečnost a rozvodovost

Počty uzavíraných a rozváděných manželství mají v průběhu námi sledovaných deseti let mírně klesající tendenci. Vývoj obou ukazatelů znázorňuje následující graf č. 11.

Graf 11: Počet sňatků a rozvodů v letech 2005 - 2014, Olomouc

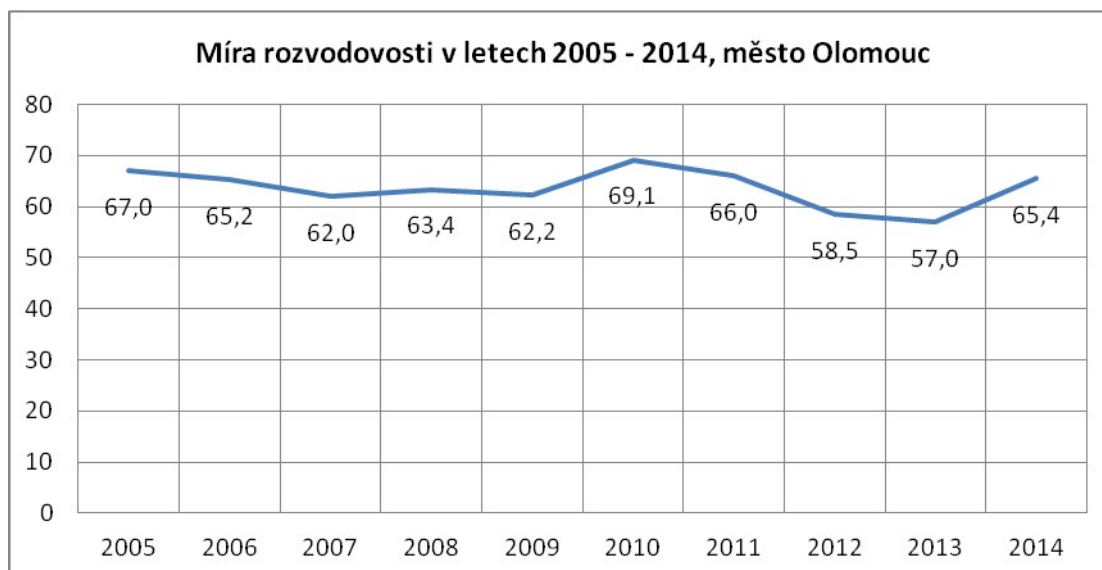

Zdroj: ČSÚ

Srovnáním let 2005 a 2014 zjistíme, že v roce 2014 se uskutečnilo o 137 svateb méně než v průběhu roku 2005 a zároveň bylo v roce 2014 uzavřeno nejméně manželství za posledních deset let (451 sňatků).

V roce 2014 bylo rozvedeno 295 manželství, což je o 99 méně než v roce 2005 a vyjma roku 2013 (rozvedeno 273 manželství) se jedná o nejnižší počet ve sledovaném období.

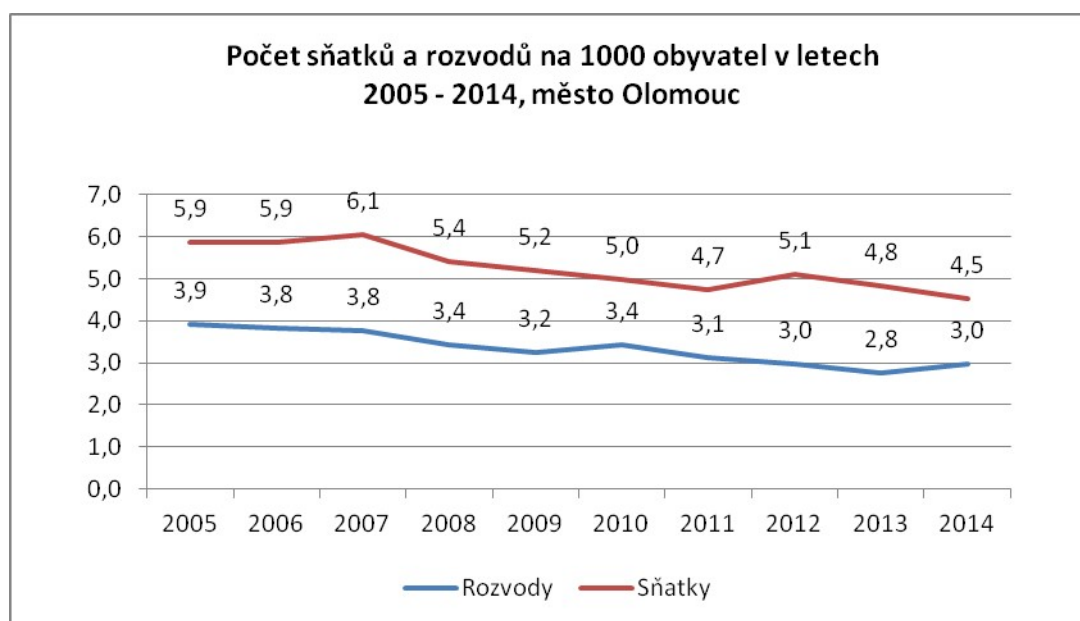
Graf 12: Míra rozvodovosti v letech 2005 - 2014, město Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Míra rozvodovosti vyjadřuje počet rozvodů na 100 uzavřených manželství. V posledních deseti letech se tento ukazatel pohybuje mezi 57 a 69,1 rozvody na 100 sňatků. Míra rozvodovosti dosáhla nejnižšího stavu v průběhu sledovaného období v roce 2013 (57) a naopak nejvíce rozvodů na 100 sňatků připadalo v roce 2010 (69,1). V roce 2014 činila míra rozvodovosti 65,4 rozvodů na 100 sňatků.

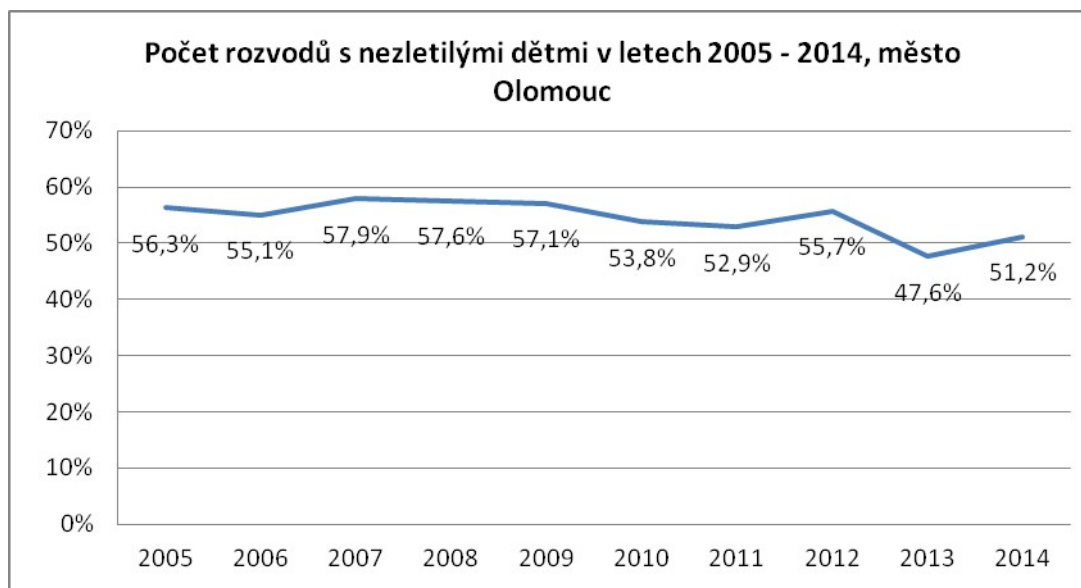
Graf 13: Počet sňatků a rozvodů na 1000 obyvatel v letech 2005 – 2014, město Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Křivky znázorňující ukazatel počtu sňatků či rozvodů na 1000 obyvatel města mají také klesající tendenci. Jak počet uzavřených manželství, tak počet rozvodů na 1000 obyvatel v průběhu posledních deset klesá – počet rozvodů se snížil o 0,9 (3,9 na 3) a sňatků o 1,4 (z 5,9 na 4,5) na 1000 obyvatel.

Graf 14: Počet rozvodů s nezletilými dětmi v letech 2005 - 2014, město Olomouc

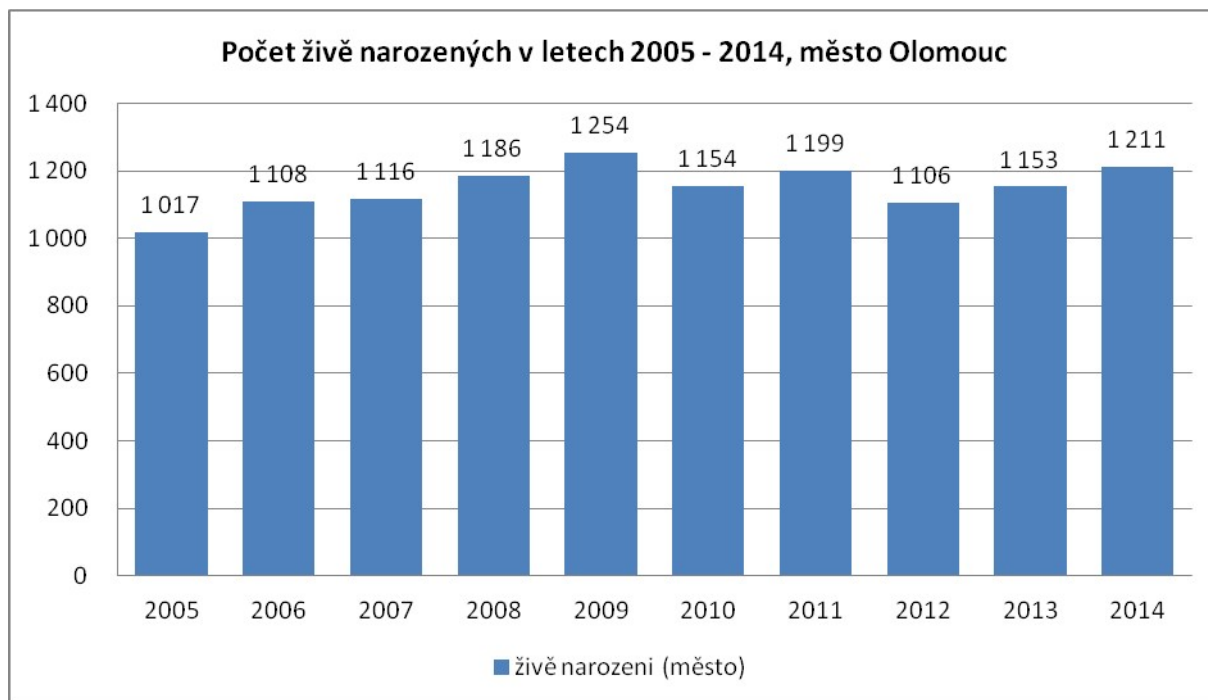

Zdroj: ČSÚ

Rozvody s nezletilými dětmi se podílejí ve sledovaném desetiletém období přibližně polovinou na celkovém počtu rozvodů. Nejvíce manželství s nezletilými dětmi, téměř tři pětiny (57,9 %), bylo rozvedeno v roce 2007, nejméně – necelá polovina z celkového počtu rozvodů (47,6 %) v roce 2013. V roce 2014 bylo rozvedeno 51,2 % manželství s nezletilými dětmi.

1.5 Rodičovství

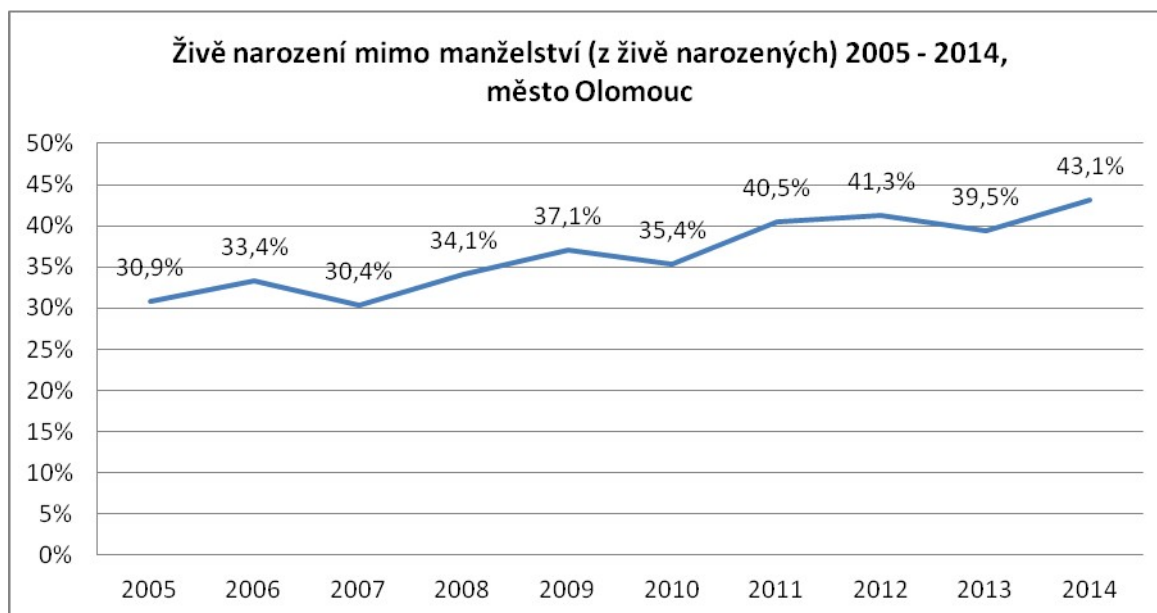
Graf 15: Počet živě narozených v letech 2005 - 2014, město Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Počet živě narozených dětí se v uplynulých deseti letech pohybuje nad hranicí 1 tisíce osob a od roku 2006 pravidelně přesahuje 1 100 osob. Nejvíce dětí se narodilo v roce 2009 (1 254 osob) a v roce 2014 (1 211 osob).

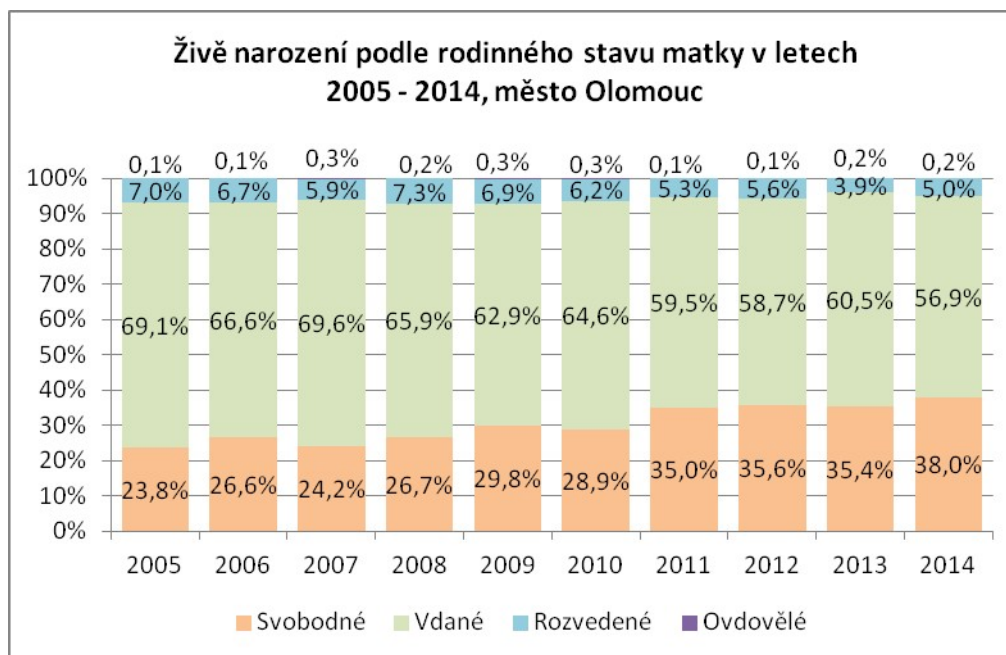
Graf 16: Živě narození mimo manželství (z živě narozených) 2005 - 2014, město Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Podíl dětí narozených mimo manželství roste. V roce 2014 se mimo manželství narodilo nejvíce dětí za předcházejících deset let a jejich podíl představoval více než čtyři desetiny z celkového počtu živě narozených dětí (43,1 %). Oproti roku 2005, kdy to byly tři desetiny (30,9 %), se jedná o nárůst o více než desetinu (12,2 %). S ukazatelem počtu živě narozených dětí mimo manželství souvisí rodinný stav matky v době narození dítěte.

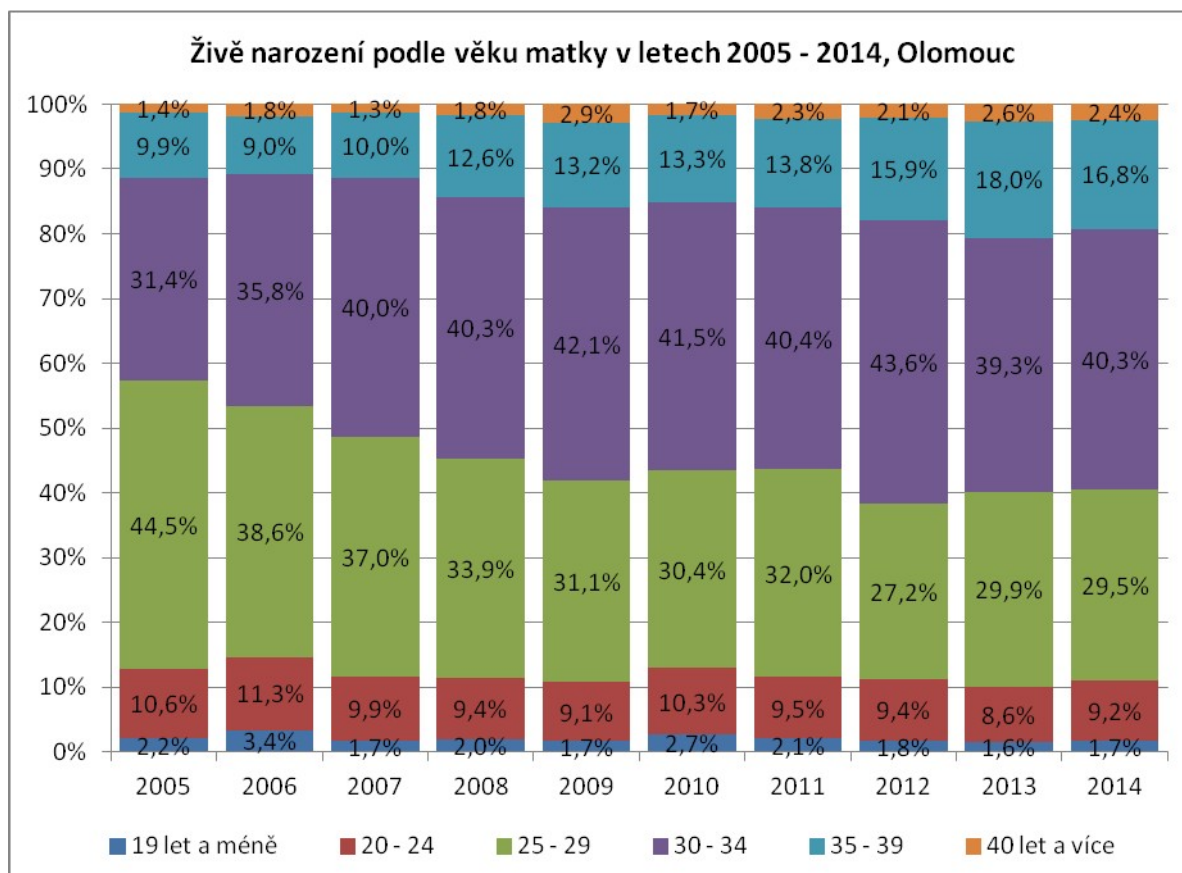
Graf 17: Živě narození podle rodinného stavu matky v letech 2005 – 2014, město Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Je patrné, že se v průběhu let snižuje podíl živě narozených vdaným ženám, při srovnání let 2005 a 2014 o více než desetinu (12,2 %; z 69,1 % na 56,9 %). Také zastoupení dětí narozených rozvedeným ženám mírně klesá (2005 – 7%; 2014 – 5%). Podíl dětí, které se rodí ovdovělým ženám, se udržuje na poměrně stále úrovni – okolo 0,2 %. Stále více dětí se rodí svobodným matkám, kde jsme za posledních deset let zaznamenali nárůst o 14,2% (z 23,8 v roce 2005 na 38% v roce 2014).

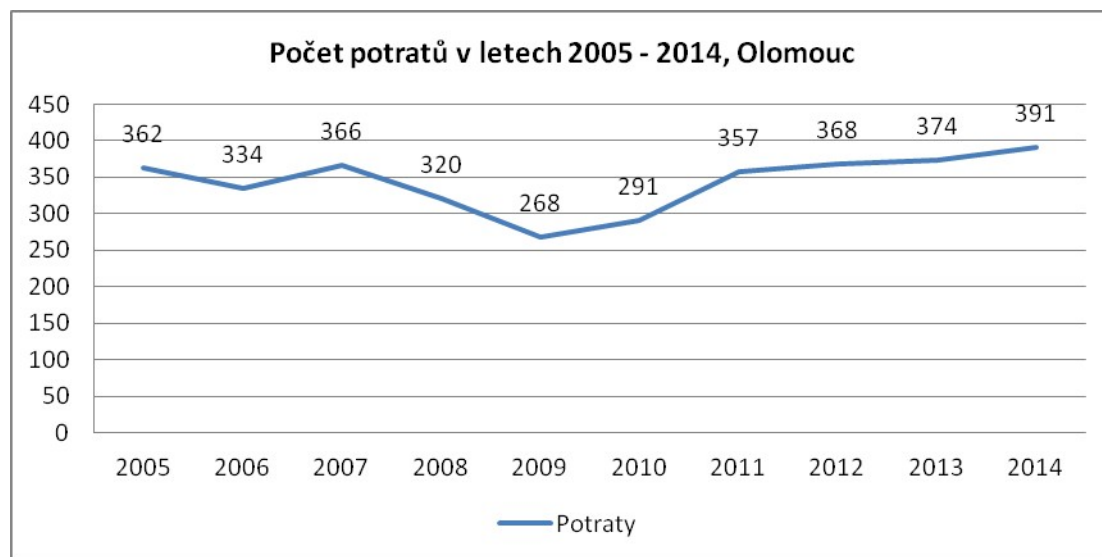
Graf 18: Živě narození podle věku matky v letech 2005 - 2014, Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Častým jevem posledních let je odsouvání mateřství do pozdějšího věku matky. Graf č. 18 nám ukazuje, jak se tato tendence projevuje ve městě Olomouc. V roce 2014 se bezmála šest desetin dětí (59,5 %) narodilo ženám starším 30 let, v roce 2005 to byly jen o málo více než čtyři desetiny (42,7 %), což představuje nárůst o téměř dvě desetiny dětí (16,8 %). Největší rozdíl mezi roky 2005 a 2014 lze pozorovat v podílu živě narozených dětí ve věkové kategorii matek 25 – 29 let, kde došlo k poklesu o 15 %. Naopak vzrostl podíl dětí narozených matkám ve věku 30 – 34 let (o 8,9 %; z 31,4 % v roce 2005 na 40,3 % v roce 2014) a matkám ve věku 35 – 39 let (o 6,9 %; z 9,9 % v roce 2005 na 16,8 % v roce 2014).

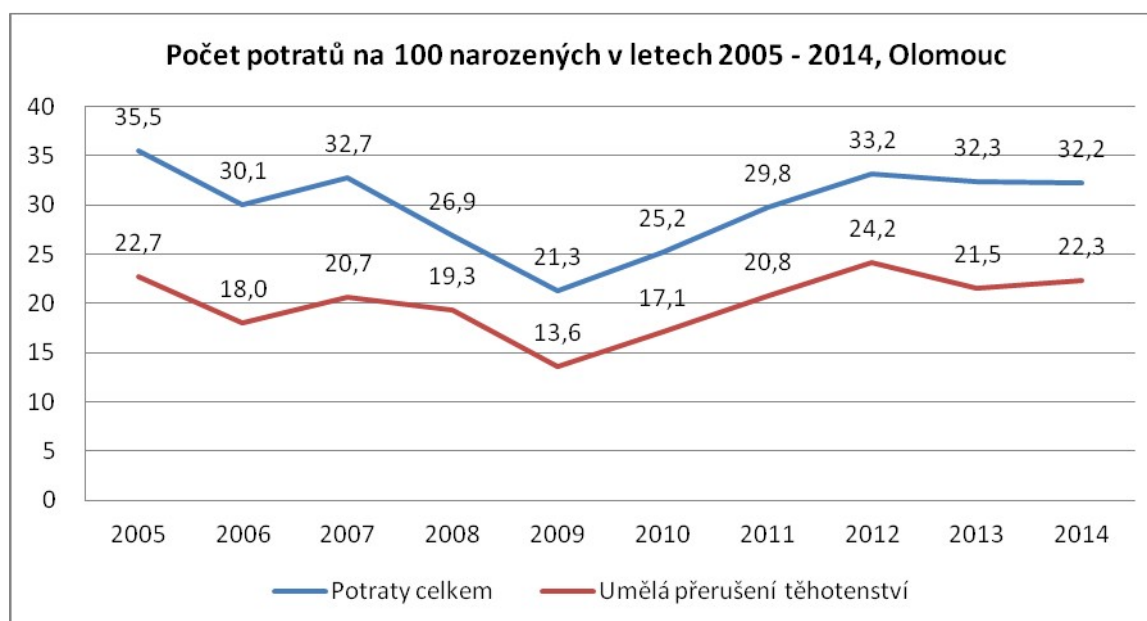
Graf 19: Počet potratů v letech 2005 - 2014, Olomouc

Zdroj: ČSÚ

V roce 2014 bylo ve městě Olomouc zaznamenáno 391 potratů, což je nejvíce v naší sledované desetileté řadě. Vývoj počtu potratů vykazuje stoupající tendenci od roku 2009, ve kterém bylo registrováno 268 potratů – nejnižší počet mezi roky 2005 až 2014.

Graf 20: Počet potratů na 100 narozených v letech 2005 - 2014, Olomouc

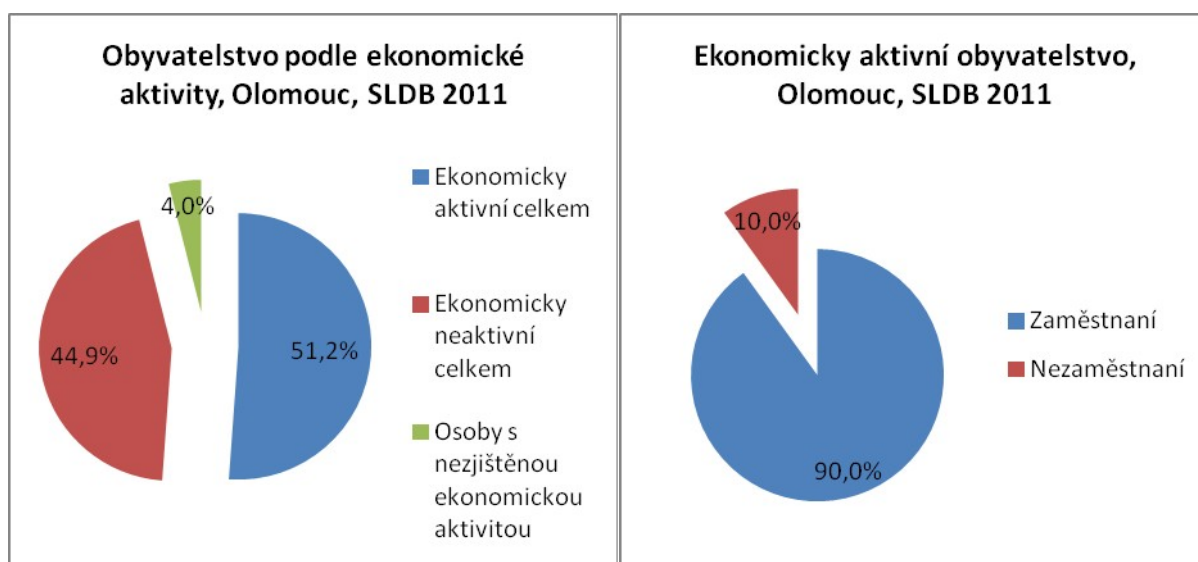
Zdroj: ČSÚ

Při přepočtu počtu potratů na 100 narozených dětí, zjistíme, že v roce 2014, bylo zaznamenáno 32,2 potratů na 100 narozených dětí, přičemž ve 22,3 případech se jednalo o umělá přerušení těhotenství. Obecně lze říci, že tendence se od roku 2009 jeví spíše jako rostoucí. Do roku 2009 má křivka znázorňující daný jev klesající charakter, avšak od roku 2009 do roku 2012 počet potratů v přepočtu na 100 narozených dětí stoupá a v posledních třech letech se udržuje na přibližně stejném počtu.

1.6 Ekonomická aktivita

Ekonomická aktivita obyvatel je sledována jednak v rámci SLDB a také v rámci statistik nezaměstnanosti.

Graf 21: Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, Olomouc, SLDB 2011; Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, Olomouc, SLDB 2011

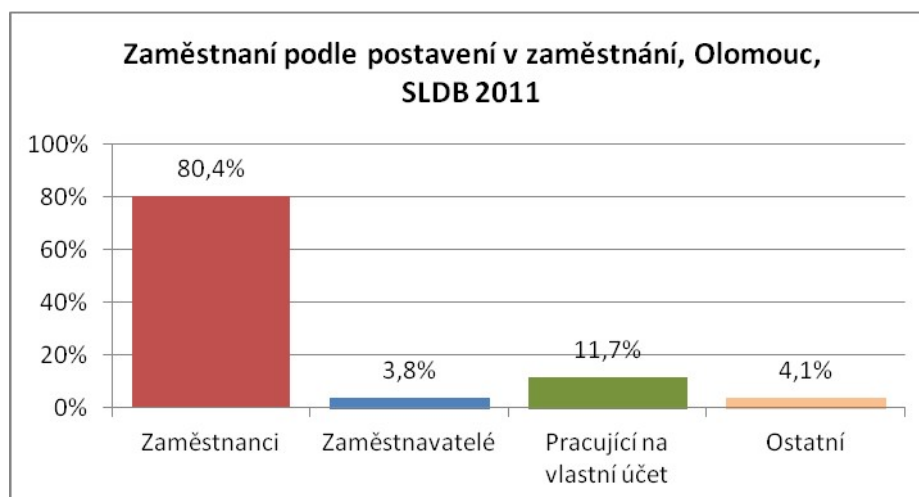

Zdroj: ČSÚ

Více než polovina obyvatel města (51,2%) je ekonomicky aktivních. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, které čítá 51 667 osob, je z devíti desetin tvořeno zaměstnanými (90 %) a z jedné desetiny nezaměstnanými osobami (10 %). Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo představuje více než čtyři desetiny obyvatel města (44,9 %). Z celkového počtu 45 340 ekonomicky neaktivních tvoří téměř polovinu nepracující důchodci (47,1 %) a více než tři desetiny žáci, studenti a učni (31 %). Ekonomická aktivita zůstala nezjištěna v případě 4 % obyvatel města.

Při SLDB 2011 bylo v případě zaměstnaných osob ve městě Olomouc zjištěno, že 5,1 % z nich představují pracující důchodci a 2,1 % ženy na mateřské dovolené. Pohled na zaměstnané podle postavení v zaměstnání přináší následující graf č. 22.

Graf 22: Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, Olomouc, SLDB 2011

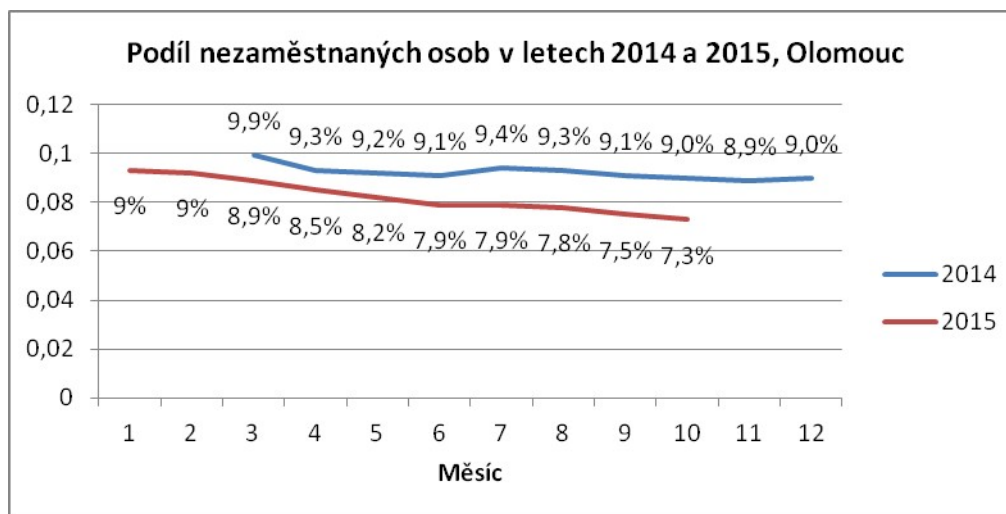

Zdroj: ČSÚ

Největší podíl mezi zaměstnanými zastupují s více než osmi desetinami (80,4 %) zaměstnanci, následují s více než desetinou (11,7 %) pracující na vlastní účet. Zaměstnavatelé představují 3,8% a ostatní 4,1%.

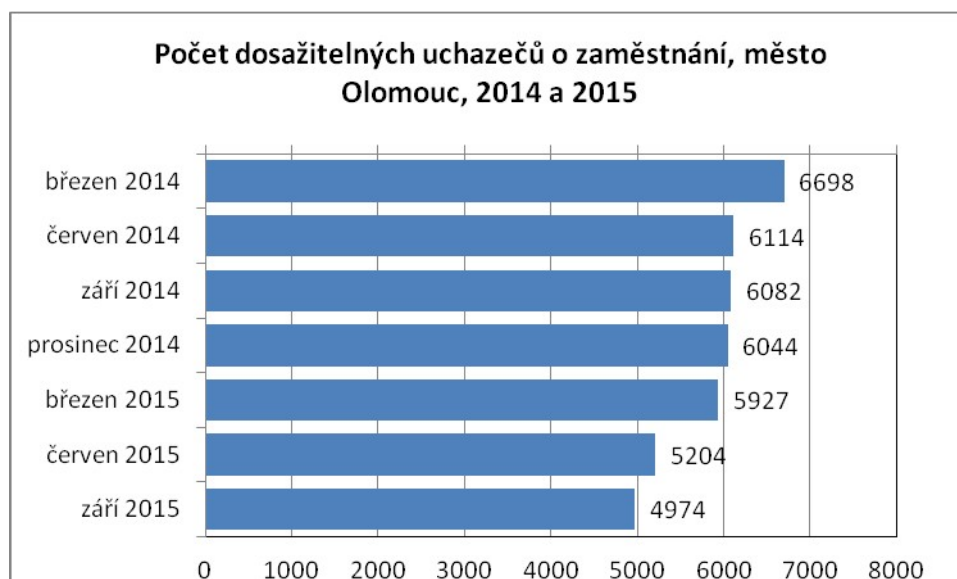
1.6.1 Nezaměstnanost

Od ledna 2013 je registrovaná nezaměstnanost v ČR sledována v rámci nového ukazatele „Podíl nezaměstnaných osob“ (vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku), který nahradil stávající ukazatel „Míra nezaměstnanosti“. Data, věnující se podílu nezaměstnaných osob jsou dostupná od března 2014.

Graf 23: Podíl nezaměstnaných osob v letech 2014 a 2015, Olomouc

Zdroj: MPSV

Podíl nezaměstnaných osob na konci září 2015 dosahoval 7,3%. Graf č. 23 znázorňující podíl nezaměstnaných osob ve městě Olomouc v letech 2014 a 2015 zřetelně poukazuje na meziroční pokles registrované nezaměstnanosti. V březnu 2015 jsme oproti stejnému období roku 2014 zaznamenali snížení podílu nezaměstnaných osob o 1 %, v září 2015 to oproti stejnému období loňského roku byl již pokles o 1,7 %.

Dalšími sledovanými ukazateli v rámci nezaměstnanosti jsou „Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání“ a „Počet volných pracovních míst“.

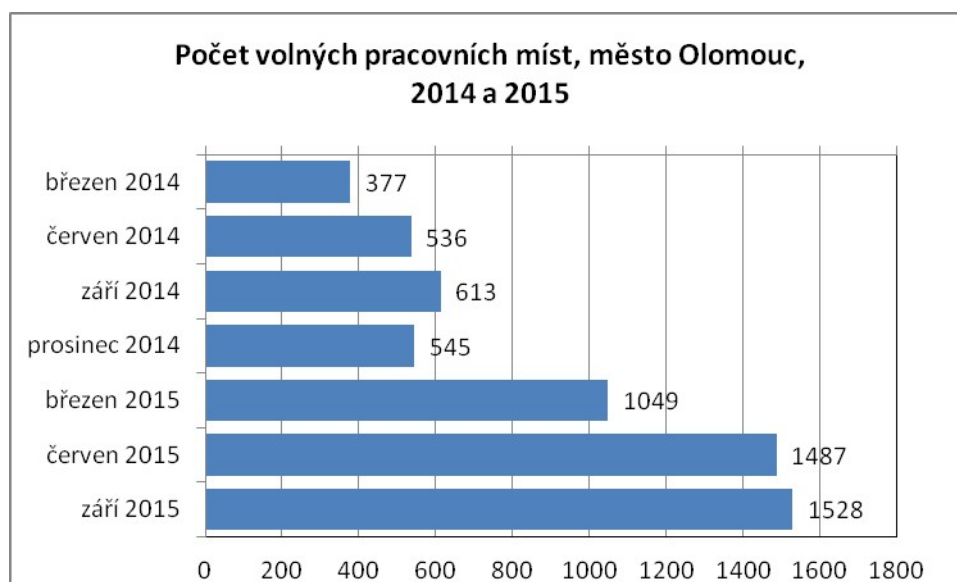
Graf 24: Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání, město Olomouc, 2014 a 2015

Zdroj: MPSV

Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání se při srovnání března 2014 a září 2015 snížil o 1 724 osob (z 6 698 na 4 974 osob). K poklesu počtu uchazečů dochází v námi sledovaném období setrvale, avšak největší pokles počtu uchazečů jsme jak v roce 2014, tak v roce 2015, zaznamenali vždy v období mezi březnem a červnem.

Na konci roku 2014 tvořili bezmála polovinu (49,8 %; 3 010 osob) dosažitelných uchazečů ti, kteří jsou evidováni déle než 12 měsíců. Absolventi se na celkovém počtu dosažitelných uchazečů podíleli 4,6 % (279 osob).

Graf 25: Počet volných pracovních míst, město Olomouc, 2014 a 2015

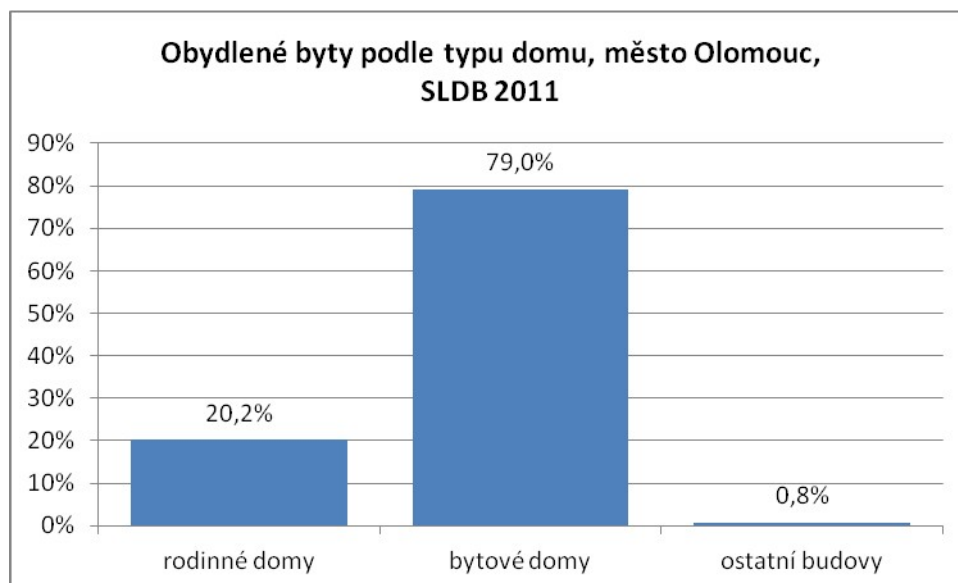
Zdroj: MPSV

V září 2015 bylo ve městě Olomouc registrováno 1528 volných pracovních míst. Ve srovnání s březnem 2014 se jedná o nárůst o 1151 pracovních míst. Nejvíce volných pracovních míst přibýlo na počátku roku 2015 – v období od ledna do konce března (o 504 míst) a od počátku dubna do konce června 2015 (o 438 míst).

1.7 Bytový fond

Nyní se podíváme na bytový fond města zejména z pohledu právního užívání bytů, počtu obytných místností, nově dokončených bytů či podle počtu osob žijících v bytech.

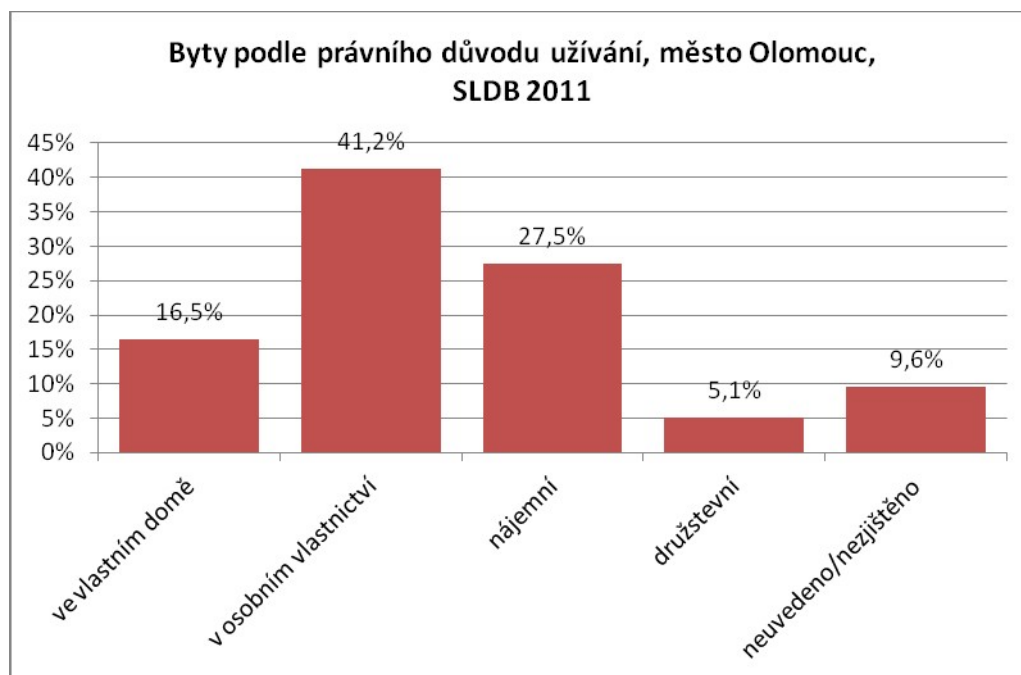
Graf 26: Obydlené byty podle typu domu, město Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

Téměř čtyři pětiny obydlých bytů (79%) z celkového bytového fondu města Olomouc, který čítá 43 070 bytů, představují byty v bytových domech. Jedna pětina bytů (20,2 %) se nachází v domech rodinných a v ostatních budovách nalezneme 0,8 % bytového fondu města.

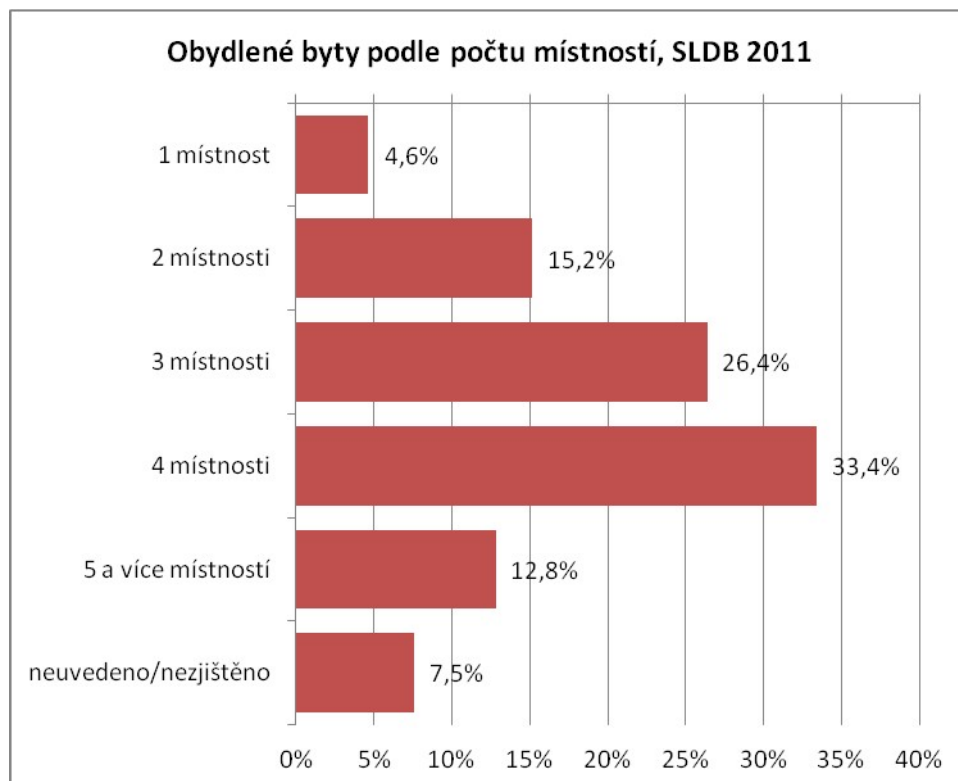
Graf 27: Byty podle právního důvodu užívání, město Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

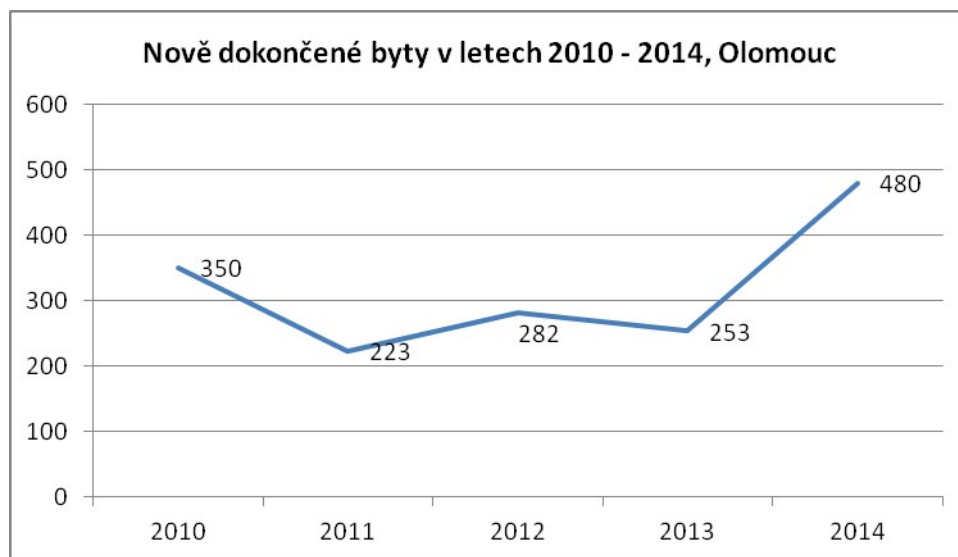
Čtyři desetiny bytů (41,2%) se nachází v osobním vlastnictví. Druhou nejpočetnější skupinu zastupují byty nájemní, které představují téměř tři desetiny (27,5 %) bytového fondu. Následují s více než desetinou (16,5 %) byty ve vlastním domě a s 5,1 % byty družstevní. Při SLDB 2011 nebyl zjištěn právní důvod užívání bytu u téměř jedné desetiny (9,6 %) bytového fondu.

Graf 28: Obydlené byty podle počtu místností, SLDB 2011

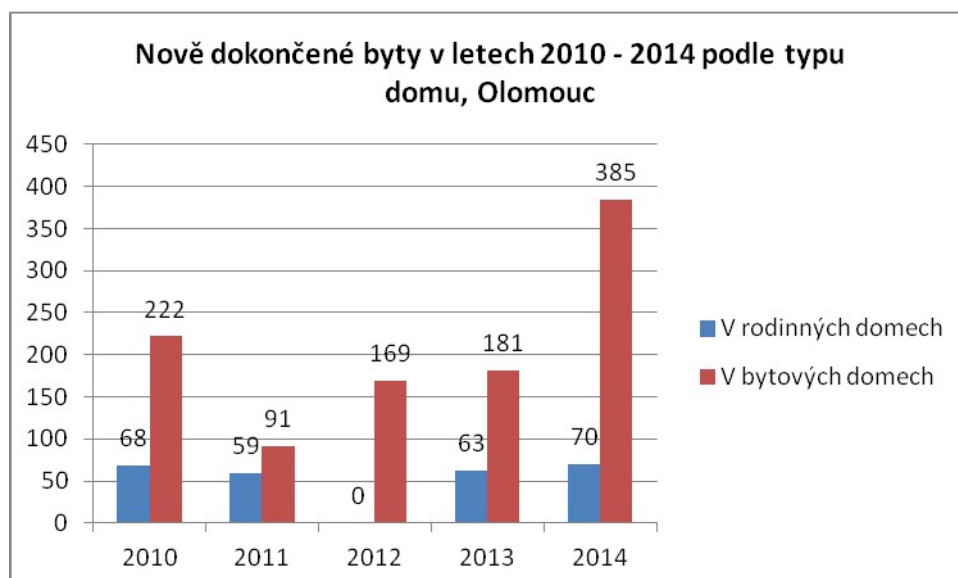

Zdroj: ČSÚ

Bytový fond města je tvořen zejména čtyřpokojovými byty, které se na něm podílejí jednou třetinou (33,4%) a třípokojovými byty, které představují o málo více než čtvrtinu (26,4 %). Více než desetinu bytového fondu zastupují byty dvoupokojové (15,2 %) a byty s 5 a více místnostmi (12,8 %). Jednopokojové byty se na celkovém počtu bytů podílejí 4,6 %. Počet místností nebyl zjištěn v 7,5 % případů.

Graf 29: Nově dokončené byty v letech 2010 - 2014, Olomouc

Zdroj: ČSÚ

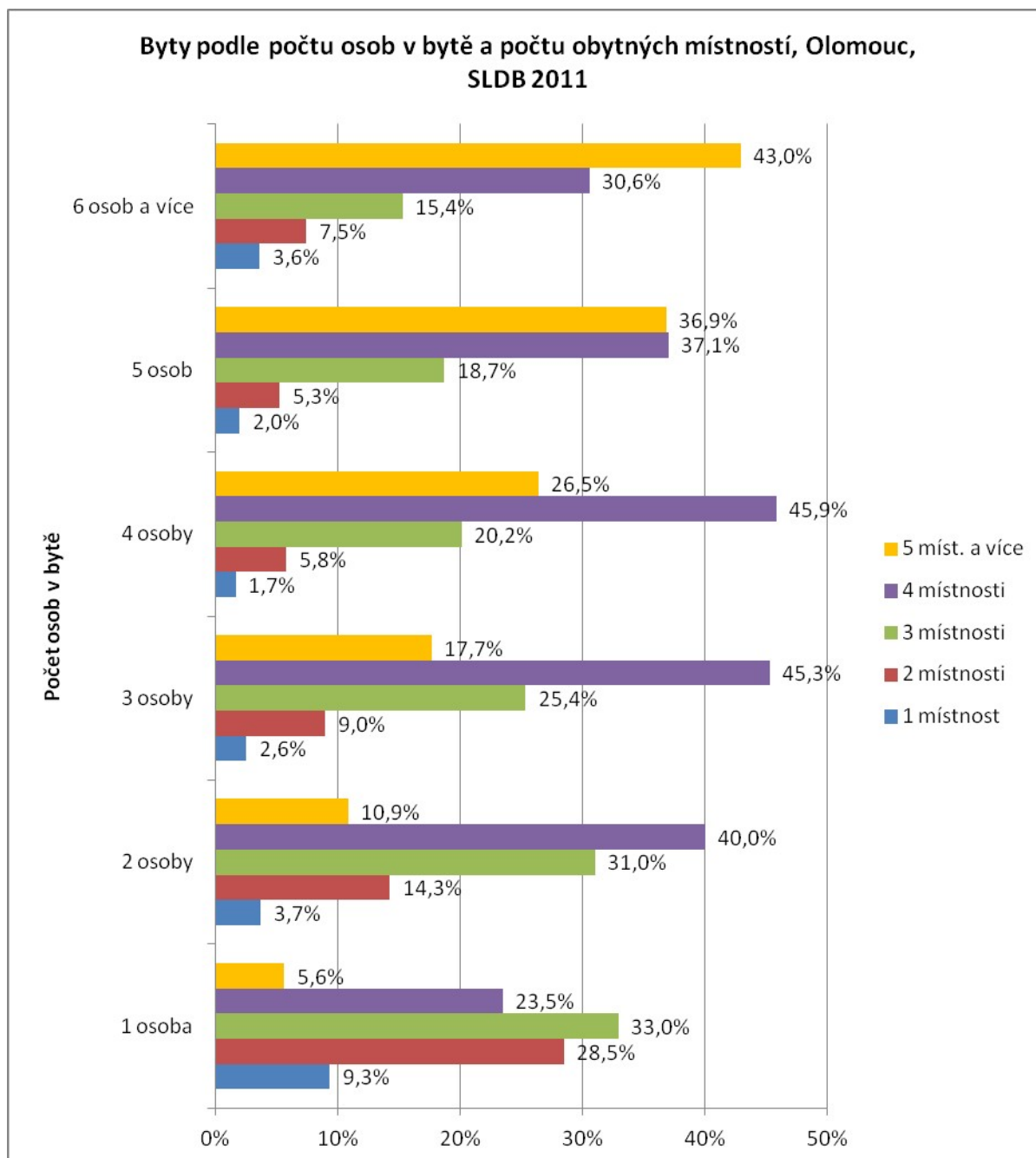
Nově bylo v roce 2014 ve městě Olomouc dokončeno 480 bytů, což je nejvíce za posledních 5 let. Druhým nejúspěšnějším rokem co do počtu nově dokončených bytů, byl rok 2010, kdy bylo dokončeno 350 bytů. Následují roky 2012 (282 bytů), 2013 (253 bytů) a 2011 (223 bytů).

Graf 30: Nově dokončené byty v letech 2010 - 2014 podle typu domu, Olomouc

Zdroj: ČSÚ

Graf č. 30 nám nabízí počty nově dokončených bytů v bytových a rodinných domech (údaj o nově dokončených bytech v rodinných domech v roce 2012 není k dispozici). Je zřejmé, že počet nově dokončených bytů v bytových domech silně převyšuje dokončené byty v domech rodinných. V počtech nově dokončených bytů v bytových domech nelze vysledovat žádný trend, každoročně jejich počet kolísá. V roce 2014 bylo v bytových domech dokončeno téměř čtyři sta (385) bytů. V rodinných domech se počet nově dokončených bytů každoročně pohybuje přibližně v rozmezí 60 – 70 bytů.

Následující graf č. 31 se věnuje bytům podle počtu osob v bytech a podle počtu obytných místností (s výměrou 8 m² a více).

Graf 31: Byty podle počtu osob v bytě a počtu obytných místností, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

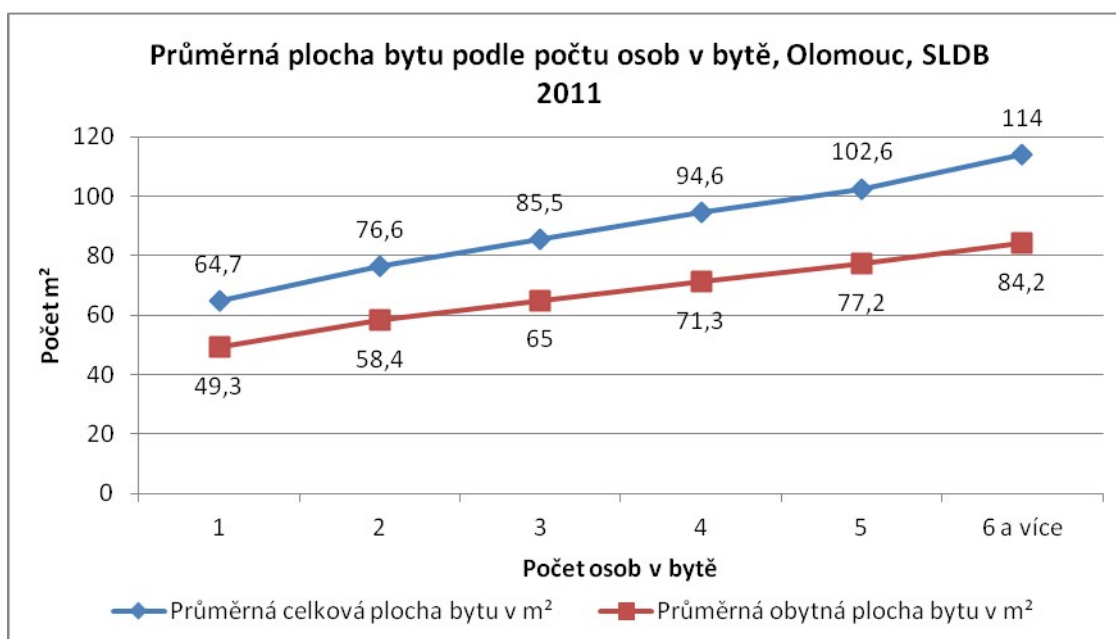
Pohled na počty osob v bytech podle počtu obytných místností nám prozrazuje následující:

- Přibližně třetina jednotlivců (33 %) obývá třípokojové byty, necelé tři desetiny (28,5%) bydlí v bytech se dvěma obytnými místnostmi a bezmála jedna čtvrtina (23,5 %) ve čtyřpokojových bytech.

- Byty, které obývají dvě osoby, jsou nejčastěji – ze čtyř desetin (40 %) čtyřpokojové a ze tří desetin třípokojové (31 %), s více než jednou desetinou (14,3%) následují byty se dvěma místnostmi.
- Téměř polovinu (45,3 %) bytů, které obývají 3 osoby, tvoří byty se čtyřmi místnostmi. Více než čtvrtinu (25,4 %) představují byty se 3 místnostmi a necelou dvacetinu (17,7 %) byty s 5 a více místnostmi.
- Čtyři osoby nejčastěji – téměř v polovině (45,9 %) případů obývají byty se čtyřmi místnostmi, následují s více než čtvrtinou (26,5 %) byty s pěti a více místnostmi a o málo více než dvacetinou (20,2 %) byty se třemi místnostmi.
- Byty, ve kterých bydlí pět osob, jsou z více než třetiny (37,1 %) čtyřpokojové a s pěti a více místnostmi (36,9%). Téměř pětinu bytů (18,7%), které obývá pět osob, představují byty se třemi místnostmi.
- V případě šesti a více osob v bytě, čítají tyto byty z více než čtyř desetin (43 %) pět a více místností. Následují byty se čtyřmi místnostmi, které jsou zastoupeny téměř třetinou (30,6 %) a třemi místnostmi s více než desetinou (15,4%).

Průměrná celková plocha bytu ve městě podle SLDB 2011 dosahuje 78,2 m², průměrná obytná plocha pak činí 59,4 m². Průměrnou plochu bytu podle počtu osob žijících v bytě nám ukazuje následující graf č. 32.

Graf 32: Průměrná plocha bytu podle počtu osob v bytě, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

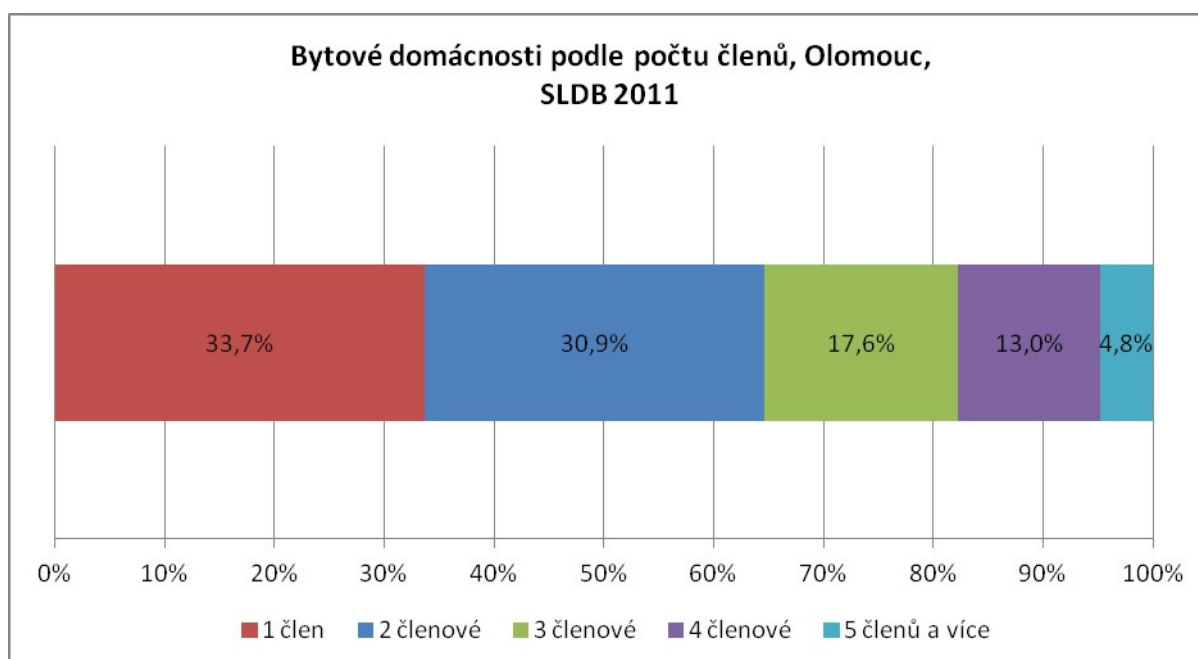
Je patrné, že s počtem osob v bytě roste také průměrná celková i obytná plocha bytu. Průměrná obytná plocha bytu v případě jedné osoby v bytě činí 49,3 m², v případě dvou osob dosahuje 58,4 m². Tři osoby obývají v průměru 65 m² obytné plochy, čtyři osoby 71,3 m², pět osob 77,2 m² a šest a více osob bydlí v bytech s průměrnou obytnou plochou 84,2 m².

1.8 Domácnosti

Následující část analýzy se bude věnovat bytovým a rodinným domácnostem podle výsledků SLDB 2011.

Ve městě Olomouc žije celkem 43 070 bytových domácností. Bytové domácnosti jsou z více než devíti desetin (96,1 %) tvořeny jednou hospodařící domácností a téměř jednou dvacetinou (3,9 %) dvěma a více hospodařícími domácnostmi.

Graf 33: Bytové domácnosti podle počtu členů, Olomouc, SLDB 2011

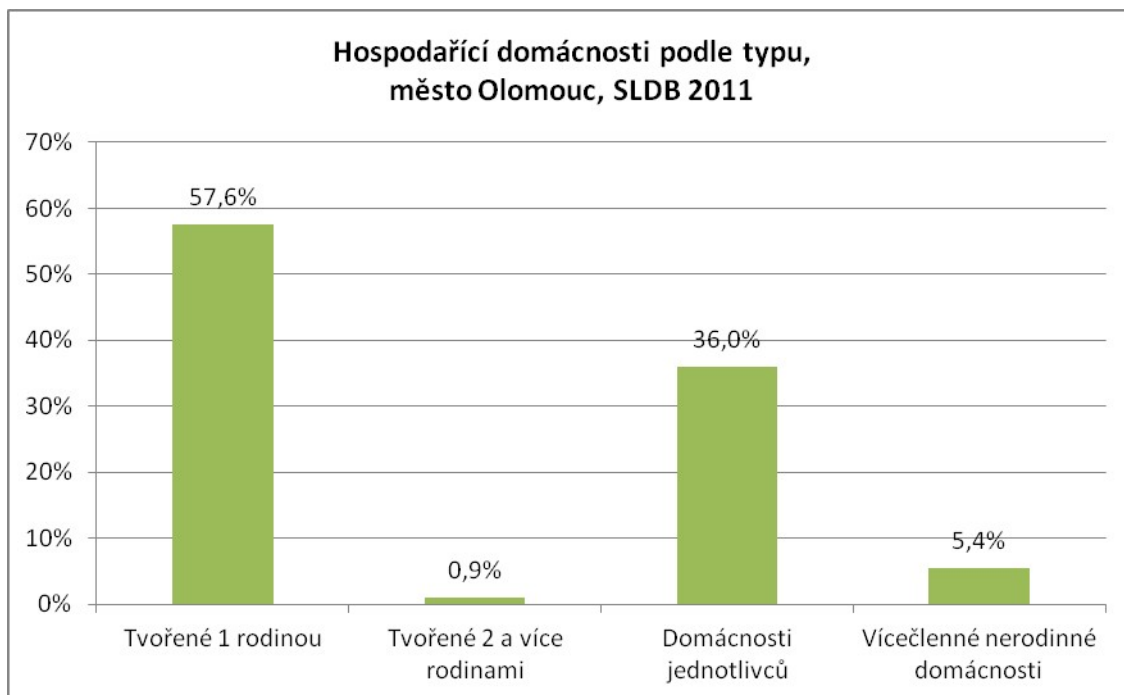

Zdroj: ČSÚ

Bytové domácnosti jsou z jedné třetiny (33,7 %) tvořeny jedním členem. Téměř ve třetině (30,9 %) případů čítají dva členy, z necelé pětiny (17,6 %) jsou zastoupeny třemi členy, ve více než desetině (13 %) čtyřmi členy a v 4,8 % tvoří bytovou domácnost pět a více členů.

Hospodařících domácností žije ve městě Olomouc 45 410. Následující graf č. 34 nám přináší jejich rozdělení podle typu.

Graf 34: Hospodařící domácnosti podle typu, město Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

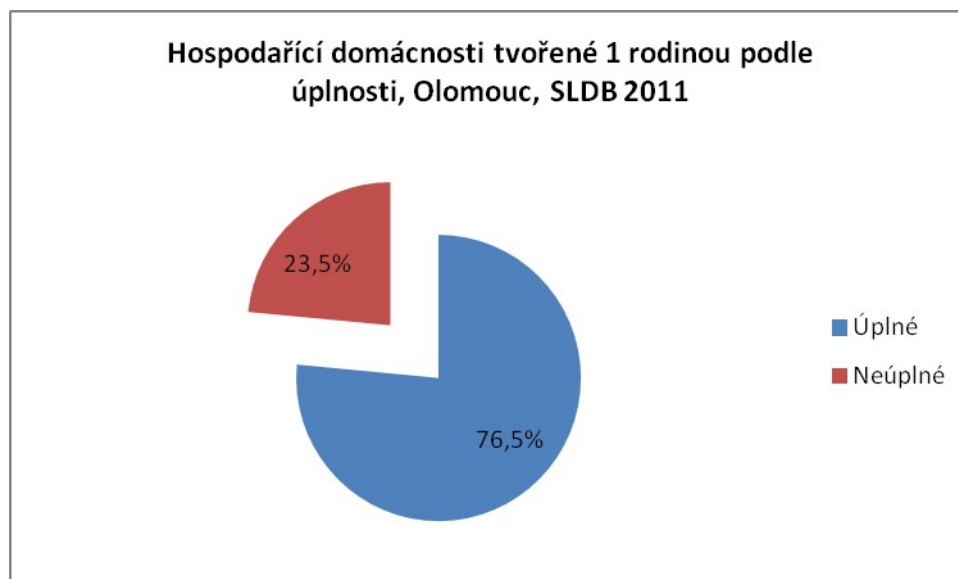
Nejčastěji, z bezmála šesti desetin (57,6 %), jsou zastoupeny hospodařící rodiny tvořené jednou rodinou. Druhou nejpočetnější skupinou, která představuje více než jednu třetinu (36 %), jsou domácnosti jednotlivců. Vícečlenné nerodinné domácnosti se na hospodařících domácnostech podílejí o málo více než dvacetinou (5,4 %). Podíl hospodařících domácností, které jsou tvořeny dvěma a více rodinami, představuje 0,9 %.

1.8.1 Hospodařící domácnosti tvořené rodinami

Hospodařící domácnosti tvořené rodinami představují 58,5 % ze všech hospodařících domácností města. V absolutních číslech představují 26 601 domácností. Dále se budeme zabývat hospodařícími domácnostmi tvořenými jednou rodinou a hospodařícími domácnostmi tvořenými dvěma a více rodinami.

Hospodařící domácnosti tvořené jednou rodinou čítají v absolutních číslech 26 171 domácností.

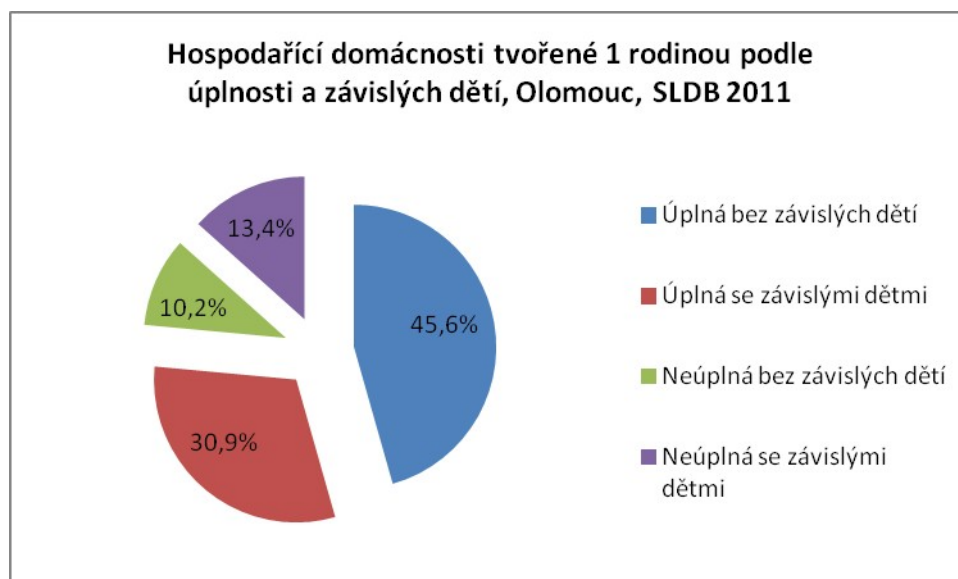
Graf 35: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle úplnosti, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

Při pohledu na hospodařící domácnosti tvořené jednou rodinou podle jejich úplnosti, zjistíme, že více než tři čtvrtiny z nich (76,5 %) jsou rodinami úplnými a méně než jednu čtvrtinu (23,5%) představují rodiny neúplné.

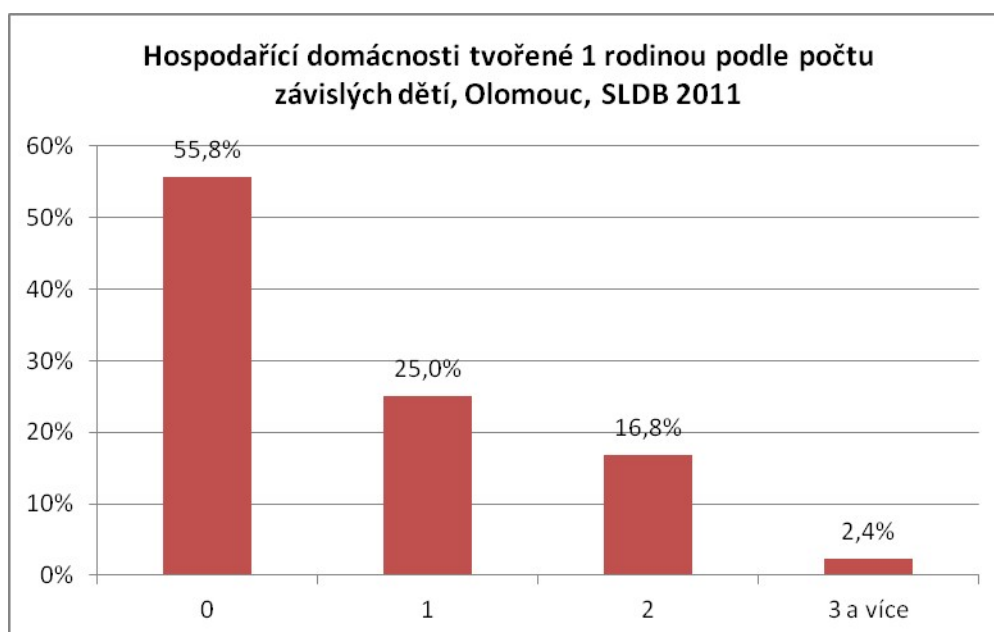
Graf 36: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle úplnosti a závislých dětí, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

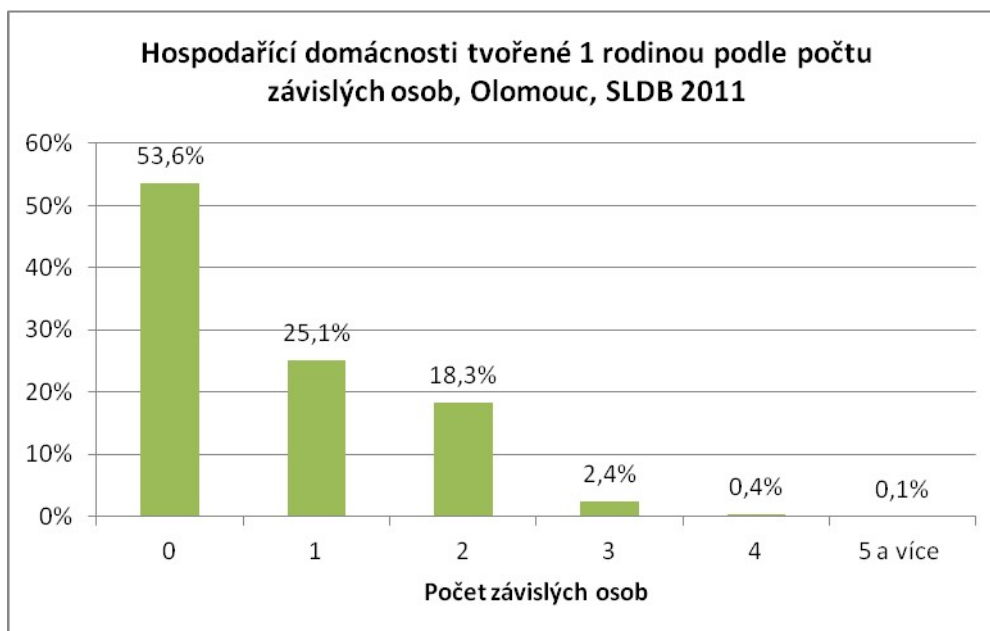
Pokud hospodařící domácnosti tvořené jednou rodinou dále rozčleníme podle toho, zda v rodině žijí či nežijí závislé děti, pak zjistíme, že téměř polovinu takových domácností města (45,6 %) představují úplné rodiny bez závislých dětí, tři desetiny (30,9 %) úplné rodiny se závislými dětmi. Více než desetinu hospodařících domácností tvořených jednou rodinou reprezentují neúplné rodiny se závislými dětmi (13,4 %) a neúplné rodiny bez závislých dětí (10,2 %).

Graf 37: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle počtu závislých dětí, Olomouc, SLDB 2011

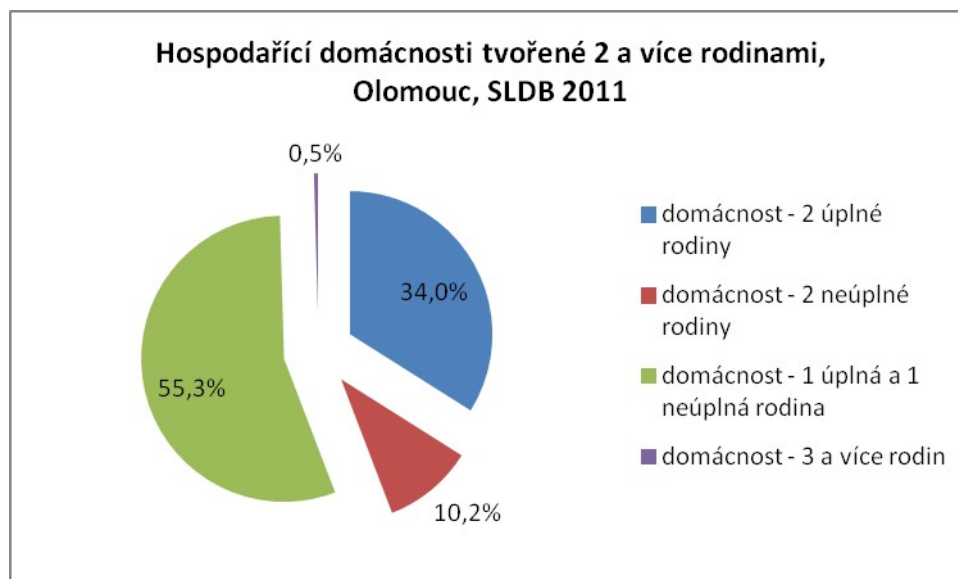
Zdroj: ČSÚ

Ve více než polovině (55,8 %) domácností tvořených jednou rodinou nežije závislé dítě. Právě jedno závislé dítě je členem jedné čtvrtiny (25 %), dvě závislé děti téměř pětiny (16,8 %) a tři a více závislých dětí žije ve 2,4 % domácností tvořených jednou rodinou.

Graf 38: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle počtu závislých osob, Olomouc, SLDB 2011*Zdroj: ČSÚ*

Graf č. 38 znázorňující hospodařící domácnosti podle počtu závislých osob nám říká, že ve více než polovině z nich (53,6 %) nežije žádná závislá osoba, v jedné čtvrtině (25,1 %) žije jedna závislá osoba, v téměř pětina (18,3 %) dvě závislé osoby. Méně často se již vyskytují hospodařící domácnosti tvořené jednou rodinou se třemi závislými osobami (2,4 %), čtyřmi závislými osobami (0,4 %) a pěti a více závislými osobami (0,1 %).

Graf 39: Hospodařící domácnosti tvořené 2 a více rodinami, Olomouc, SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

Domácností, které tvoří dvě a více rodiny, nalezneme ve městě Olomouc 430. Více než polovinu z nich (55,3 %) představují domácnosti tvořené jednou úplnou a jednou neúplnou rodinou, o málo více než třetinu (34 %) domácnosti složené z dvou úplných rodin a jednu desetinu (10,2 %) domácnosti, které tvoří dvě neúplné rodiny. Domácnosti tvořené třemi a více rodinami se podílejí na celkovém počtu hospodařících domácností tvořených dvěma a více rodinami 0,5 %.

1.9 Životní úroveň

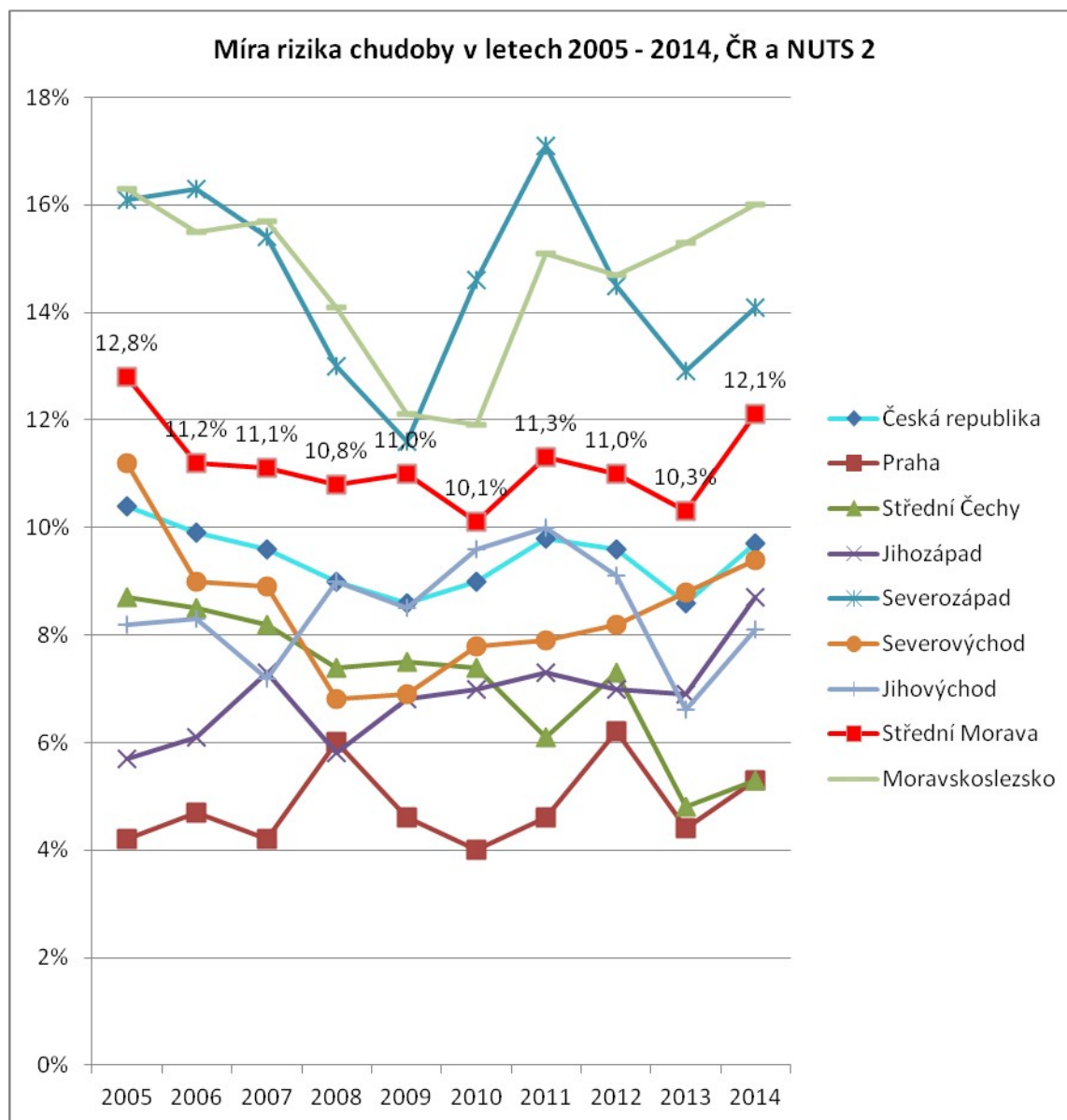
Databáze Eurostat sleduje čtyři ukazatele vztahující se k životní úrovni obyvatel v rámci regionů soudržnosti (NUTS 2; pozn.: Olomoucký kraj společně se Zlínským krajem tvoří NUTS 2 Střední Morava). Konkrétně se jedná o tyto ukazatele:

- *Míra rizika chudoby*, kterou definuje jako „podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem pod hranicí chudoby na celkové populaci. Hranice chudoby se stanoví jako 60 % mediánu národního ekvivalizovaného disponibilního příjmu“.
- *Míra závažného materiálního strádání (nedostatku)* - materiální nouzi u osob vyjadřují ukazatele, odrážející ekonomickou zátěž a nedostatek zboží dlouhodobé spotřeby. Za osoby silně ekonomicky strádající jsou považovány osoby, jejichž životní podmínky jsou významně ovlivňovány nedostatkem finančních a jiných zdrojů. Konkrétně to

znamená, že se běžně ve svém životě setkávají alespoň se čtyřmi problémy (z devíti následujících), kdy si nemohou dovolit:

- platit nájem nebo účty za služby,
 - přiměřeně vytápět byt,
 - realizovat nepředpokládané výdaje,
 - jíst maso, ryby nebo jiné bílkoviny každý druhý den,
 - strávit týden dovolené mimo domov,
 - užívat automobil,
 - mít pračku,
 - vlastnit barevný televizor,
 - používat telefon.
- *Osoby ve věku 0 - 59 let žijící v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu*, jsou „souborem všech osob ve věku 0 - 59 let, ze kterého dospělé osoby odpracovaly v průběhu předchozího roku méně než 20% objemu jejich potencionální pracovní kapacity“. Ukazatel je vyjádřen v podílu na všech obyvatelích daného území.
 - *Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením* na celkovém počtu obyvatel. Tento ukazatel v sobě zahrnuje všechny předešlé ukazatele – tedy osoby ohrožené chudobou či silně ekonomicky strádající, stejně jako osoby žijící v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu.

Graf 40: Míra rizika chudoby v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2

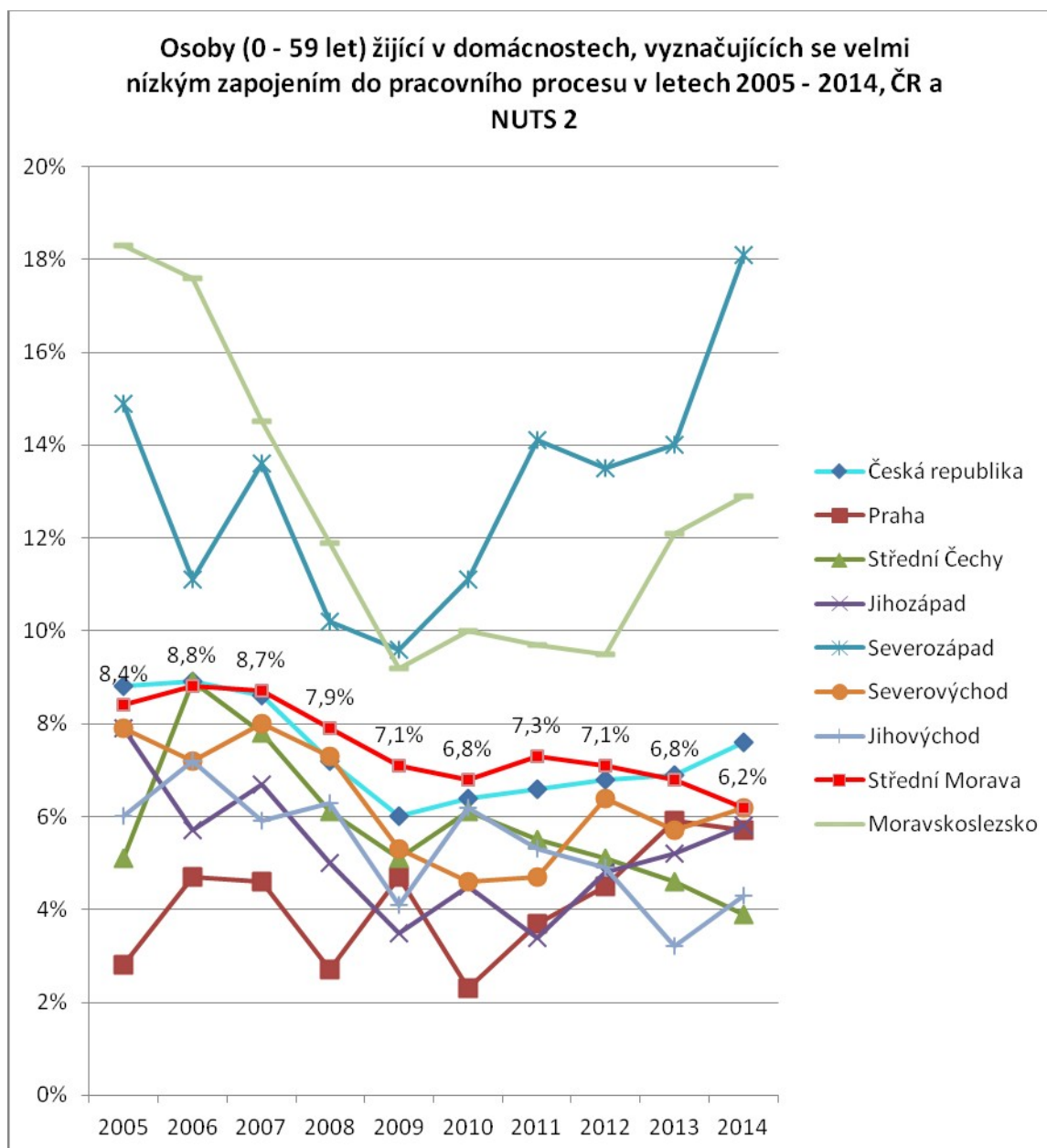

Zdroj: ČSÚ

Míra rizika chudoby, která je vymezena jako podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem pod hranicí chudoby na celkové populaci, byla v roce 2014 nejvyšší v NUTS 2 Moravskoslezsko, kde dosahovala 16 %. Více než desetina obyvatel s příjmem pod hranicí chudoby žila v roce 2014 ještě v NUTS 2 Severozápad (14,1 %) a v NUTS 2 Střední Morava (12,1 %). V rámci celé České republiky činí podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem pod hranicí chudoby 9,7 %.

Při bližším pohledu na NUTS 2 Střední Morava, ve kterém se nachází také město Olomouc, zjistíme, že se v posledních deseti letech míra rizika chudoby pohybuje mezi 10,1 % až 12,8 %. Nejvyšší podíl osob s příjmem pod hranicí chudoby byl zaznamenán v roce 2005 (12,8 %), nejnižší v roce 2010 (10,1 %).

Graf 41: Osoby (0 - 59 let) žijící v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2

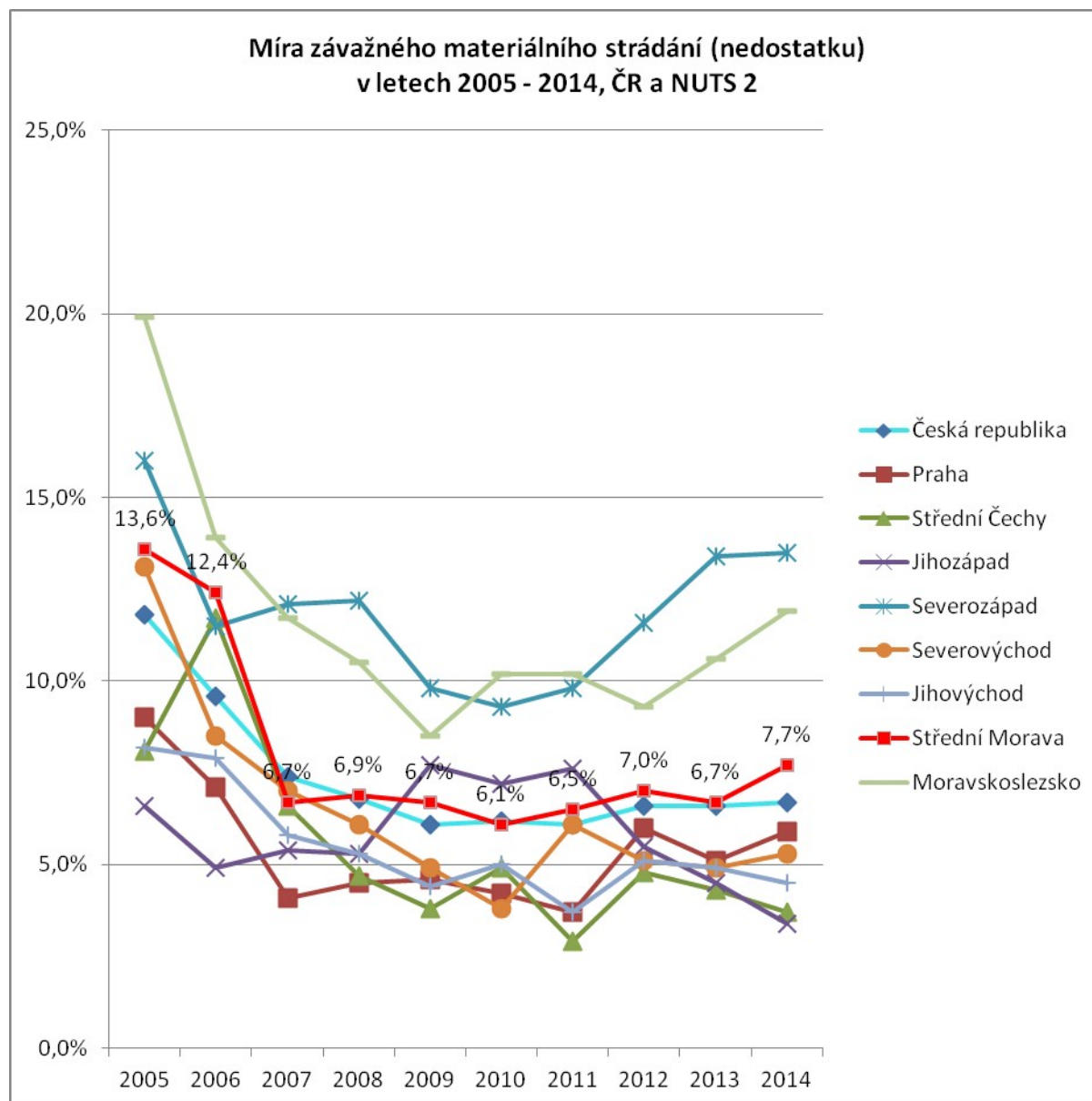
Zdroj: ČSÚ

Osoby ve věku do 60 let žijící v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu, které jsou souborem všech osob ve věku 0 - 59 let, ze kterého dospělé

osoby odpracovaly v průběhu předchozího roku méně než 20% objemu jejich potencionální pracovní kapacity, představují největší podíl z obyvatel v NUTS 2 Severozápad (18,1 %) a Moravskoslezsko (12,9 %). V rámci NUTS 2 Severovýchod a NUTS 2 Střední Morava činí podíl osob ve věku 0 – 59 let žijících v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu shodně 6,2 %, což je o 1,4 % méně než v rámci celé ČR.

Vývoj podílu osob ve věku do 60 let žijících v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu na celkové populaci v NUTS 2 Střední Morava během uplynulých deseti let, má klesající tendenci. Při srovnání roku 2005 a roku 2014 zjistíme, že jejich podíl se snížil z 8,4 % na 6,2 %, tedy o 2,2 %.

Graf 42: Míra závažného materiálního strádání (nedostatku) v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2

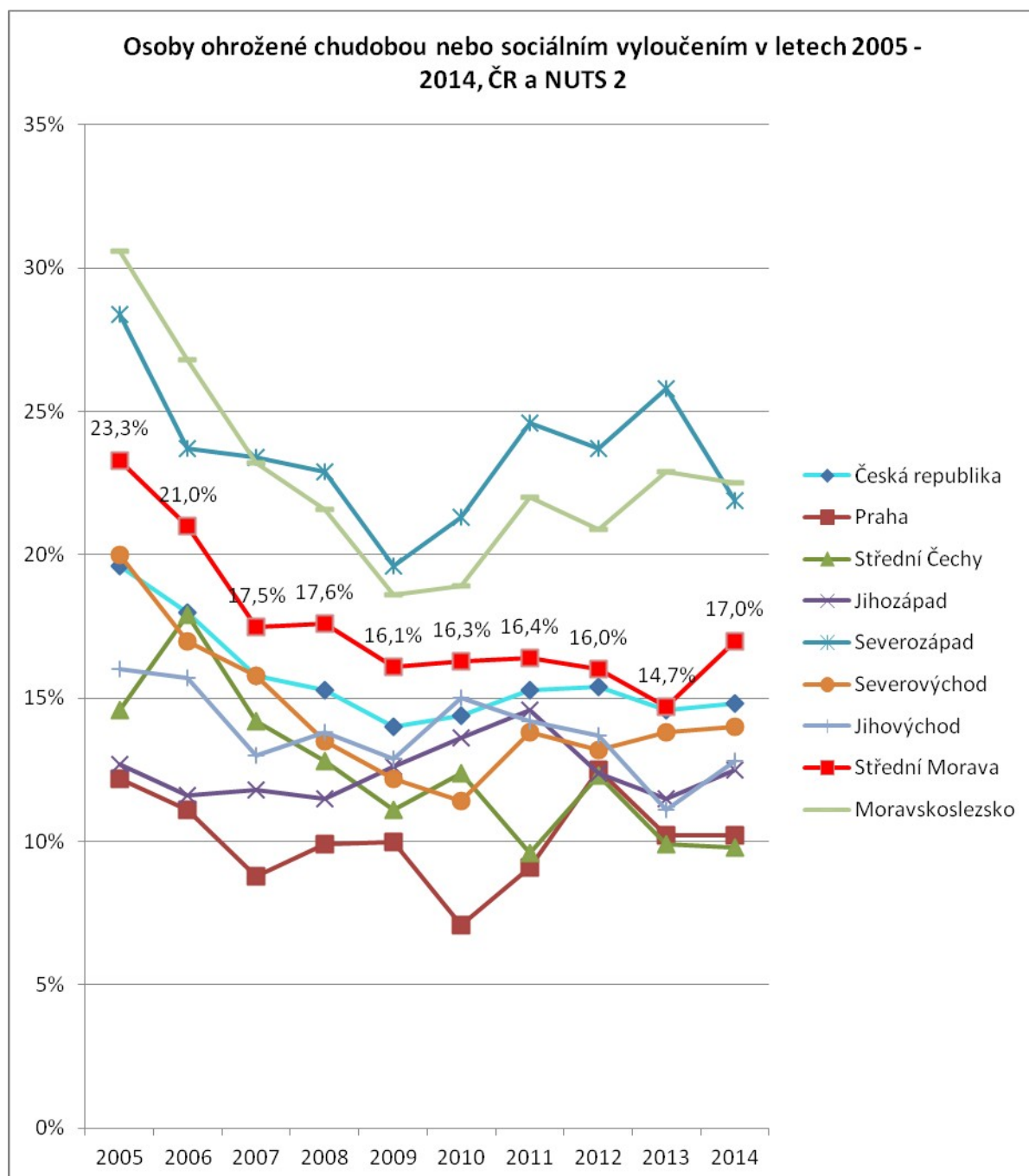

Zdroj: ČSÚ

Míra závažného materiálního strádání (nedostatku), která vyjadřuje podíl osob silně ekonomicky strádajících na celkové populaci daného území, byla v roce 2014 nejvyšší v NUTS 2 Severozápad (13,5 %) a NUTS 2 Moravskoslezsko (11,9 %). Třetí nejvyšší míra závažného materiálního strádání byla zaznamenána v NUTS 2 Střední Morava, kde dosahovala 7,7 %.

Všechny NUTS 2 zaznamenaly v posledních deseti letech pokles míry závažného materiálního strádání. V rámci NUTS 2 Střední Morava poklesla míra závažného materiálního strádání při srovnání let 2005 a 2014 téměř o polovinu (o 5,9 %; z 13,6 % na 7,7 %).

Graf 43: Osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2

Zdroj: ČSÚ

NUTS 2 Střední Morava, který zahrnuje Olomoucký a Zlínský kraj si udržuje z hlediska podílu osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením po dobu celých deseti let 3. místo mezi všemi NUTS 2 a pohybuje se také nad celorepublikovým průměrem. Nejnižší byl podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením v roce 2013 (14,7 %), nejvyšší naopak v roce 2005 (23,3 %). V roce 2014 představovaly osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením 17% obyvatel NUTS 2 Střední Morava.

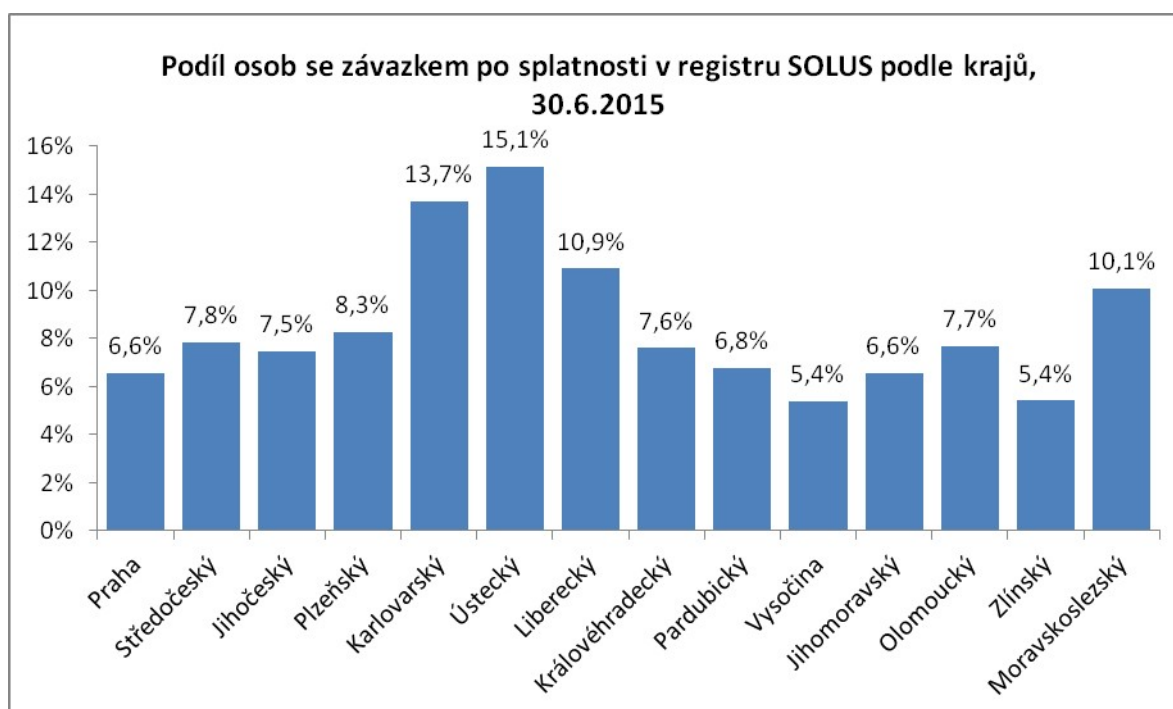
1.10 Dluhová problematika

Následující část sociodemografické analýzy se věnuje zadluženosti obyvatel. Data věnující se této problematice jsou vztažena k Olomouckému kraji. Podle interních statistik společnosti KRUK, dosahovala výše průměrného dluhu v ČR 41 000 Kč, což je o 15 300 méně než v roce 2013.

1.10.1 Dluhy po splatnosti (registr Solus)

K 30. červnu 2015 evidovalo Sdružení v Registru fyzických osob dluh po splatnosti u 8,1 % dospělých obyvatel ČR (ve srovnání s 8,18 % k 31. 3. 2015); (zdroj: Solus).

Graf 44: Podíl osob se závazkem po splatnosti v registru SOLUS podle krajů, 30.6.2015

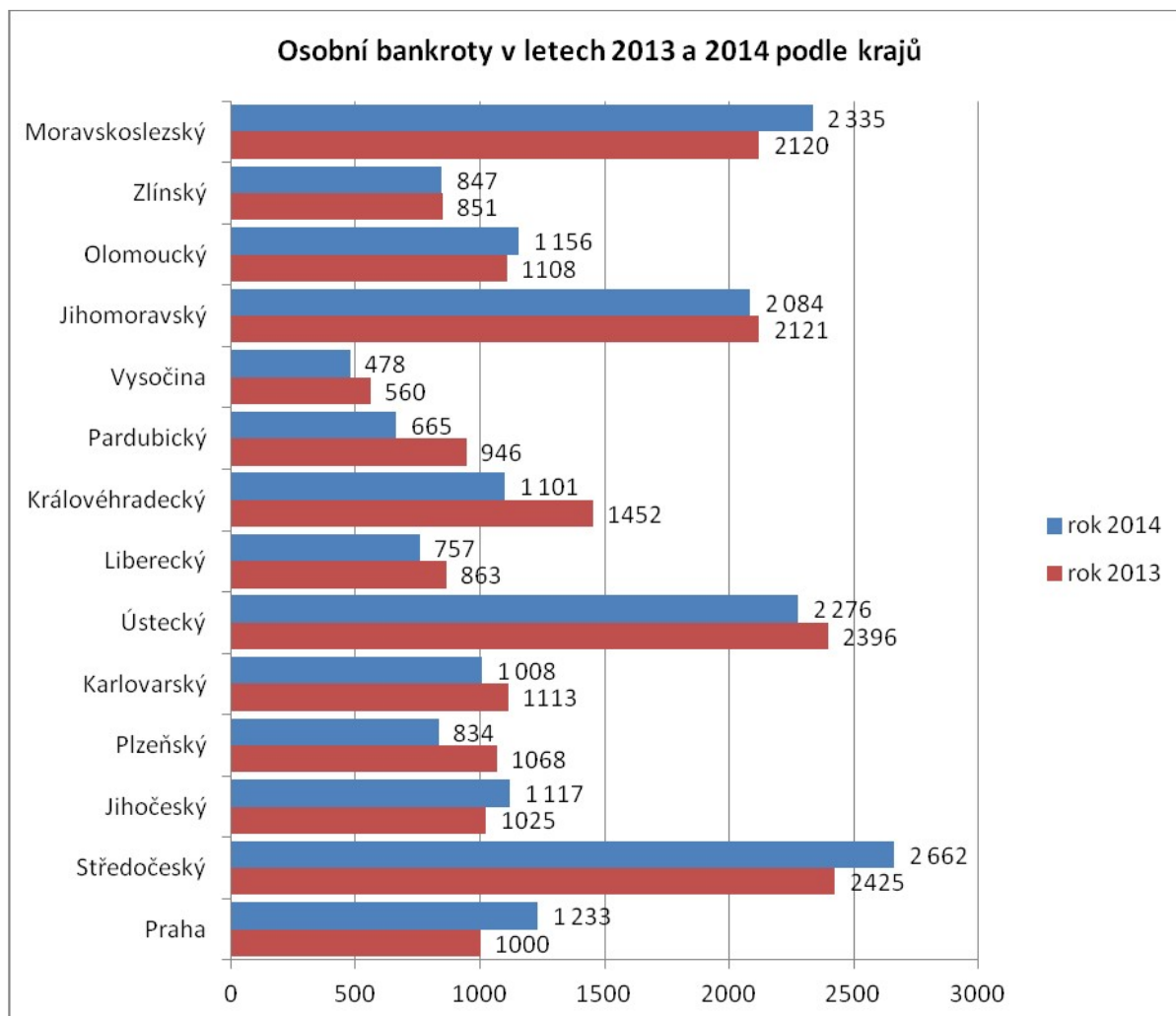
Zdroj: Solus

Nejvyšší podíl osob s dluhem po splatnosti na obyvatelích starších 18 let zaznamenalo sdružení Solus v červnu 2015 v Ústeckém kraji, kde dosahuje 15,1 %. Více než desetinu dospělých obyvatel s dluhem po splatnosti eviduje sdružení také v Karlovarském kraji (13,7 %), Libereckém kraji (10,9 %) a Moravskoslezském kraji (10,1 %). Olomoucký kraj se se 7,7% dlužníků s dluhem po splatnosti zařadil na pomyslné 7. místo mezi kraji.

1.10.2 Osobní bankroty

V roce 2014 bylo v celé ČR vyhlášeno 18 762 osobních bankrotů, což je o 403 bankrotů méně než v roce 2013. Poprvé od roku 2008, kdy vešel v platnost insolvenční zákon se meziročně počet osobních bankrotů snížil, a to o 2 %. Počet návrhů na osobní bankrot se meziročně snížil dokonce o 16 %. Jaká je situace v jednotlivých krajích nám ukazuje následující graf č. 45.

Graf 45: Osobní bankroty v letech 2013 a 2014 podle krajů

Zdroj: CRIF - Czech Credit Bureau v Konkurzní noviny

V roce 2014 bylo vyhlášeno nejvíce bankrotů fyzických osob ve Středočeském kraji (2 662), Moravskoslezském kraji (2 335) a Ústeckém kraji (2 276). V Olomouckém kraji bylo v roce 2014 vyhlášeno 1 156 osobních bankrotů, čímž se Olomoucký kraj v žebříčku mezi kraji, zařadil na 6. místo. Ve srovnání s rokem 2013, kdy počet osobních bankrotů činil 1 108, došlo k mírnému nárůstu (o 48 bankrotů).

1.11 Závěr

- Město Olomouc obývalo na konci roku 2014 téměř sto tisíc obyvatel, přesně 99 809 obyvatel.
- V posledních dvaceti letech se celkový počet obyvatel města snížil o více než pět tisíc (5036 obyvatel).
- V průběhu let 2005 – 2014 jsme každoročně zaznamenali přirozený přírůstek obyvatel. Nejnižší byl v roce 2005, nejvyšší v roce 2014, kdy dosahoval 270 osob.
- V průběhu námi sledovaného desetiletého období, docházelo s výjimkou dvou let (2007 a 2014) vždy k migračnímu úbytku osob.
- Průměrný věk obyvatel města Olomouc roste. V roce 2005 dosahoval 40,5 let a na konci roku 2014 již 42,1 let.
- Znatelně přibýlo obyvatelstvo v poproduktivním věku 65 a více let (o 3,8%) a snížil se počet obyvatel ve věku produktivním, tedy 15 – 64 let (o 5,1 %). Mírně vzrostl také počet osob v předproduktivním věku 0 – 14 let (o 1,4 %).
- Nejsilnější věkovou skupinou je obyvatelstvo ve věku 35 – 39 let (8 820 osob), následována obyvateli ve věku 30 – 34 let (7 718 osob) a 40 – 44 let (7 374 osob).
- Čtyři desetiny (40,1 %) obyvatel města tvoří obyvatelé ženatí či vdané, následování bezmála stejně početnou skupinou svobodných (39,9 %).
- Srovnání vzdělanostní struktury obyvatel města starších 15 let v letech 2001 a 2011 poukazuje na nárůst populace s vyšším vzděláním. Přesněji řečeno, v roce 2011 oproti roku 2001 přibyl podíl obyvatel s nejvyšším dokončeným vzděláním úplným středním s maturitou (o 1,3%, 1 309 osob), nástavbovým (o 0,6 %, 538 osob) a vysokoškolským vzděláním (o 5,1 %, 4 545 osob).
- Více než třetina obyvatel města uvedla při SLDB 2011, že nevyznává žádnou víru (36,5 %, 36 821 osob). Věřící představují téměř čtvrtinu obyvatel (23,2 %, 23 393 osob). Své náboženské vyznání neuvedly čtyři desetiny obyvatel (40,4 %, 40 779).
- Počty uzavíraných a rozváděných manželství mají v průběhu námi sledovaných deseti let mírně klesající tendenci. V roce 2014 uzavřeno nejméně manželství za posledních deset let (451 sňatků) a uskutečněno 273 rozvodů.
- V posledních deseti letech se míra rozvodovosti pohybuje mezi 57 a 69,1 rozvody na 100 sňatků. V roce 2014 činila míra rozvodovosti 65,4 rozvodů na 100 sňatků.

- Rozvody s nezletilými dětmi se podílejí ve sledovaném desetiletém období přibližně polovinou na celkovém počtu rozvodů. V roce 2014 bylo rozvedeno 51,2 % manželství s nezletilými dětmi.
- Počet živě narozených dětí se v uplynulých deseti letech pohybuje nad hranicí jednoho tisíce osob a od roku 2006 pravidelně přesahuje 1 100 osob. Nejvíce dětí se narodilo v roce 2009 (1 254 osob) a v roce 2014 (1 211 osob).
- Podíl dětí narozených mimo manželství roste. V roce 2014 se mimo manželství narodilo nejvíce dětí za předcházejících deset let a jejich podíl představoval více než čtyři desetiny z celkového počtu živě narozených dětí (43,1 %).
- V roce 2014 se bezmála šest desetin dětí (59,5 %) narodilo ženám starším 30 let, v roce 2005 to byly jen o málo více než čtyři desetiny (42,7 %), což představuje nárůst o téměř dvě desetiny dětí (16,8 %).
- V roce 2014 bylo ve městě Olomouc zaznamenáno 391 potratů, což je nejvíce v námi sledované desetileté řadě.
- Při přepočtu počtu potratů na 100 narozených dětí, zjistíme, že v roce 2014, bylo zaznamenáno 32,2 potratů na 100 narozených dětí, přičemž ve 22,3 případech se jednalo o umělá přerušení těhotenství.
- Více než polovina obyvatel města (51,2%) je ekonomicky aktivních. Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo představuje více než čtyři desetiny obyvatel města (44,9 %). Ekonomická aktivita zůstala nezjištěna v případě 4 % obyvatel města.
- Podíl nezaměstnaných osob na konci září 2015 dosahoval 7,3%. V září 2015 jsme oproti stejnému období loňského roku zaznamenali pokles o 1,7 %.
- Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání se při srovnání března 2014 a září 2015 snížil o 1 724 osob (z 6 698 na 4 974 osob).
- Na konci roku 2014 tvořili bezmála polovinu (49,8 %; 3 010 osob) dosažitelných uchazečů ti, kteří jsou evidováni déle než 12 měsíců. Absolventi se na celkovém počtu dosažitelných uchazečů podíleli 4,6 % (279 osob).
- V září 2015 bylo ve městě Olomouc registrováno 1528 volných pracovních míst. Ve srovnání s březnem 2014 se jedná o nárůst o 1151 pracovních míst.
- Téměř čtyři pětiny obydlených bytů (79%) z celkového bytového fondu města Olomouc, který čítá 43 070 bytů, představují byty v bytových domech. Jedna pětina bytů (20,2 %) se nachází v domech rodinných a v ostatních budovách nalezneme 0,8 % bytového fondu města.

- Bytový fond města je tvořen zejména čtyřpokojovými byty, které se na něm podílejí jednou třetinou (33,4%) a třípokojovými byty, které představují o málo více než čtvrtinu (26,4 %).
- Nově bylo v roce 2014 ve městě Olomouc nově dokončeno 480 bytů, což je nejvíce za posledních 5 let.
- Průměrná celková plocha bytu ve městě podle SLDB 2011 dosahuje 78,2 m², průměrná obytná plocha pak činí 59,4 m².
- Ve městě Olomouc žije celkem 43 070 bytových domácností. Bytové domácnosti jsou z více než devíti desetin (96,1 %) tvořeny jednou hospodařící domácností a téměř jednou dvacetinou (3,9 %) dvěma a více hospodařícími domácnostmi.
- Nejčastěji, z bezmála šesti desetin (57,6 %), jsou zastoupeny hospodařící rodiny tvořené 1 rodinou. Druhou nejpočetnější skupinou, která představuje více než jednu třetinu (36 %), jsou domácnosti jednotlivců.
- Hospodařící domácnosti tvořené rodinami představují 58,5 % ze všech hospodařících domácností města. V absolutních číslech představují 26 601 domácností.
- Hospodařící domácnosti tvořené jednou rodinou čítají v absolutních číslech 26 171 domácností. Více než tři čtvrtiny z nich (76,5 %) jsou rodinami úplnými a méně než jednu čtvrtinu (23,5%) představují rodiny neúplné.
- Polovinu domácností tvořených 1 rodinou (45,6 %) představují úplné rodiny bez závislých dětí, tři desetiny (30,9 %) úplné rodiny se závislými dětmi. Více než desetinu hospodařících domácností tvořených jednou rodinou reprezentují neúplné rodiny se závislými dětmi (13,4 %) a neúplné rodiny bez závislých dětí (10,2 %).
- Ve více než polovině (55,8 %) domácností tvořených jednou rodinou nežije závislé dítě. Právě jedno závislé dítě je členem jedné čtvrtiny (25 %), dvě závislé děti téměř pětiny domácností (16,8 %) a tři a více závislých dětí žije ve 2,4 % domácností tvořených jednou rodinou.
- Domácností, které tvoří 2 a více rodiny, nalezneme ve městě Olomouc 430. Více než polovinu z nich (55,3 %) představují domácnosti tvořené jednou úplnou a jednou neúplnou rodinou, o málo více než třetinu (34 %) domácnosti složené z dvou úplných rodin a jednu desetinu (10,2 %) domácností, které tvoří dvě neúplné rodiny.
- Míra rizika chudoby se v NUTS 2 Střední Morava v posledních deseti letech pohybuje mezi 10,1 % až 12,8 %. Nejvyšší podíl osob s příjmem pod hranicí chudoby byl

zaznamenán v roce 2005 (12,8 %), nejnižší v roce 2010 (10,1 %). V roce 2014 dosahovala míra rizika chudoby 12,1 %.

- Vývoj podílu osob ve věku do 60 let žijících v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu na celkové populaci v NUTS 2 Střední Morava během uplynulých deseti let, má klesající tendenci. Při srovnání roku 2005 a roku 2014 zjistíme, že jejich podíl se snížil z 8,4 % na 6,2 %, tedy o 2,2 %.
- Míra závažného materiálního strádání (nedostatku) byla v roce 2014 nejvyšší v NUTS 2 Severozápad (13,5 %) a NUTS 2 Moravskoslezsko (11,9 %). Třetí nejvyšší míra závažného materiálního strádání byla zaznamenána v NUTS 2 Střední Morava, kde dosahovala 7,7 %.
- V rámci NUTS 2 Střední Morava poklesla míra závažného materiálního strádání při srovnání let 2005 a 2014 téměř o polovinu (o 5,9 %; z 13,6 % na 7,7 %).
- NUTS 2 Střední Morava, který zahrnuje Olomoucký a Zlínský kraj si udržuje z hlediska podílu osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením po dobu celých deseti let 3. místo mezi všemi NUTS 2 a pohybuje se také nad celorepublikovým průměrem. V roce 2014 představovaly osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením 17% obyvatel NUTS 2 Střední Morava.
- V červnu 2015 evidovalo sdružení Solus v Olomouckém kraji 7,7 % dlužníků s dluhem po splatnosti. Olomoucký kraj se tak umístil na pomyslném 7. místě mezi kraji.
- V Olomouckém kraji bylo v roce 2014 vyhlášeno 1156 osobních bankrotů, čímž se Olomoucký kraj v žebříčku mezi kraji, zařadil na 6. místo.

2 Nástroje rodinné politiky a jejich možnosti

2.1 Vymezení cílů

Tato stat' popisuje aktuálně využívané nástroje rodinné politiky (dále RP) města Olomouc se zaměřením na identifikaci a opatření za účelem podpory rodiny v Olomouci.

Cílem analýzy bylo provést průběžnou (formativní) evaluaci využívaných nástrojů rodinné politiky v Olomouci. Důraz byl přitom kladen na zprostředkované zkušenosti plánovačů, realizátorů a participantů programů rodinné politiky Magistrátu města Olomouce. Analýza sledovala tyto dílčí cíle:

- 1) Identifikovat silné a slabé stránky implementovaných programů a projektů RP.
- 2) Zhodnotit dosažené výsledky implementovaných programů a projektů RP.
- 3) Formulovat doporučení pro další realizaci programů a projektů RP.
- 4) Podpořit proces zlepšování jednotlivých aspektů realizací programů a projektů RP.

2.2 Stručná charakteristika použitých metod

Sběr a analýza dat se řídily dle evaluačního schématu, za využití kvalitativního přístupu.

Sběr dat probíhal formou polostrukturovaných rozhovorů, tj. rozhovorů s orientačním výčtem otevřených otázek zaměřených na jednotlivé zájmové oblasti. Současně byl proveden desk research, tedy byly vyhledávány a zpracovány již existující informace z internetových stránek jednotlivých institucí a dostupných dokumentů (Akční plán rozvoje rodinné politiky statutárního města Olomouc na rok 2015; Rodinná politika statutárního města Olomouc na roky 2014 - 2015).

Celkem bylo provedeno 20 rozhovorů. Oslovenými subjekty byly klíčoví aktéři regionální rodinné politiky:

- 1) Rodinná centra v Olomouci
 - Heřmánek, z.s.
 - Olivy, z.s.
 - Provázek, z.s.
 - P-centrum, z.s.

2) Odbory Magistrátu města Olomouce, členové Pracovní skupiny rodinné politiky v Olomouci

- Odbor sociálních věcí
- Odbor školství
- Odbor vnějších vztahů a informací
- Odbor dopravy
- Odbor agendy řidičů a motorových vozidel
- Odbor koncepce a rozvoje

3) Univerzita Palackého v Olomouci

- Proděkan Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci (člen Pracovní skupiny pro rodinu)

4) Potenciální aktéři rodinné politiky

- Zoologická zahrada Olomouc p. o.
- Aquapark Olomouc o. s.
- Vlastivědné muzeum v Olomouci, p. o.

Vybrány byly především oddělení a organizace, jejichž činnost je úzce spojena s koncepcí a realizací RP v kompetenci Magistrátu města Olomouce. Osobně dotazováni pak byli jednotliví zástupci zvolených organizačních subjektů.

2.3 Popis aktuálně využívaných nástrojů rodinné politiky ve městě

Následující text se věnuje deskripci aktuálně využívaných nástrojů, aktivit a opatření za účelem podpory RP v Olomouci.

2.3.1 Koncepce rodinné politiky města Olomouce a její plnění v roce 2015

Statutární město Olomouc vytvořilo pro roky 2014 - 2015 koncepční materiál věnující se rodinné politice na regionální úrovni. Reagovalo tím na neucelenou koncepci RP, nesystematičnost v jejím řešení, nedostatečné personální a institucionální zajištění. Jedním z hlavních cílů koncepčního materiálu RP bylo rozvinout takovou politiku, která by zastřešila doposud nesystematicky propojené prvky RP fungující separovaně, reagovala na potřeby

rodin a současně vnesla do RP více plánování. Vznikl tak dokument o rodinné politice, jež v sobě obsahuje soubor opatření v oblasti publicity a osvěty, vzdělávání a volného času, sociálních záležitostí a také mobility rodin. Tato opatření, jak je v dokumentu uvedeno, reagují na zjištění a doporučení obsažené v *Analýze potřeb rodin a současného stavu jejich naplňování v Olomouci*. Tuto analýzu pro statutární město Olomouc zpracovala společnost SocioFactor s. r. o. v roce 2011.

Město Olomouc mělo pro roky 2014 - 2015 vytvořenou koncepci RP s konkrétními opatřeními, které se dotýkaly:

- komunikace s rodinami - zlepšení komunikace mezi rodinami a aktéry RP, zvýšení informovanosti rodin o prarodinných aktivitách, aktivizace rodin
- služeb pro rodiny - plánování a vyhodnocování dostatečnosti nabídky služeb péče o děti předškolního a školního věku, otevření škol veřejnosti, podpora center pro rodiny, podpora náhradní rodinné péče
- slučitelnosti rodinného života a zaměstnání - podpora rodičů při návratu do zaměstnání, publicita a osvěta v oblasti souladu rodinného života a zaměstnání
- městského prostoru přátelského rodinám - bezbariérový pohyb po městě, bezpečnost a zklidňování dopravy, rozvoj městské hromadné dopravy, podpora a rozvoj cyklistické dopravy, přebalovací koutky a místa pro kojící matky ve veřejných prostorech, veřejný prostor přístupný rodinám s dětmi
- přímé podpory rodin - slevy pro rodiny v městských zařízeních a městské dopravě, podpora dětí z nízkopříjmových rodin v přístupu ke vzdělávání, dostupné bydlení pro mladé rodiny a rodiny ohrožené sociálním vyloučením, nastavit systém víceetapového dostupného bydlení pro rodiny ohrožené sociálním vyloučením
- institucionální udržitelnosti rodinné politiky - institucionální zajištění rodinné politiky, finanční udržitelnost prarodinných aktivit

V konceptu RP byl kladen důraz na proaktivní přístup města, jeho propagační, informativní a iniciační roli. Rovněž byla ustanovena pracovní skupina rodinné politiky. Nedílnou součástí propagačního záměru bylo vytvoření webu o rodinné politice města Olomouce, který srozumitelnou a uživatelsky přívětivou formou seznamuje (nejen) občany s konceptem rodinné politiky města, poskytuje seznam organizací a institucí věnující se dětem anebo rodinám s dětmi, nabízí další důležité odkazy a informace týkající se života rodin v regionu.

Dále byl vypracován Akční plán rozvoje rodinné politiky statutárního města Olomouce na rok 2015.

V průběhu roku 2015 byla tato koncepce naplňována mnoha různorodými aktivitami, které podle svého zaměření můžeme rozdělit do následujících kategorií.

Oblasti komunikace s rodinami

- aktualizace webových stránek
- zlepšení vybavení informačního centra pro rodiny na Štursové 1

Oblast služeb pro rodiny

- byl zahájen projekt komunitní školy. Jako pilotní škola byla vybrána Základní škola a Mateřská škola Olomouc, Svatoplukova 11, byla vytvořena SWOT analýza zjišťující potřeby obyvatel městské části Hejčín a Řepčín
- byly podniknuty kroky ke zlepšení materiálního vybavení stávajících mateřských a rodinných center (byly sesbírány požadavky na dovybavení stávajících MC a RC – požadavky na nábytek, výpočetní techniku a ostatní)
- vytvoření podmínek pro činnost prvního komunitního centra v Olomouci jako místa mezigeneračního setkávání obyvatel sídliště v prostorách stávajícího klubu pro seniory na ulici Pešková 1

Akce pořádané pro rodiny

- Dny pro rodiny v Olomouci v týdnu od 19. – 25. 10. 2015
- 2. ročník konference k rodinné politice SMOI (22. 10. 2015)
- Táta fest 21. 6. 2015
- Prázdninové víkendy pro rodiče s dětmi v ArtUm Centru
- Dětský den 12. 9. 2015 spojený setkáním se seznámením s historií města, prezentací RC a aktivit pro děti a rodiny
- Kulatý stůl metodou „World Café“ (21. 10. 2015)
- Vánoční dílnička 19. 11. 2015 (tvorba vánočních věnců, vánočních koulí, přání, které se zúčastnilo 175 návštěvníků)
- Den otevřených dveří na ZŠ a MŠ Svatoplukova (2. 12. 2015), spojený se slavnostním rozsvěcováním vánočního stromčku

Městský prostor přátelský k rodinám

- proběhlo zmapování cca 100 míst přátelských rodinám, z hlediska jejich bezbariérovosti (restaurace, kavárny, dětská hřiště a sportoviště při MŠ a ZŠ) a probíhají práce na mapové aplikaci
- probíhá tvorba nových prohlídkových tras pro rodiny s dětmi (s plánovaným slavnostním otevřením trasy v březnu 2016) součástí bude aplikace pro Android, mapy s prohlídkovou trasou pro rodiny s dětmi v historickém centru Olomouce a jiné doprovodné prvky
- zvýšení kvality místností pro kojící matky a zvýšení počtu míst s přebalovacím koutkem (v plánu je zřízení místa pro kojení v budově Knihovny města Olomouce, v budově MMOI Hynaisova 10 přibude v přízemí na bezbariérovém WC přebalovací pult, bude vybaven dětský koutek na odboru sociálních věcí Štursova 1, dojde k obměně nábytku ve stávající místnosti pro kojení na radnici

Kvalitní rodinnou politiku města ilustruje i fakt, že v květnu roku 2015 získalo první místo v soutěži „Obec přátelská rodině“, kterou uděluje MPSV ČR. Společně s vítězným titulem obdrželo město také finanční odměnu ve výši dvou milionů korun, která byla vložena opět do rozvoje rodinné politiky.

2.3.2 Odbory Magistrátu města Olomouc

Jedním z významných realizátorů rodinné politiky jsou odbory Magistrátu města Olomouce. Jednotlivé odbory Magistrátu města Olomouce a jejich oddělení se soustřeďují především na utváření obecného koncepčního rámce rodinné politiky a jejich aktivita má tak většinou povahu servisní a podpůrné činnosti: zprostředkování dotací pro RC a MC, zajištění publicity, administrativní asistence, poskytování prostor pro vzdělávací, kulturní a společenské akce a další. Lze však identifikovat i aktivity přímého působení v oblasti péče o rodiny s dětmi. Především odbor sociálních věcí zřizuje v rámci své působnosti několik programů tohoto typu, např. projekt „Bezbariérová Olomouc“, provoz azylového domu a noclehárny, dětských jeslí, aktivity spojené s prevencí sociálního vyloučení či rozpadu rodiny a další. Ostatní odbory přispívají k rozvoji rodinné politiky prostřednictvím dílčích opatření v rámci vlastní působnosti, například poskytují příspěvky na školní pomůcky, organizují vítání občánků, propůjčují prostory (Odbor školství), poskytují IT služby a propagaci (Odbor vnějších vztahů

a informací), nabízí slevy na jízdném (Odbor dopravy), dopravní výchovu a prevenci, půjčovnu nemotorových vozidel (Odbor agendy řidičů a motorových vozidel), koncepci územního plánu v souladu s potřebami rodin s dětmi (Odbor koncepce a rozvoje).

Mimo výše zmíněné aktivity přímého působení jsou činnosti odborů Magistrátu města Olomouce, ve věci péče o rodiny s dětmi, odvislé od efektivní spolupráce s ostatními subjekty v této oblasti, především rodinnými a mateřskými centry. Stejně jako tato centra, ani samotný Magistrát nedisponuje, podle výroků respondentů, dostatečným počtem kmenových zaměstnanců pro zajištění poptávaných aktivit v celém jejich rozsahu. Rovněž možnost komunikace úřadu s jednotlivými klienty, a tudíž i identifikace jejich potenciálních potřeb, je oproti zavedeným spolkům s dlouhodobou terénní praxí omezená.

Z těchto důvodů se zdá být převážně „zprostředkující“ role odborů Magistrátu ve věci realizace rodinné politiky oprávněná a adekvátní danému stavu věcí. Dostupnost finančních zdrojů z jednotlivých dotačních titulů je klíčovým faktorem životaschopnosti organizací zajišťujících realizaci dlouhodobých cílů rodinné politiky. V tomto smyslu je primární odpovědností jednotlivých odborů zajistit veškerou administrativní a právní asistenci a tím zajistit dostatečný rozvoj v oblastech aktuální potřeby.

2.3.3 Rodinná centra v Olomouci

Jedním z opatření RP je podpora rodinných center, kterých na území města Olomouce působí několik. Statutární město Olomouc finančně i jinými způsoby podporuje tři z nich: RC Olivka (jedná se o rodinné centrum v rámci občanského sdružení OLiVY), RC Heřmánek a RC Provázek. V těchto třech centrech byly provedeny rozhovory s jejich zástupci, současně jsme oslovili zástupce P-centra.

Mateřská a rodinná centra jsou založena na principu rodinné svépomoci a vzájemné služby, poskytují společenství, solidaritu a otevřenost všem generacím. Nabízí vzájemné naslouchání, výměnu zkušeností a laické poradenství, pořádají akce pro podporu hodnot rodiny, rodičovství, výchovu dětí, programy pro matky, rodiče, děti, aktivity tvořivé, vzdělávací, sportovní, rekvalifikační i jednorázové. Pomáhají matkám na mateřské a rodičovské dovolené udržovat jejich profesní orientaci a posilují jejich sebevědomí.

Dotazovaní zástupci těchto center v Olomouci spatřují těžiště své činnosti v primární prevenci širokého spektra potenciálních potíží rodinného života, a to prostřednictvím přímé práce s klienty. Za tímto účelem nabízejí řadu služeb a programů.

Nejširší skupinu aktivit představují různé periodické či jednorázové vzdělávací akce, například se zaměřením na uplatnění na trhu práce, plynulý návrat do pracovního procesu, rodičovské kompetence a jiné (RC Heřmánek, RC Provázek). Nabízí také semináře o zdravé výživě, kurzy efektivní komunikace, či zvládání agrese, popřípadě zájmové přednášky odborníků z oblasti psychologie (RC Olivka). Jednotlivé vzdělávací akce mohou rovněž nabývat částečně institucionalizované formy, jako například lesní školky a komunitní školy (RC Heřmánek). Výjimečně byla akcentována účast organizace v širších vzdělávacích programech, například v programu Environmentálního vzdělávání MC (RC Heřmánek). Součástí kurzu pro rodiče bývá obvykle i možnost hlídání dětí.

Odvislou kategorii aktivit představují kurzy zaměřené na pozitivní transfer prostřednictvím praktické kolektivní činnosti. Rodinná centra nabízejí různorodé adaptační programy (obvykle na principu svépomocných skupin), kroužky pro maminky s dětmi (RC Provázek). Nabízeny jsou dále kurzy jógy, herny pro děti či tvořivé dílny (RC Olivka). Za velmi vyhledávané označují respondenti pobytové programy, například příměstské tábory (RC Provázek), či pobytové kurzy angličtiny (RC Olivka). Zvlášť jsou organizovány aktivity se zaměřením na fyzické, duševní, či sociální dysfunkce, tj. například služby pro ohrožené, hendikepované či sociálně deprivované děti, pracovní doučovací programy, či filiální terapie (P-Centrum).

Mimo tyto edukační a terapeutické programy organizují rodinná centra v Olomouci i řadu doprovodných aktivit, často spojených se společenskými a kulturními akcemi: karnevaly, jarmarky, charitativní sbírky, mikulášské nadílky a jiné (RC Heřmánek, RC Olivka).

Rodinná centra rovněž nabízejí individuální konzultace, především pak služby pedagogicko-psychologického poradenství (RC Heřmánek, RC Provázek). Za zmínku rovněž stojí koncepce tzv. sociálně terapeutického klubu (P-Centrum). Významným příkladem dlouhodobé proaktivní činnosti může být například tzv. program na podporu otcovství (RC Heřmánek).

Rodinná centra jsou právně ukotvena a organizována jako zapsané spolky (z.s.), podle starého občanského zákoníku jako občanská sdružení (o.s.). Jejich základními statutárními orgány jsou tudíž členská schůze a volené předsednictvo. Koordinační činnosti obvykle zajišťují jednotliví vedoucí pracovníci, výjimečně s podporou asistenta. Kmenových zaměstnanců bývá minimum (podle respondentů 2-5 osob), realizace projektů a služeb je ve většině případů zajišťována dobrovolníky z řad rodičů, dohodnutými externími spolupracovníky, popř. studenty na praxi v oblasti sociální práce. Rodinná centra rovněž spolupracují s velkým

počtem jiných neziskových subjektů (RC Heřmánek má až 30 partnerů), a to jak na samotné projektové konceptualizaci, tak skrze vzájemnou výpomoc při zajištění realizace.

Financování činnosti rodinných a mateřských center je obvykle zajišťováno z většího množství zdrojů, neboť celkový rozsah nabízených programů a služeb nelze pokrýt výhradně z dotačních programů. Kromě financování prostřednictvím ESF, MPSV ČR, městských a krajských fondů (RC Heřmánek) jsou organizace odkázány na dobrovolné příspěvky rodičů a stálých partnerů, od kterých přijímají finanční a hmotné dary, hygienické pomůcky a další pomoc (RC Olivka). Centra rovněž často pronajímají své vlastní prostory, čímž se jim daří pokrýt nejnútnejší náklady spojené s provozem budov (RC Olivka). Participující lektori nabízejí své služby obvykle bez nároků na honorář.

Významným aspektem efektivní činnosti v této oblasti jsou budované komunikační sítě a nástroje. Organizace si obvykle zřizují vlastní databáze participujících rodin a dostupných služeb souvisejících s asistencí rodinám s dětmi, tj. kontakty na místní vzdělávací ústavy, pediatrii apod. Klienti vyplňují vstupní formuláře, které dále umožňují cíleně rozvíjet systém podpůrných činností. Pro komunikaci s klienty i s širší veřejností využívají rodinná centra řadu běžných nástrojů: webové stránky, sociální sítě, newslettery, vývěsky, letáčky, regionální rozhlas, místní tisk, či osobní schůzky. Touto cestou usilují rodinná centra o soulad nabídky služeb s identifikovanou poptávkou.

2.3.4 Univerzita Palackého v Olomouci

Samostatné téma představuje spolupráce města a Univerzity Palackého v Olomouci při realizaci RP v Olomouci. Dosud nejvýznamnějším partnerem v této věci je Fakulta tělesné kultury UP (FTK UP), která v koordinaci s městem pořádá festivaly a společenské akce zabývající se zdravým životním stylem. Zřizuje tzv. „Portál radost pohybu“ pro propagaci sportu, prostřednictvím projektu „Centrum APA“ poskytuje poradenství při péči o tělesně a mentálně postižené, podporuje pohybové aktivity dětí s maminkami, organizuje pobyty v příměstských táborech a plánuje otevření dětského bazénu.

FTK UP bylo ke spolupráci osloveno Magistrátem města Olomouce a od té doby se podílí nejen na realizaci jednotlivých činností, ale zároveň se aktivně podílí na koncepci rodinné politiky. Personální a materiální možnosti Univerzity jsou v tomto ohledu širší, než možnosti samostatných neziskových organizací, tj. rodinných a mateřských center. Spolupráce však dosud postrádá účast Univerzity Palackého jako celku, neomezující se pouze na možnosti FTK UP.

Dalším angažovaným partnerem rodinné politiky je Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (FF UP), kterou reprezentují zástupci Katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie. Komentují návrhy rodinné politiky a připravili výstavu sociální fotografie, která aktuálně putuje po Olomouci a je prezentována ve veřejných prostorech. Jedná se o soubor fotografií z života olomouckých rodin, které pořídili studenti oboru antropologie.

2.4 Zpráva o potřebách rozvoje podpory rodinné politiky v městě Olomouci

Následující text se věnuje evaluaci využívaných nástrojů rodinné politiky v Olomouci. Jsou zde obsažena hodnocení výsledku činností a podmínek činností vybraných subjektů RP, a současně identifikovány silné a slabé stránky těchto subjektů RP. Na závěr formulujeme doporučení pro další realizaci programů a projektů RP.

2.4.1 Odbory Magistrátu města Olomouce

- Hodnocení výsledků činnosti

Za výsledky činností jednotlivých odborů Magistrátu města Olomouce hovoří vznik a sjednocení pracovní skupiny a dále tvorba dokumentu „Akční plán rozvoje rodinné politiky – 2015“. Dalším impulsem pro rozvoj rodinné politiky v Olomouci bylo poskytnutí finanční podpory od MPSV ČR v rámci soutěže „Obec přátelská rodině roku 2015“. Na základě toho došlo k výraznému zlepšení materiálního a technického vybavení rodinných a mateřských center v Olomouci. Rodinným centrům byly poskytnuty lepší prostory pro realizaci jejich programů a na základě finanční podpory mohou klientům nabízet kvalitnější služby. V rámci rodinné politiky byly zaznamenány především tyto výsledky: dokončení dostavby tramvajových tratí a vytvoření plánů pro rekonstrukci vybraných zastávek, zřízení nových klubů seniorů, využití prostor pro seniory a jejich vzdělávání, výstavba dětských hřišť, rozšíření kapacity mateřských škol, rozvoj mateřských škol a jeslí, propojení a spolupráce s Univerzitou Palackého v Olomouci. Město se tedy více soustřeďuje na rodiny, což dokazuje i vznik webových stránek týkající se rodinné politiky v Olomouci. Ačkoli se jedná v současné době o „pouhou nosnou kostru“, tak je v plánu její dokončení.

- Hodnocení podmínek činnosti

Dostupnost služeb má určité rezervy pouze u Odboru školství. Konkrétně se jedná o nedostatek kapacity v mateřských školách, na čemž ale odbor, jak z rozhovoru vyplynulo, intenzivně pracuje. Z hlediska dostupnosti služeb rodinných center z pohledu Magistrátu města Olomouce bylo zaznamenáno, že rodinná centra musí omezovat své služby kvůli

nedostatku financí. Nabídky by podle respondentů mohly být širší a stabilnější, ale rodinná centra neví, kdy a jakou částku dostanou. S problematikou financí rodinných center úzce souvisí jejich nedostatečná propagace, kterou se snaží zajišťovat Odbor sociálních věcí.

Důležitou součástí při výkonu práce Magistrátu města Olomouce je komunikace mezi odbory, s krajem, s organizacemi a také v rámci pracovní skupiny. I zde se objevují jisté mezery, které mají dopad na chod činností Magistrátu města Olomouce. Respondenti zmiňovali občasnou zkušenost s nepružnou komunikací mezi některými odbory. Komunikace na ostatních úrovních je bezproblémová. Co se týče subjektů, se kterými Magistrát komunikuje, tak zde je kladen důraz na oslovování co největšího počtu. Olomouc je respondenty vnímána jako prostředí příznivé pro rodinnou politiku.

Mezi silné stránky Magistrátu města Olomouce patří:

- vytvoření pracovní skupiny
- tvorba strategických materiálů dostupných pro rodiny s dětmi
- pro-rodinná optika (město dbá o to, aby byl ve všech oblastech bral ohled na rodiny)
- snaha jednotlivých odborů pracovat nad rámec svých povinností
- pořádání mnoha akcí zaměřených na rodiny
- efektivní nakládání s penězi
- město klade velký důraz na oblast dopravy, bezbariérovost a bezpečnost cestování (nejen) rodičů s dětmi.

Mezi slabé stránky Magistrátu města Olomouce patří:

- nedostatek finančních prostředků, v důsledku čehož nelze realizovat veškeré nápady na zlepšení rodinné politiky
- nízká míra spolupráce mezi obory a upřednostňování vlastních potřeb jednotlivých odborů
- nedostatek dětských psychologů a psychiatrů při řešení rodinných problémů
- absence zaměstnance, který by spravoval webové stránky, které se týkají rodinné politiky
- rezervy v komunikaci a nedostatečná spolupráce s potenciálními dalšími partnery.

2.4.2 Rodinná centra v Olomouci

- Hodnocení výsledků činnosti

Z hlediska výsledků činnosti se nedá říci, že by došlo k výraznějším změnám, neboť rodinná centra vykonávala svou činnost dlouho před konceptualizací rodinné politiky v Olomouci".

Ve svých programech a aktivitách tedy pokračují i nadále. Značný přínos shledávají rodinná centra v tom, že na základě činnosti pracovní skupiny RP došlo k lepší vzájemné informační provázanosti. Dále rodinná centra zahrnují do svých programů širší klientelu (například RC Heřmánek zahrnuje do svých programů seniory). Za výsledky práce rodinných center jsou respondenty považovány zejména aktivity a programy, které realizují v průběhu roku. Všechna centra mají široké spektrum aktivit, které jsou uskutečňovány na základě poptávky a osvědčení z předchozích zkušeností. Za významné a přínosné výsledky činnosti rodinných center v Olomouci hovoří především zájem a počet klientů, přetrvávající vztah mezi rodinným centrem a klientem i po zániku důvodů, které vedly ke vzniku vztahu mezi nimi. Dále se jedná o využití služeb rodinných center klientem na základě doporučení rodin, škol nebo poraden.

- Hodnocení podmínek činnosti

Z hlediska dostupnosti rodinných center je respondenty zmiňována překážka v podobě nedostatečného počtu parkovacích míst (RC Provázek) a dále ve změně dopravního spojení do Holic, které není obsluhováno nízkopodlažními autobusy především v době konání aktivit. Na základě těchto dvou významných komplikací mnoho klientů nemůže navštívit rodinné centrum a využít tak nabídky jeho služeb.

Rodinná centra často komunikují s městem a s dalšími organizacemi. Ačkoli je zpětná vazba většinou pozitivní a centra si chválí vzájemnou komunikaci a spolupráci, tak byly zaznamenány dva faktory, které narušují průběh a plynulost chodu rodinných center. V první řadě se jedná o špatné rozdělení kompetencí ze strany města, kdy se problémy často odkládají a přesouvají se k člověku s vyšším postem. To má za následek pozdržení vyřizování žádostí a stížností. Druhým faktorem, jež má negativní dopad na chod rodinných center, je vznik konkurence mezi jednotlivými rodinnými centry. Tento problém pramení především z nedostatku financí, které jsou pro chod center nezbytné. Rodinná centra potřebují finanční prostředky a klientelu, o kterou musí neustále soupeřit.

Rodinná centra se snaží vykonávat svou činnost, jak nejlépe dokážou. Vše má však svá úskalí, která se snaží minimalizovat pomocí svých předností.

Mezi silné stránky rodinných center patří:

- široké spektrum aktivit, které se odvíjejí od požadavků a potřeb klientů, rodinná centra tak například podporují fungování zdravých rodinných vztahů (prevence) nebo pomáhají s problémovými klienty, kteří se dostali do nepříjemné situace, kterou se snaží za pomoci odborníků řešit (intervence)

- důraz na neformálnost a přátelské vztahy, díky čemuž dochází k vytvoření příjemné atmosféry a příznivých podmínek pro spolupráci.

Mezi slabé stránky rodinných center patří:

- způsob financování - centra s dostatečným předstihem neví, kdy, od koho a jaký finanční obnos jim bude na další rok poskytnut. To s sebou přináší další komplikace v podobě konkurence mezi rodinnými centry a existenční nejistoty zaměstnanců rodinných center.
- nedostatečná kapacita parkovacích míst (RC Provázek)
- nedostatek bezbariérových autobusů do Holic, kde se nachází RC Heřmánek
- malé prostory, ve kterých nemohou realizovat své programy v takové podobě, která je pro jejich naplňování nezbytná.

2.4.3 Univerzita Palackého v Olomouci

- Hodnocení výsledků činnosti

Fakulta tělesné kultury byla oslovena Magistrátem s žádostí o zapojení se do programu rodinné politiky. Vzhledem k tomu, že fakulta má o tuto problematiku zájem, tak svou účast a spolupráci potvrdila. Výsledky Univerzity Palackého lze spatřit tedy především ve spolupráci s Magistrátem a nadále i s rodinnými centry. V rámci spolupráce Univerzity a Magistrátu se jedná o členství proděkana FTK UP v Pracovní skupině pro rodinnou politiku v Olomouci. Rodinná centra spolupracují s Univerzitou Palackého především prostřednictvím poskytování praxí pro studenty v jednotlivých centrech.

Činnosti FTK UP jsou dále tyto: účast a výpomoc na programech organizací zabývajících se rodinnou politikou, příměstské tábory a dále vznik aplikačního centra BALUO, které podporuje zdravý životní styl a pohybové aktivity.

Dalším angažovaným partnerem rodinné politiky je Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (FF UP), kterou reprezentují zástupci Katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie. Komentují návrhy RP, připravili výstavu sociální fotografie.

- Hodnocení podmínek činnosti

Centrum BALUO nabízí své služby pro všechny věkové kategorie. Nabízí dále speciální programy pro školy, handicapované i pro profesionální sportovce. Komunikace s městem, organizacemi a členy pracovní skupiny je bezproblémová.

Mezi silné stránky Univerzity Palackého v Olomouci patří:

- spolupráce s rodinnými centry

- využití finančních prostředků na aktivity dostupné lidem všech věkových kategorií
- důrazu na bezbariérovost během plánování a realizace projektů.

Mezi slabé stránky Univerzity Palackého v Olomouci patří:

- zapojení malého počtu fakult do RP, nicméně se tato situace zlepšuje, aktuálně se do RP zapojila také Pedagogická fakulta (jako třetí).

2.4.4 Potenciální aktéři rodinné politiky

Mezi potenciální aktéry rodinné politiky řadíme takové subjekty, které se výrazným způsobem podílejí na volnočasových aktivitách zaměřených na rodiny s dětmi a mají možnost tyto aktivity dále rozvíjet a přispívat k RP v Olomouci.

- Hodnocení výsledků činnosti

Mezi potenciální aktéry rodinné politiky patří například Aquapark, Vlastivědné muzeum v Olomouci, lanová centra nebo ZOO Olomouc. Z hlediska výsledků činnosti lze zaznamenat široké spektrum aktivit pro rodiny s dětmi i seniory. V průběhu roku plánují programy, které jsou, mimo jiné, zaměřeny také na rodiče s dětmi. Tyto organizace se tedy podílejí na rodinné politice díky svým programům, slevám a dostupnosti k využití jejich služeb. Dále spolupracují se školami, kterým předkládají své aktivity a nabízí své služby.

- Hodnocení podmínek činnosti

Dostupnost těchto organizací je výborná. Jediná zaznamenaná slabá stránka v této oblasti je nedostatečná kapacita parkovacích míst (ZOO). Tyto organizace komunikují s městem i jinými organizacemi bezproblémově. Dochází k předávání informací o jejich plánovaných aktivitách a programech a město pak tyto programy propaguje.

Mezi silné stránky potenciálních aktérů rodinné politiky patří:

- atraktivita organizací pro rodiny (široké spektrum programů a akcí, které lákají, mimo jiné, rodiny s dětmi)
- snadná dostupnost
- motivovanost a potenciál zapojit se do rodinné politiky.

Mezi slabé stránky potenciálních aktérů rodinné politiky patří:

- nedostatek financí, v jehož důsledku nemohou organizace realizovat plány v takové podobě, v jaké by chtěly.
- na organizace, které zřizuje Olomoucký kraj, se z hlediska dotace a podpory nebere ohled (Vlastivědné muzeum v Olomouci).

- nízké povědomí organizací o rodinné politice v Olomouci a o vzniku pracovní skupiny.

2.5 Doporučení

Na základě rozhovorů se subjekty rodinné politiky formulujeme následující doporučení, o kterých se domníváme, že mohou přispět ke zlepšení RP v Olomouci.

1) Rozvíjení vztahů s Univerzitou Palackého

Lidský a případně i hmotný potenciál univerzity není v současnosti plně využíván pro potřeby rodinné politiky. Rozšíření spolupráce i na jiné katedry než pouze FTK UP by přineslo nové možnosti vzájemného obohacení, například prostřednictvím zapojování studentů Pedagogické fakulty do aktivit určených pro děti (v rámci studentské praxe).

2) Rozvíjení vztahů s potenciálními aktéry rodinné politiky a vyhledávání nových partnerů

Za potenciální partnery považujeme ZOO Olomouc, Vlastivědné muzeum v Olomouci a Aquapark. Tyto organizace nejsou dosud členy rodinné pracovní skupiny, ačkoliv jejich potenciál pro obohacení rodinné politiky je značný. Zapojení těchto aktérů do RP by přineslo nové příležitosti a nové formy spolupráce.

3) Klást větší důraz na PR rodinné politiky

V neposlední řadě považujeme za důležité dokončit webové stránky věnované rodinné politice v Olomouci (www.prorodinu.olomouc.eu), aby se prostřednictvím tohoto informačního kanálu mohly prezentovat volnočasové aktivity, akce a jiné programy pro rodiny s dětmi. Oblast PR by se měla podpořit i jinými způsoby, aby se podařilo lépe informovat nejen veřejnost, ale i potenciální nové partnery RP.

Ve městě Olomouci je rodinná politika jako ucelený soubor opatření realizována od roku 2014. Za tuto dobu se podařilo uskutečnit a nastartovat mnohé změny, přispívající k naplňování cílů RP formulovaných v konceptuálních materiálech. Došlo k výrazné systematizaci a plánování v prorodinných opatřeních, do kterých bylo zapojeno množství subjektů. Pro naplňování cílů programu je dále nutné zajistit informovanost široké veřejnosti.

3 Analýza potřeb rodin žijících na území města Olomouc

Analýza potřeb rodin byla provedena formou polostrukturovaných hloubkových rozhovorů a byla provedena mezi vybranými typy rodin. Použili jsme tedy kvalitativní metodologii.

Rozhovorů se zúčastnily rodiny s dětmi ve věku:

- 0 – 2 let (5 rodin)
- 3 – 5 let (5 rodin)
- 6 – 8 let (5 rodin)
- 9 – 12 let (5 rodin)

Oslovovali jsme typy rodin, které jsou objektem rodinných politik. V rodinách proběhly rozhovory s celkem 20 konverzačními partnery. Vybrané kategorie rodin samozřejmě nesou jisté zkreslení, neboť velká část rodin má více dětí a to různého věku.

Samotná metodologie s sebou nese jak přednosti, tak některá omezení. Poskytuje ojedinělou příležitost doptat se na zajímavé informace, žádat od účastníků výzkumu vysvětlení a porozumět tomu, co říkají. Oproti řadě výhod, které kvalitativní přístup nesporně má (reflexe každodennosti, kontakt s terénem, vnímání detailů, vhled, citlivost na místní situace, exploração, vysoká validita apod.), jsou zde i nevýhody. Jednou z nich je obtížná zobecnitelnost výsledků na celou populaci a kontextualita výzkumu, která se váže ke konkrétnímu času, místu, situaci a zkoumaným osobám.

Struktura rozhovoru se odvíjela od těchto tematických okruhů:

1. Informovanost rodin o rodinné politice ve městě
2. Hodnocení podmínek, které město rodinám vytváří
3. Hodnocení veřejného prostoru města z hlediska potřeb rodin
4. Návrhy na zlepšení podpory rodin ve městě
5. Sladování pracovního a rodinného života

Potřeby jednotlivých typů rodin jsou uvedeny až v závěru analýzy. V úvodní části jsou naopak uvedeny problémy, ke kterým se vyjadřovali zástupci všech typů rodin bez ohledu na věk svých dětí.

3.1 Informovanost rodin o rodinné politice ve městě

Jedna z našich prvních otázek se věnovala tomu, jak jsou vlastně zástupci rodin informováni o prarodinných aktivitách ve městě. Zda ví o všech akcích, které se ve městě konají a zda nachází všechny potřebné informace pro optimální fungování jejich rodiny ve městě. Naprostá většina rodin samozřejmě vyhledává potřebné informace na internetu, jen minimum z nich však ví o webovém portálu města, který je věnován rodinné politice.

„Když jsem něco chtěla najít, našla jsem si něco na internetu hlavně, nebo se zeptala známých. Na web magistrátu o rodinné politice jsem jednou zavítala, ale nějak jsem se neorientovala.“

Setkávali jsme se proto často s názory, že by město mělo více prezentovat aktivity, které v této oblasti vyvíjí.

„Město by mělo propagovat samo sebe v čem podporuje rodiny. Člověk o tom vlastně neví o těch slevách a kulturních akcích. Na nějaký web o rodinné politice jsem nikdy nenarazila, vše hledám individuálně.“

Velmi důležité je také vhodně načasovat informace, které jsou rodinám určeny. Zástupci rodin se zmínili například o tom, že se jim velmi líbila prezentace stánků volnočasových aktivit pro děti, která proběhla v září, ale to již bylo pozdě, neboť většina náborů proběhla již přes prázdniny a mnoho nabízených kroužků mělo už obsazeno celou svou kapacitu. Stejně tak si rodiče pochvalovali informace, které získávají o akcích pro rodiny z Radničních listů, tyto informace se k nim však často dostávají příliš pozdě.

„Když chodí radniční listy, tak polovina těch akcí je taková, že už proběhla, jsou pozdě doručeny. Nevím, zda trvá ten tisk, nebo to psaní tak dlouho.“

3.2 Hodnocení podmínek, které město rodinám vytváří

V návaznosti na různorodou informovanost rodin o prarodinných aktivitách ve městě se také utvářely postoje vůči tomu, jak město Olomouc pomáhá rodinám s dětmi, které žijí ve městě a

jaké podmínky jim vytváří. Většina komunikačních partnerů zhodnotila podmínky pro rodiny ve městě jako velmi dobré, když však měli říct, čím konkrétním jim město pomohlo, znějistěli. Často se tak ozývaly výroky, že příznivá situace pro rodiny ve městě vzniká spíše „samospádem“ bez většího přičinění aktérů rodinné politiky.

„V Olomouci je dost věcí, co se dá dělat a co navštívit, ale nemyslím si, že je to díky radnici. Je to spíš nějak samospádem.“

Častým problémem také bylo, že komunikační partneři neuměli situaci prorodinných opatření srovnat s jinými městy, ani v čase, což platilo zejména pro rodiče malých dětí.

Velmi dobře byla hodnocena dostupnost všech veřejných služeb pro rodiny a oslovení rodiče nedokázali říci, že by jim v tomto ohledu v Olomouci něco chybělo. Město bylo jednoduše velmi dobře hodnoceno z hlediska „tvrdé“ materiální vybavenosti, tedy v infrastruktuře atd. kterou rodinám nabízí, o něco hůře byly pak hodnoceny „měkké“ charakteristiky, jako pocit bezpečí a kvalita života.

„Vystěhovali jsme se z Olomouce kvůli dětem, chtěli jsme jim najít bezpečnější zázemí, týká se to dopravy, různých part a tak dále. Děti ale rostou a nechtějí být na vesnici, nudí se tam, nemají tam takové vyžití. Ve městě je víc kroužků, je tam základní umělecká škola ...“

Za velmi pozitivní se dá označit skutečnost, že v průběhu rozhovorů si většina rodičů začala vybavovat nejrůznější akce, které pro jejich rodiny město pomohlo přichystat a kterých se účastnily.

„Moc se nám líbilo poznávání přírody přímo v Olomouci ve spolupráci se společností přátel přírody a vytipovaly stezky ve městě na které se těšíme.“

3.3 Hodnocení veřejného prostoru města z hlediska potřeb rodin

Veřejný prostor hodnotili zástupci rodin velmi pozitivně. Prakticky všichni oceňovali množství nízkopodlažních tramvají pro rodiče s kočárky. Uváděli, že jen výjimečně se stává, že by po čekání rodičů na nízkopodlažní spoj byl dopravní prostředek již obsazen dvěma kočárky. Zástupci rodin měli pocit, že snad jen o víkendech, kdy je nasazeno méně spojů, ubývá neadekvátně i spojů nízkopodlažních. Pozitivně však byla hodnocena skutečnost, že děti do 6 let jezdí v MHD zdarma.

Objevila se také poptávka po větším množství veřejných toalet, přebalovacích pultů a kojících koutků ve městě. Dle komunikačních partnerů je jediný veřejný přebalovací pult v budově radnice a chodit stále do restaurací se rodičům nevyplatí.

Velmi pozitivně bylo hodnoceno množství parků a volnočasových ploch, které mají rodiny možnost využít. Někteří rodiče nicméně uvedli, že by uvítali striktnější dodržování pravidel v těchto místech, aby se cítili bezpečněji.

„Vadí mi, že v parcích jezdí cyklisti a bruslaři často velmi neohleduplně a maminky s kočárky se cítí ohrožené. Občas tam vidím policisty, ale ti jim nevytknou, že nejedou po cyklostezce, která je vedle. V parku jsou taky často různé podivné existence na lavičkách.“

Stejně tak si zástupci rodin povšimli nových a opravených dětských hřišť, která jsou ve městě. Současně zaznívala přání, aby tato místa měla také dostatečné správcovské vedení (na některých údajně není ani lavička pro rodiče). Rodiče také nemohou na hřiště pro děti se psem a prostor se tak segreguje. Rodiče nám sdělovali, že se často soustředí na výběr dětského hřiště, na které mohou jít, protože jejich děti musí být pod neustálým dohledem a už to bohužel není tak, že je mohou pustit jen tak ven.

Město by se dle komunikačních partnerů také mělo snažit v postupném odstraňování bariér na pěších komunikacích. Ne všude jsou již bezbariérové chodníky, chybí nájezdy pro kočáry a chodníky jsou často úzké.

3.4 Návrhy na zlepšení podpory rodin ve městě

Nejčastější návrhy, které zaznívaly ze strany rodičů v oblasti zlepšení podmínek podpory rodin ve městě se týkaly slev v městské hromadné dopravě.

„Když jedete s kočárkem a nemusíte se starat o jízdenku, to by bylo fajn. V Praze je v MHD jízdné zadarmo pro doprovod dítěte a v Brně, ti co jezdí s kočárkem, tak maminka jede zdarma.“

Obecně však byla většina komunikačních partnerů ke slevám pro rodiny spíše skeptická. Jejich plošné zavedení by údajně nemělo velký význam. Pokud se rodiny pro nějakou aktivitu rozhodnou, je rozhodující spíše jejich odhodlání a motivace. V oblasti slev pro rodiny byl ovšem zmíněn častý problém, kdy většina rodinných slev je nastavena na rodiče a dvě děti.

Tento typ slev tak nepočítá s rodinami, které mají tři a více dětí, v takovýchto případech jsou rodiny nuceny koupit si kromě rodinného lístku, také dodatečné dětské lístky.

Otázkou jsou také možnosti zlepšení situace rodin, které mají děti se specifickými potřebami.

„My máme postižené dítě a viděla jsem, že město dotuje speciální pedagogy a asistenty pedagoga, ale je jich velmi málo a otázkou je integrace těchto dětí. Pokud chceme, aby se dítě integrovalo a nešlo na školu speciální je to problém.“

Zmíněna byla také skutečnost, že městská knihovna sice pořádá mnoho aktivit pro rodiny s dětmi, ty jsou však spíše určeny pro starší děti a malé děti se již tak nedaří přilákat k četbě knih.

Velmi důležitým návrhem na zlepšení situace rodin ve městě bylo také zlepšení dostupnosti bydlení pro rodiny s dětmi. Právě faktor stabilního bydlení byl totiž označován téměř všemi rodiči jako klíčový pro samotné založení rodiny a její další fungování.

„Nechci znít jako komunista, ale dřív toho bydlení bylo sice méně, ale byl klid, člověk měl jistotu toho bydlení, věděl jste, že vás nikdo nevyhodí. A ten pocit tu rodinu víc stabilizoval.“

Mezi návrhy zlepšení situace rodin v Olomouci se objevila také podpora a rozvoj rodinných poraden a vzdělávacích kurzů, které by mohly napomoci řešit rodinné krize.

„Podpora PR a vysvětlení rodinných poraden, nějaká osvěta by pomohla. Ty rodiny jsou dneska pod tlakem, máme známý před rozchodem a co to s něma dělá, to je neuvěřitelný.“

Osvěta a informovanost v této oblasti je však velmi zdoluhavý a komplikovaný proces. Rodina vnímá jako své osobní selhání, pokud je nucena řešit své problémy s cizími lidmi. Rodina je vnímána jako velmi soukromý prostor ve kterém nemají úřady ani pomáhající odborníci prostor.

„Mně taky hodně dlouho trvalo, než jsem se k tomu uměla postavit, že je doma nevěra a brala jsem ohledy na děti a neuměla jít s tím problémem ven. Řekla jsem manželovi, tak půjdeme do poradny a on, že nepůjde k žádnému psychologovi, že jsem se zbláznila.“

3.5 Sladování pracovního a rodinného života

Dle slov oslovených rodičů je sladování pracovního a rodinného života v dnešní době velmi obtížná. Mezi zaměstnavateli ve městě není rozšířena příliš velká osvěta o možnostech uplatnění prorodinných opatření ve firmách a možnosti zkrácených úvazků, sdílených pracovních míst, firemních školek atd. jsou rodičům většinou odepřeny. Velmi problematická je situace především u rodičů, kteří jsou nuceni pracovat na vícesměnné provozy, nebo nemají pevnou pracovní dobu.

„Musí pomáhat babičky dědečci, zkrátka všichni. Když mám pracovní dobu na deset a končím o půl sedmé, dojíždím do Bystřice, tak přijedu domů v osm. Zaměstnavatelé jinak vůbec nevychází vstříc s nějakými částečnými úvazky. Musím jít k lékaři s dítětem a dostanu takové kázání od zaměstnavatele, že si řeknu raději babičce, aby tam s ním šla.“

Jedním z důsledků tlaku, který je na rodiče vyvíjen ze strany zaměstnavatelů tak patří i to, že někteří rodiče do škol a školek dávají nemocné děti. Málokdo si totiž může dovolit být s dítětem dva týdny doma, než se uzdraví.

Samozřejmě, že rodinné vztahy v důsledku této zvýšené zátěže a nedostatku času trpí a větší prostor na rodinné aktivity se objevuje pouze o víkendech.

„Chystám večeri, píšeme se synem úkoly a to není naučený na druhý den. Prostor upevňovat vztahy je jen o víkendech.“

Jako pozitivní příklad můžeme brát rodiny, které se snaží nalézat na své členy čas i během pracovních dnů a to prostřednictvím různých drobných rituálů.

„Lidi se hodně snaží posadit děti k tabletu, nebo k pohádce, protože na ně nemají čas. Těžké je pro rodiče naučit se skloubit ty aktivity. Máme denodenní rituály, společně si čteme, podíváme se na film atd.“

Velmi obtížné je také uplatnění matek na trhu práce po rodičovské dovolené. Většina rodičů by si přitom přála udržovat stálý kontakt se svým dosavadním zaměstnavatelem a nebýt zcela odříznuti od dění ve firmě.

„Mám obavy s návratem do práce, chci se vrátit na stejné místo, ale nevím jestli tam stále bude. Vyhovovalo by mi jít třeba jednou týdně do práce a udržovat kontakt se zaměstnavatelem a později získat nějaký částečný úvazek.“

Udržování kontaktu se zaměstnavatelem však předpokládá rozšířené možnosti hlídání dětí.

„Ono se to nezdá, ale ten čas je hodně vyplněný. Bylo by to fajn pro ty matky, ale nakonec na to nezbyde čas. Záleží pak na tom jestli pomůžou babičky. Když nejsou babičky a ty děti jsou třeba dvě, je to těžké.“

Obecným problémem rodin je tedy nedostatek času, případně jeho organizace, což je dáno nestálou pracovní dobou a nutností rozvážet děti po kroužcích, školách a školkách. Problémem je také finanční náročnost výchovy dětí.

„Veškeré fungování rodiny se točí kolem peněz a ve chvíli, kdy člověk nemá stabilní příjem, nebo není tak vysoký, jak by člověk potřeboval, tak to smaozřejmě tlačí na tu rodinu, rodiče jsou ve stresu a veškeré emoce, které máte, tak se odráží na dětech, ty nemusí o těch problémech vědět, ale vycítí tu atmosféru.“

3.6 Potřeby rodin s dětmi ve věku 0 – 2 let

Mezi základní potřeby rodin s dětmi, které jsou v tomto věku, lze zařadit vhodné hlídací služby, ať už krátkodobého charakteru, pokud si rodiče potřebují něco zařídit, nebo dlouhodobého charakteru, pokud chtějí oba rodiče již pracovat. Pro rodiče, kteří mají zájem o dlouhodobé hlídání, představuje problém nedostatek míst v městských jeslích (ty jsou ve městě pouze jedny). Alternativou mohou být samozřejmě soukromá zařízení, jejichž finanční náročnost však způsobuje nedosažitelnost této služby pro podstatnou část rodin. Rodičům, kteří mají dítě v soukromých jeslích, se často nevyplatí pracovat, pokud nemají dostatečně vysoký příjem.

Problematická však může být situace i v případě krátkodobého hlídání. Mnoho prarodičů v současné době není schopno postarat se o své vnoučata ani krátkodobě, což je způsobeno mnoha faktory (vzdáleností od bydliště potomků, pokročilým věkem v důsledku opožděného zakládání rodin atd.). Situace se v tomto ohledu během posledních desetiletí značně změnila. Placené služby hlídání dětí jsou finančně poměrně náročné a rodiče často nemají přehled o tom, kam by dítě mohly v takovéto situaci umístit.

„Hledala jsem hlídání, jako nouzovku, ale někam dát dvouleté dítě na dvě až tři hodiny nešlo, a nechtěla jsem hlídání na doma, aby tam byl někdo sám s těmi dětmi. Pružné školky jsou spíš na hlídání v rámci týdne, měsíce. Hledala jsem koutek, abych mohla zajít na úřad k lékaři a

tak dále. A pokud příbuzní nebo známí nemají čas, nejde to. Mateřská centra spíš nabízí společné aktivity, ale ne koutek.“

Rodiče měli také různé zkušenosti s využitím mateřských center ve městě. Pro řadu rodičů představovala možnost zajít si do centra vítanou sociální změnu a získání vhodných sociálních kontaktů pro jejich potomka.

„Přestěhovali jsme se do Olomouce a skoro nikoho jsme tam neznali, manželka chtěla jít mezi lidi a ne jen na kafe k sousedce, ale lidi se toho bojí a mají o tom různé představy.“

Velký podíl rodičů však uvedl, že služby mateřských center neměli vůbec zapotřebí hledat a ani o těchto službách neví. Pro většinu rodičů tak stále platí model, že nevyužívají prakticky žádné služby až do nástupu dítěte do mateřské školy. Rodiče nám pak sami sdělovali, že děti jsou v tomto věku poměrně nenáročné.

„Malé děti nepotřebují ve své podstatě nic, stačí jim jít krmit kačenky do parku a na hřiště a jsou spokojené.“

3.7 Potřeby rodin s dětmi ve věku 3 – 5 let

Prioritní potřebou rodin s dětmi v tomto věku je dle výpovědí nalezení místa v mateřské škole, pokud možno v místě bydliště. Míst v mateřských školách je totiž dle oslovených rodičů stále nedostatek a je velké riziko, že se dítě nedostane do školky v místě svého bydliště. Kritérium pro přijetí je totiž věk, takže se přednostně přijímají předškoláci a stačí, když je rodič z Olomouce, ne z konkrétní části města. Komunikační partneři si však pochvalovali, že město navýšilo kapacity školek a opravovalo je. Velmi problematicky byla hodnocena otevírací doba mateřských škol. Za nevyhovující ji považují zejména rodiče pracující ve vícesměnných provozech.

Objevil se také zajímavý podnět ve vztahu k tomu, jak profesionální je vlastně zázemí organizací zřizovaných městech, tedy zda na ředitelky mateřských škol nejsou kladeny příliš velké požadavky na úkor péče o děti.

„Děti chodí do školky a jedna paní učitelka tam má dost svérázný pohled na svět, na výchovu a vzdělávání. A je dost zvláštní, že ta paní je dokonce ředitelkou té školky. Ale já se jí nedivím, je ředitelka mateřské školky s dvěma budovama, má několik zaměstnanců, musí řešit ekonomické, provozní a další problémy a má ještě půl úvazku na oddělení a jestli si město

neuvědomuje, že tyto lidi přetěžuje, je to špatně. Město na tyto ředitele příspěvkové organizace nakládá mnoho odpovědnosti. Ať se město podívá na chod mateřských škol. Měli by mít o úvazek víc. Ředitelka by měla mít management a být v realitě s dětmi jen přes dodatečné kroužky.“

Problematicky také občas bývá vnímán požadavek na zapojení rodičů do aktivit, které mateřské školy vykonávají a prostřednictvím kterých se snaží s rodiči dostat do kontaktu. Tento problém souvisí především s nedostatkem času.

„Má školka mě pořád něčím otravuje, pořád po mě něco chtějí. Každý týden platím divadla ... Proč neudělají nějaký účet a na konci roku to nevyúčtují? Ted' žádali rodiče, aby pomohli přenést starý papír z bodu A do bodu B. Nezlobte se na mě, ale já na to nemám čas. Vyřešte si to jinak a někoho si zaplaťte. Maminky napečte cukroví na vánoční večírek. Proč? Platíme školné, příspěvky do sdružení rodičů a další věci. Já nemíním být ve školce každý druhý den a dívat se na ně. To je jejich byznys co se děje ve školce. Děti si tam mají tvořit svou sociální skupinu a ne mít za zadkem pořád rodiče.“

I pro tuto věkovou kategorii dětí mezi rodiči stále platí pravidlo, že by děti neměly mít mnoho aktivit a neměly by být přetěžované.

„Do jistého věku by děti měly stále tahat kačera. Někdo v předškolním věku chodí do angličtiny, na flétnu, na judo a do malého elektrotechnika a plavat. Nechci aby tak dopadly moje děti.“

3.8 Potřeby rodin s dětmi ve věku 6 – 9 let

Pro mnoho rodičů je v tomto věku dětí nejdůležitější především výběr vhodné základní školy. Požadavky rodičů bývají různé. Obecně jim na začátku školní docházky záleží spíše na atmosféře, která ve škole panuje a dostatku informací o daném prostředí.

„Vybrat základní školu bylo těžké. Při zápisu mi nikdo neřekl, kdo moje dítě bude učit a to mě zajímalo, protože jsem měl špatné zkušenosti se školkou kam syn chodil. Proč se nemůžu setkat s tím učitelem, nebo navštívit hodinu, kterou vede, já ho chci poznat, ten člověk něco vyzařuje a nějak jedná a to je podstatné.“

Děti se od tohoto věku již více profilují a samy si vyhledávají své záliby.

„Později začínají ty kroužky a sportovní aktivity. Ježdění na kole a tak. Viděla jsem na nich potřebu mít větší okolí sociálních vrstevníků. S kroužkami jsem začala v šesti letech, předtím chtěly být spíš se mnou.“

Pokud nenachází rodiče dostatečné množství volnočasových aktivit přímo v základní škole, kam jejich dítě dochází, obrací se nejčastěji, dle jejich slov, na Dům dětí a mládeže, jehož činnost a zázemí hodnotí všichni velmi pozitivně.

„Dům dětí a mládeže je zařízení, které pracuje velmi dobře a to spektrum aktivit je obrovské. Dobře komunikují s rodiči a nám chodí stále jejich nabídky. Aktivity u nich mi nepřipadají finančně nějak moc náročné, dá se to zvládnout.“

3.9 Potřeby rodin s dětmi ve věku 9 – 12 let

Rodiče se v tomto věku dětí daleko častěji zajímají o kvalitu výuky na základních školách.

„Jsem ve školské radě a jsem dost nespokojený, dělá se tam jen to, co musí, třeba výuka jazyků je tam mizerná.“

V oblasti volnočasového vyžití dětí dochází v tomto věku k určitému zlomu. Děti začínají dávat, dle slov komunikačních partnerů, více najevo své preference. S tím souvisí samozřejmě také finanční náročnost výchovy dětí.

„Já se snažila od první třídy ho vyprofilovat a nabízet mu kroužky, ale vybírala jsem já a on na to jen kývl, ale v posledních letech si už vybírá sám, tak od těch devíti let a s tím začíná i finanční náročnost. Když si dítě začíná uvědomovat své potřeby, vyvstává s tím mnoho dalších věcí.“

Pro rodiče je v této oblasti finanční náročnost některých kroužků a to zejména sportů, kterým se jejich dítě věnuje často velkou zátěží. Vyhlídky na to, zda se vyplatí dětem koupit drahé vybavení pro některé typy sportů jsou však často nejisté, neboť děti si řadu sportů a kroužků chtějí často jen vyzkoušet a zájem o ně brzy opadne.

„Finančně mi už nevyhovovaly sportovní kroužky, tam se chce po dětech už od začátku určité vybavení a finančně je to náročnější. Ale člověk u těch menších dětí neví, jak jsou nadané, jak dlouho u toho vydrží a určitý čas by to mělo být mnohem levnější.“

Zejména mezi zástupci rodin se staršími dětmi byl také velmi chválen projekt města, na jehož základě mají rodiny k dispozici zdarma hrací plochy na některých základních školách ve městě.

„Je fajn, že město zpřístupnilo hřiště základních škol v odpoledních hodinách, je to super. Toho využíváme. Půjčují tam nářadí, náčiní, hokejky, míče, koloběžky. Ale nejsem si jistý, jestli to není příliš velká zátěž pro ty školy. Jestli to ty školy kompenzují personálně a finančně. My si hrajem spolu, ne že bych se na ně jen díval. A je to zadarmo.“

3.10 Závěr

Rodiny vítají informace o rodinné politice. Potřebují je však získávat s dostatečným časovým předstihem, aby jim přizpůsobily svoje plány. Klíčové je v tomto směru internetové prostředí a rozvoj již fungujícího informačního portálu. Jeho využívání vyžaduje čas, rodiny si k němu budou hledat cestu postupně – je možné na něj upozornit např. v Radničních listech. Rodinná politika by měla být nadále tvořena akcemi, které zvyšují kvalitu života ve městě, to lidé vítají a oceňují. Město podle participantů disponuje dostatečnou kapacitou pro uplatňování rodinné politiky. Má spoustu možností jak využít veřejný prostor při uplatnění fantazie a tvořivosti. Samotné rodiny vidí určitý prostor ke zlepšení v oblasti získání slev v městské hromadné dopravě, zlepšení situace rodin, které mají děti se specifickými potřebami, čtenářských dovedností dětí, zlepšení dostupnosti bydlení pro rodiny s dětmi a podpora rodinných poraden a vzdělávacích kurzů, které by mohly pomoci řešit rodinné krize. Problematickou oblastí je sladování pracovního a rodinného života – mezi zaměstnavateli ve městě není rozšířena příliš velká osvěta o možnostech uplatnění prorodinných opatření ve firmách a možnosti zkrácených úvazků, sdílených pracovních míst, firemních školek atd. jsou rodičům většinou odepřeny. Zde je prostor pro působení rodinné politiky. Potřeby rodin se liší podle věkových skupin dětí, ale obecně jsou vždy orientovány na témata nalezení vhodného „vzdělavatele“ a adaptace dítěte na prostředí vzdělávací instituce, dále na aktivity dítěte, jejich finanční náročnost a malý prostor rodičů participovat na aktivitách.

4 Analýza potřeb rodin – angažovanost

4.1 Vymezení cílů

Tato výzkumná zpráva z terénního šetření ve městě Olomouci, které se uskutečnilo 16. 11. 2015 je součástí širšího projektu Studia rodin v Olomouci. Výstupem tohoto projektu bude podkladová analýza pro úpravy nástrojů rodinné politiky ve městě. Toto terénní šetření mělo za cíl zjistit potřeby olomouckých rodin v souvislosti s trávením jejich volného času na území města

4.2 Stručná charakteristika použitých metod

Sběr dat byl organizován na základě principů kolaborativní etnografie a tzv. *public anthropology*. Tato výzkumná metoda je jednou z možných metodologií terénního antropologického výzkumu. Tato prakticky orientovaná oblast výzkumu využívá antropologické teorie, metody a techniky k řízení procesů sociokulturní změny a sociálního a kulturního plánování (Hirt 2012: 8). Cílem je spolupráce výzkumníků a veřejnosti na postupné formulaci výzkumného problému. Postup sběru dat je dialogický, informant je mnohem více partner v diskusi, než jen objekt výzkumu. Tento způsob práce byl vybrán z těch důvodů, že nabízí možnost zapojení veřejnosti do diskuse o zkoumané problematice. Vede rovněž ke konkrétním zjištěním, jež mohou být následně aplikovány při vytváření opatření vedoucích k dalšímu rozvoji a přizpůsobení nástrojů rodinné politiky skutečným potřebám obyvatel Olomouce.

Veřejnými dialogy a tvořivými aktivitami zaměřenými na poznání způsobů trávení volného času rodin i jednotlivců, do nichž se obyvatelé Olomouce procházející kolem našeho stánku umístěného na frekventovaném místě u radnice na Horním náměstí mohli zapojit, jsme se snažili rozproudit diskusi, jež by pomohla objasnit potřeby obyvatel, na něž by mohla reagovat svými opatřeními rodinná politika města.

Druhá část textu obsahuje vlastní výzkumnou zprávu z terénního šetření. Popisuje konkrétní způsoby provedení sběru dat a předkládá analytické závěry týkající se trávení volného času rodin i jednotlivců v Olomouci. Dílčím způsobem tak odpovídá na hlavní výzkumnou otázku projektu:

Jaké nástroje rodinné politiky jsou obyvateli města Olomouce využívány a co by vedlo k jejich zlepšení tak, aby odpovídaly na skutečné potřeby obyvatel města?

4.3 Zpráva o sběru dat za pomoci public anthropology

Dne 16. 11. 2015 se v ulicích města Olomouce uskutečnil sběr dat k analýze potřeb olomouckých rodin za pomoci metod kolaborativní etnografie a public anthropology. Cílem našeho výzkumného týmu bylo zapojit obyvatele Olomouce do diskuse o způsobech trávení jejich volného času a vybavenosti olomouckého veřejného prostoru k provozování různých volnočasových aktivit, zejména pro rodiny s dětmi.

Otázky, na které jsme se snažili společně s oslovenými odpovědět, byly následující:

- Kde a jak rodiny tráví s dětmi volný čas?
- Co by v rámci Olomouce chtěli zlepšit?
- Jak se o akcích dozvídají?
- Na základě čeho si je vybírají?
- Jaké rodinné aktivity upřednostňují?

Sběr dat se řídil zásadami *public anthropology* a kolaborativní etnografie:

- spolupráce s veřejností při pochopení výzkumného problému
- stimulovat diskusi na témata výzkumných otázek
- snaha o zapojení obyvatel města do veřejné diskuse
- pořizovat terénní poznámky během plnění aktivit participanty, ptát se na doplňující komentáře
- participanti zde fungovali jako konzultanti a korektoři zaznamenávaného obsahu
- interaktivní a kreativní, participace hrou - gamifikace
- participace neměla být pro účastníky výzkumu časově náročná, důraz na zábavnost formy i prezentace výzkumu

Sběr dat jsme provedli za užití tří tabulí, které jsme rozmístili na frekventovaném místě v blízkosti radnice na Horním náměstí v Olomouci.

Na první tabuli bylo připevněno 5 papírových draků se symbolicky znázorněnými volnočasovými aktivitami:

1. **fialový drak:** deskové hry (šachy, RPG, strategie; klubové i soukromé hraní)
2. **tyrkysový drak:** hudba a divadlo (ptali jsme se nejen na účast na představeních, ale především na zájem o podporu těchto aktivit formou frontální výuky, např. v kroužcích a hodinách hudby)

3. **žlutý drak**: výtvarné kurzy (keramika, tvořivé dílny, výtvarné kroužky, kurs fotografie)
4. **zelený drak**: sporty a cvičení
5. **modrý drak**: vzdělávací kurzy a přednášky (jazykové, rekvalifikační, cestovatelské přednášky atd.)

Cílem prvního panelu bylo zábavnou formou zjistit, jakým způsobem obyvatelé Olomouce tráví volný čas. Příznivci jednotlivých typů aktivit vázali na ocasy draků symbolizujících tyto aktivity stuhy. Podle četnosti stužek bylo možné zjistit oblíbenost dané aktivity.

Vzdělávací aktivity, do kterých lze řadit například jazykové kurzy, kurzy vaření, kurzy počítačové gramotnosti různé rekvalifikační kurzy anebo cestovatelské přednášky, byly zastoupeny v nejnižší míře a to v počtu dvou stužek. Třemi stužkami byly ohodnoceny deskové hry, myšleno například šachy, deskové RPG hry (hraní na hrdiny), strategické a společenské deskové hry apod. Pro výtvarné aktivity (výtvarné kurzy, keramické dílny, kurz fotografie apod.) se vyjádřili čtyři obyvatelé. Trávení volného času formou návštěvy kulturních akcí či vzděláváním se v hudbě a herectví (např. ochotnické divadlo) získalo celkem sedm stužek. Nejoblíbenější aktivitou byl sport, kterému věnovalo stužku jedenáct obyvatel.

Prostřednictvím druhé tabule jsme zjišťovali, v jakých lokalitách v rámci města Olomouce lidé tráví volný čas. K tomuto účelu posloužila nástěnka s připnutou mapou města Olomouce. Na této mapě lidé pomocí barevných špendlíků označovali svá oblíbená místa.

Jedním z velmi oblíbených míst byly parky v blízkosti centra. Jednalo se o Smetanovy, Bezručovy i Čechovy sady. V těchto parcích tráví čas maminky s dětmi, lidé je využívají k venčení svých psů, případně si sem chodí číst.

Dalšími místy byly lokality spojené se sportem či wellness (aquapark, posilovny, solária, sauny apod.). Nejvíce zmiňovaným sportovní centrem bylo Omega centrum sportu a zdraví, které se nachází v centru města na Legionářské ulici. Dalšími zmiňovanými lokalitami byl například Plavecký stadion a Olomoucký aquapark. V zimním období lidé rovněž rádi tráví čas na venkovním kluzišti umístěném na Dolním náměstí.

Lidé, kteří bydlí v okrajových částech města (např. Černovír, Pavlovičky), uváděli, že rádi chodí na procházky do okolní přírody anebo tráví volný čas v zahrádkářských koloniích na periferii města. Naopak lidé, kteří bydlí ve středu města, umísťovali barevné špendlíky více do centra, kde navštěvují především kulturní instituce (např. hudební besedy v Rozhlase,

Moravské divadlo, nebo olomoucká kina, například multikino v obchodním centru Šantovka, nebo multikino CineStar umístěné na okraji města, v obchodním komplexu OC Olomouc.)

Prostřednictvím třetí tabule jsme se obyvatel Olomouce ptali, jaké příležitosti trávení volného času jim ve městě chybí, co by si přáli zlepšit a co jim naopak vadí. Sběr dat probíhal formou zanechání vzkazu na popisovatelné tabuli. Lidé své vzkazy doplňovali komentáři, které jsme zaznamenávali formou terénních poznámek. Navazovali jsme tak na principy veřejného mentálního mapování, které je jednou z metod sběru dat v kolaborativní etnografii a aplikovaném sociálně-vědním výzkumu.

Vzkazy na tabuli by bylo možné rozdělit do následujících tematických okruhů.

- **Zlepšení dostupnosti a vybavenosti prostorů pro sportovní vyžití obyvatel Olomouce** – obyvatelům města chybí další ledová plocha na bruslení určená pro veřejnost, která by byla ideálně dostupná celoročně. Některým participantům vadilo, že místní zimní stadion je obtížně dostupný kvůli nevyhovující otevírací době pro veřejnost. Dalším požadavkem bylo zvýšit počet hřišť a sportovišť na sídlištích, ale také v centru města. Objevil se hlas pro další lanové centrum a nápad podpořit rozvoj bojových sportů nebo sportovní střelby jako volnočasové aktivity.
- **Výtvarné kurzy** – oslovení obyvatelé Olomouce by ocenili organizované výtvarné kurzy či dílny a fotokroužky pro děti i dospělé.
- **Trávení volného času na kulturních akcích** – podpora občanských aktivit v organizaci těchto akcí, poskytnout více prostorů pro setkávání lidí při kulturních akcích.
- **Volnočasové vzdělávací akce** – např. komentované vycházky městem s výkladem o jeho historii, zejména zaměřené na nejmladší generaci.
- **Oživení parků a veřejných prostranství** - maminky by ocenily hřiště pro děti v centru města, ideálně umístěné v městských parcích. Rovněž by ocenily možnost přes den trávit čas v zahradní kavárně nebo kavárně v parku, která by nabídla možnosti zabavit i jejich děti. Obecně měli mladí lidé a maminky s dětmi zájem o oživení života v parcích. Padl návrh na půjčovnu koloběžek, místo, které by nabídlo vybavení pro piknik, pořádání organizovaných volnočasových aktivit v parcích (pouštění draků), cvičení v parcích.
- **Podpořit vztah městských dětí k přírodě a krajině** – někteří oslovení lidé navrhovali vytvoření ekocentra zaměřené na děti z centra města a umístěné v této

městské lokalitě, podporu organizace příměstských táborů pro děti s možností učit se orientaci a přežít v přírodě.

- **Městský prostor** – maminky s dětmi a starší občané si stěžovali na nezřízený pohyb cyklistů v historické části města, zejména po centrálních náměstích. Zazněla také stížnost na vyliďňovanost historického centra města (zejm. kolem Horního a Dolního náměstí), ze kterého mizí stálí obyvatelé a tedy i občanské aktivity zaměřené na trávení volného času pro lidi zde bydlící. Maminkám by pomohl **dětský koutek v oblasti historické části města**, kde by si mohly děti celoročně hrát. Ideálně i s krátkodobou hlídací službou.

4.4 Závěr

Cílem našeho terénního šetření bylo zjistit, jaké nástroje rodinné politiky občané města Olomouce ve vztahu k trávení jejich volného času využívají a na základě těchto zjištění přednést možná doporučení, která by vedla k zlepšení života rodin i jednotlivců ve městě.

Šetření ukázalo, že nejoblíbenějším způsobem trávení volného času rodin i jednotlivců v Olomouci je sport. Má tedy smysl nadále rozvíjet podmínky pro tento druh aktivit. Je zde však také zájem o tvořivý způsob trávení volného času, např. v rámci kreativních dílen, výtvarných kroužků, podpory amatérské divadelní činnosti či výuky hudby. Tyto aktivity by mohly být pokryty v rámci činnosti komunitních center, případně se objevit v programu komunitně pojaté školy.

Občané města by rovněž ocenili oživení městského prostoru, zejména parků, a to organizovanými aktivitami nebo vybudováním lepšího zázemí pro pobyt rodin s dětmi zde (společné pouštění draků, stánek s piknikovým vybavením, zahradní kavárna, dětské hřiště v parcích kolem centra města). Maminky by ocenily dětský koutek v centru města, kde by mohly využít krátkodobé hlídací služby v době, kdy např. vyřizují své záležitosti na úradech. Rovněž by místní obyvatelé uvítali, kdyby byl podpořen vztah městských dětí k přírodě, např. vybudováním ekocentra v centru města nebo organizovanými komunitními aktivitami vztahujícími se k těmto tématům.

Starší lidé a maminky s malými dětmi si naopak stěžovaly na nezřízený pohyb cyklistů v často úzkých ulicích historického jádra města a ocenili by regulaci jejich pohybu v těchto místech ze strany magistrátu.

Ochota kolemjdoucích zúčastnit se výzkumu byla poměrně velká. Lidé rádi plnili úkoly, psali vzkazy na tabuli týkající se trávení volného času rodin i jednotlivců a své zápisy hojně

komentovali. Kladně hodnotili i předkládanou formu výzkumu a participace. Rovněž projevovali zájem o závěry šetření.

4.5 Seznam použité literatury

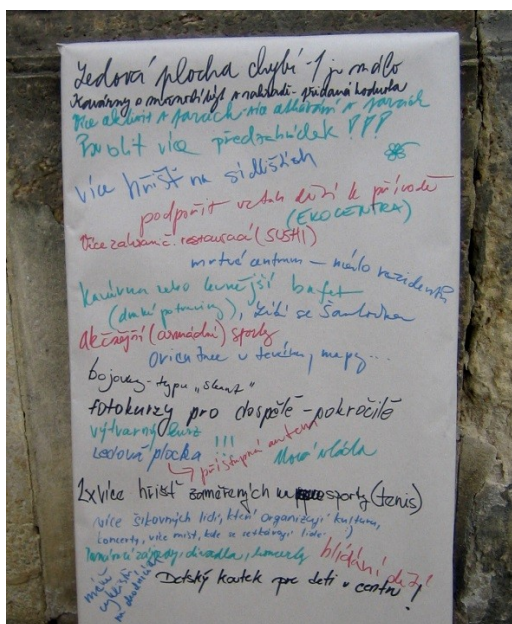
Hirt, Tomáš (ed.). (2012). *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

4.6 Obrazová příloha

Obrázek 1: Mapa města Olomouce s vyznačenými volnočasovými aktivitami, Public anthropology

Obrázek 2: Co osloveným obyvatelům ve městě chybí, co by zlepšily; Public anthropology

5 Otevřená škola MŠ a ZŠ Svatoplukova 11: možnosti transformace

5.1 Vymezení cílů

Hlavním cílem bylo provést SWOT analýzu a následně vytvořit IFE matici k možnostem transformace MŠ a ZŠ Svatoplukova 11 do podoby komunitní školy. Součástí zprávy jsou dílčí výsledky šetření, která mapují vztah žáků, rodičů a místních obyvatel ke škole s přihlédnutím k možné podpoře společenských akcí pořádaných školou, současně je popisován zájem oslovených obyvatel a rodičů o volnočasové aktivity a způsoby trávení volného času. Následně na konci této zprávy předkládáme možná doporučení, která z daných analýz vyplynula.

5.2 Stručná charakteristika použitých metod

Výsledky obou analýz vycházejí z dat, která jsme získaly za použití jak kvantitativních, tak kvalitativních metod. Jednak jsme prováděli dotazníkové šetření mezi žáky školy, rodiči žáků a obyvatel městských částí Hejčín a Řepčín, jednak jsme vedli polostrukturované rozhovory s představiteli ZŠ a MŠ Svatoplukova 11 a se zástupci Komise městských částí Hejčín a Řepčín. Současně jsme uskutečnili prohlídku budovy dané školy a vycházely z hlavních dokumentů instituce. Na základě získaných dat následně byla vytvořena SWOT analýza a IFE matice.

5.3 Komunitní škola

Komunitní školou rozumíme instituci, která na rozdíl od tradiční školy poskytující především vzdělání dětem, nabízí i další služby a to nejen žákům, ale i širší komunitě, ve které působí.

D. Netolická (2012) charakterizuje komunitní školu následovně:

- Reaguje na potřeby místní komunity.
- Rozvíjí a uskutečňuje nápady.
- Iniciuje a rozvíjí spolupráci v rámci komunity.
- Zapojuje se do procesu vzdělávání rodičů a dalších dospělých
- Nabízí a využívá prostory, vybavení a lidský potenciál, které jsou ve škole k dispozici.

- Je otevřená po delší dobu a více dní v roce než tradiční škola.

Klíčovým momentem komunitní školy je komunikace s veřejností, v prvé řadě s rodiči žáků. Lauermann doporučuje zaměřit se primárně na tuto cílovou skupinu z toho důvodu, že přichází nejčastěji do kontaktu se školou a nabízí se tak nejvíce možností, jak se do aktivit školy zapojit, ať už jako konzultanti, (odborníci ve své profesi), nebo mohou působit jako dohled při kulturních či sportovních akcích, případně se zapojovat do oprav a zlepšení školy. Další možností spolupráce může být i poskytnutí finanční podpory (Lauermann 2011). V ideálním případě jsou rodiče a žáci zapojeni do rozhodování o chodu školy a to prostřednictvím školské rady a studentského parlamentu (Netolická 2012). Dalším důležitým rysem je spolupráce s širší veřejností, kdy se jedná o aktivní zapojování se do společných aktivit.

5.3.1 Strategie budování komunitní školy

V případě přijetí rozhodnutí transformovat tradiční školu na komunitní je nezbytné:

- Znat svou představu (vizi) a vědět, proč máme zájem vytvořit komunitní školu.
- Navštívit úspěšné komunitní školy a nechat se jimi inspirovat.
- Zjistit, jaké aktivity ve škole jsou orientované komunitně.
- Pojmenovat a určit stávající i budoucí potřeby školy a místní komunity.
- Vytvářet partnerství.
- Vytvořit řídicí skupinu rozvoje komunitního vzdělávání.
- Komunikovat s různými skupinami místní komunity.
- Vytvořit svou strategii a koncepci.
- Vytvořit příznivé podmínky pro management i zaměstnance školy (Netolická 2012).

Strategie budování komunitní školy musí reagovat na potřeby komunity. Je tedy nutné si uvědomit a zodpovědět tyto základní otázky (Analýza připravenosti 2008:8-10):

1) *Čím je komunita vymezena?*

Může se jednat primárně o geografickou oblast, etnickou či náboženskou příslušnost, nebo vymezení na základě jiných specifík, jako je například alternativní pojetí výuky – Waldorfská či Montessori škola aj.

2) *Na kterou oblast činnosti se škola zaměří?*

Například na spolupráci školy a rodiny, na problémové skupiny mládeže, na spolupráci s místními zájmovými organizacemi, vzdělávání dospělých, rozšíření

nabídky volnočasových aktivit nejen pro žáky školy, pronájem místností, organizace společenských či jiných akcí pro veřejnost.

3) *Kdo se do organizace komunitních aktivit zapojí?*

Pedagogové školy, ostatní zaměstnanci školy, dobrovolníci, členové místních organizací, ostatní členové komunity.

4) *Kdo bude činnost koordinovat?*

Komunitní koordinátor, ředitel školy či jeho zástupce, určený pedagog anebo střídavě pedagogové podle plánované akce.

5) *Z čeho bude činnost financována?*

Z prostředků zřizovatele, státního rozpočtu, z doplňkové činnosti školy, z výnosů komunitních aktivit, z grantů, z prostředků sponzorů.

Výše uvedené charakteristiky a vymezení komunitní školy lze považovat za ideální typ. Pro to, aby škola mohla být označena, a považována za komunitní není potřebné, aby splňovala všechna představená kritéria. Naopak dalším rysem komunitní školy je možnost volit, jakou z mnoha cest se k naplnění hlavního cíle vydá. Tímto hlavním cílem je poskytovat prostor setkávání a podněty ke spolupráci v rámci komunity.

5.4 MŠ a ZŠ Svatoplukova 11

5.4.1 Dílčí cíle a použitá metodologie

Naším cílem bylo zjistit, jak se škola staví k možnosti rozšíření svého působení jako komunitní školy, jaké zkušenosti a předpoklady má pro tuto společenskou úlohu, jaká je motivace vedení školy i pedagogického sboru, jaké příležitosti a rizika existují jak z hlediska personálního složení, tak i z hlediska vybavení a podoby budovy školy. Šetření v základní škole sestávalo z více aktivit. Nejprve jsme realizovali polostrukturovaný rozhovor se zástupkyní ředitele (doplňovaný občas názory a poznámkami pana ředitele). Druhou použitou metodou bylo pozorování (v rámci první návštěvy školy jsme byli provedeni po prostorách školy: učebnách, jídelně, tělocvičně i po dosud nevyužitých prostorách). Během druhé návštěvy jsme se sešli s celým učitelským sborem a v rámci pedagogické rady jsme provedli SWOT analýzu, která měla přinést informace o tom, jaké silné a slabé stránky, příležitosti, rizika pedagogové spatřují pedagogové ve zdůraznění komunitního zaměření školy.

Doplňující informace jsme získali studiem dokumentů (výroční zpráva a webové stránky instituce).

5.4.2 Charakteristika školy

MŠ a ZŠ Svatoplukova je příspěvkovou organizací města Olomouce a nachází se v městské části Řepčín. Sestává ze základní školy (Svatoplukova 11), mateřské školy (Na Trati) a odloučeného pracoviště mateřské školy (Řepčínská 54). Základní škola se profiluje jako škola rodinného typu, průměrný počet žáků ve třídě je 18. Škola nabízí dětem celkem 15 kroužků (výtvarný, hudební, logopedický, sportovní kroužek, kroužku aerobiku, míčové hry a gymnastiku, florbal, kroužek keramiky, ruštiny, angličtiny a kroužek výpočetní techniky). Děti se též v případě zájmu mohou aktivně podílet na vytváření školního časopisu. V rámci školní družiny se děti účastní občasných kulturních programů, pro zájemce i v sobotu a neděli.

Ve škole je zřízena počítačová učebna s trvalým připojením k internetu, která je využívána nejen k výuce informatiky, cizích jazyků a odborných předmětů, ale děti ji mohou navštěvovat zdarma v odpoledních hodinách pro vlastní potřeby. Odborné učebny jsou vybaveny moderní výpočetní technikou s připojením k internetu. Na jejich zřízení byly použity dotace z projektu EU *Peníze školám*, do kterého se škola aktivně zapojila (dle výroční zprávy školy a webových stránek školy).

Podle vedení je škola typickou malou rodinnou školou, což je na jednu stranu považováno za pozitivum: nejde o anonymní “sídlištní” školu a všichni se zde znají, jak rodiče, tak pedagogové. Jsou známy příbuzenské vztahy, i případné problémy vyskytující se v rodině. Počty dětí ve třídách jsou nižší (ale od první třídy nyní už přibývá dětí - aktuálně dochází do první třídy 28 dětí). Naopak nevýhodou může být fakt, že “*všichni ví o všem, co se ve škole šustne*”. V současnosti do školy dochází především děti z Řepčina a Hejčína, ale i z Příkaz a jiných obcí.

5.4.3 Lidský potenciál

Ve škole pracuje 15 pedagogů. Tento počet je daný počtem žáků. Ne všichni pedagogové jsou zaměstnání na plný úvazek - při malých školách, aby byla dodržena aprobovanost, tak často pedagogové učí na částečné úvazky. Ve škole jsou dále zaměstnány dvě vychovatelky, jeden asistent pedagoga, čtyři správní zaměstnanci a dvě síly zabezpečující výdej stravy. Mimo svých standardních povinností se pedagogové (v rámci svého volného času a zdarma) podílejí na různých aktivitách školy i městských částí (viz níže: Aktivita školy). Většina pedagogů to

vnímá jako potřebné k tomu, aby tímto způsobem navázali kontakty s občany a jejich dětmi a přispěli k “pozitivní reklamě” své školy, která je nezbytná k tomu, aby do školy rodiče zapisovali své děti.

5.4.4 Prostory školy a jejich potenciál

Prostorové kapacity školy jsou dle vedení školy dosud nevyužité a škola má velké kapacitní rezervy. V současné době (říjen 2015) školu navštěvuje 171 dětí, otevřeno je 9 tříd, přičemž kapacita je až 300 dětí. Dosud nevyužitý prostor představuje celé jedno patro v severním křídle, které zabírá prostor bývalé chirurgie a je přibližně 10 let prázdný. Uvažuje se o tom, že by zde byly zřízeny dílny, školní družina, kanceláře pro Komisi městské části (která by měla zájem o dvě místnosti), ale i prostory, kde by se scházeli senioři (jde o návrh Komise). V současnosti na rekonstrukci existuje projektový záměr (prostor patří městu, rekonstrukce by byla spolufinancována z fondů EU).

Dalším prostorem, který má již v současnosti sloužit i veřejnosti, je venkovní hřiště. Dle vedení školy je tento sportovní areál intenzivně využíván spíše ze strany školy, veřejnost sem dochází málo. Podle názoru Komise by však hřiště mohlo být využíváno více, malý zájem veřejnosti je zdůvodňován nedostatečnou reklamou tohoto místa. Zástupkyně školy uvádí nutnost propagace, už nyní jsou inzeráty v radničních listech, veřejnost by měla být lépe informována o možnosti využití hřiště. Je možné, že za menším zájmem veřejnosti může být i letošní extrémně horké léto, kdy občané volí spíše jiné aktivity než sport. Dalším veřejnosti otevřeným prostorem školy je tělocvična (respektive je pronajímána zájemcům). Sál má samostatný vchod a je tedy možné jej samostatně pronajímat. Využívá se například pro tréninky bojových sportů, gymnastiky a historického šermu. V souvislosti s přístupem do školy byl zmíněn problém, jak řešit zabezpečení školy, jejíž budova je celá průchozí (právě kromě tělocvičny). Přes školní budovu se lze dostat i do ostatních částí budovy, i do školky, proto další prostory škola nechce pronajímat. Souvisí s tím dále i úklid - škola je velká, jsou zde rozlehlé místnosti. Situaci s případným pronajímáním prostorů školy (kromě tělocvičny) komplikuje fakt, že škola nemá školníka, který by zde bydlel. V současnosti se škola odpoledne zavře a večer je už nepřístupná. Instituce je sice vybavená školnickým bytem (zřízeným v budově MŠ), ale nevyužívá se. Byt je velmi prostorný a ze školnického platu by nebylo možné takový byt platit, očekává se proto jeho komerční pronájem. Z hlediska veřejných prostor uvedlo vedení školy, že v místě chybí hřiště, respektive místo, kde by se mohly konat různé akce.

5.4.5 Aktivita školy

Mimo běžnou výuku se škola zapojuje i sama organizuje množství aktivit nejen pro děti a jejich rodiče, ale i pro širokou veřejnost. Vedení to vnímá jako nutné a potřebné, aby škola obstála v konkurenční soutěži. Je to způsob prezentace školy navenek - ukazuje se rodičům, že jako škola fungují a co umí. Vedení školy se domnívá, že tímto způsobem mohou oslovit i rodiče předškolních dětí, kteří uvažují, do které školy dítě zapsat. Škola spolupracuje s Komisí městské části na společných aktivitách. Z těchto společných i samostatných aktivit bylo zmíněno:

- rozsvěcování vánočního stromku, spojené s vystoupením dětí a s dílničkami pro děti i dospělé (se svými pedagogy vyrábí ozdoby)
- pálení čarodějnic (škola pro tuto událost chystá vystoupení, akce je cílena i na širší veřejnost, nejen děti a jejich rodiče)
- čištění řeky Moravy (tyto aktivity jsou spíše komornější, účastní se děti, paní učitelky, a několik rodičů - jde spíše o neformální setkání a povídání s dětmi, rodiče se údajně zapojují málo)
- řepčínský den (vystoupení dětí)
- lampionový průvod (dětí opět připravují vystoupení, akce se koná ve spolupráci s městskou částí)
- do budoucna se uvažuje se o sportovním dnu

Rodiče a veřejnost jsou o těchto akcích informováni prostřednictvím internetu, plakátků distribuovaných po okolí, nebo lístečků, které si děti vlepi do žákovské knížky. Při organizování některých aktivit se podílí i MŠ. Obecně lze říci, že rodiče se akcí neúčastní příliš často. Důvod je shledáván především v jejich časové vytíženosti a v některých případech bohužel i nedostatku zájmu o dítě. Lepší návštěvnost z jejich strany mají akce pořádané během týdne, zatímco víkendové aktivity jsou navštěvovány jen velmi málo. Zároveň vedení odpozorovalo, že rodiče mladších dětí jsou více ochotni zapojovat se do aktivit školy než rodiče odrostlejších dětí (vysvětlení spatřují v přirozeném prvotním "nadšení" spojeném se zahájením školní docházky svého dítěte). Vedení školy i jejímu vystupování navenek věnuje vedení školy zvláštní pozornost, snaží se průběžně pracovat jak na svém přístupu, tak i na zvelebení prostor školy (rekonstrukce tělocvičny, výzdoba vstupu školy i zastávky MHD v Řepčíně).

5.4.6 Boj o dítě

Během rozhovoru několikrát zazněly problémy, kterým čelí v současnosti i mnohé školy a tím je nedostatek dětí a s tím spojený “boj o dítě”. Z MŠ Svatoplukova pokračují přibližně 2/3 dětí do ZŠ Svatoplukova. Rodiče dětí z MŠ údajně často ani neví o možnosti navštěvovat ZŠ ve stejné instituci. Z tohoto důvodu zavedlo vedení projekt nazvaný *Cestička do školy*, v rámci něhož se rodiče předškolních dětí dozvídají více o škole, mohou školu osobně navštívit a pohovořit s pedagogy. MŠ není spádová, zatímco ZŠ ano, prostřednictvím projektu se snaží školu propagovat. Ohrožení vidí jednak v konkurenci - například církevní škola způsobuje “odliv” dětí z věřících rodin, jednak v chování některých rodičů, kteří svoje děti odhlašují ze školy, pokud mají dojem, že třídu navštěvuje příliš mnoho romských dětí.

5.4.7 Postoj k myšlence komunitní školy

U vedení školy jsme zjišťovali i jejich postoj k profilování školy jako komunitní. Zástupkyně školy předpokládá, že pokud je komunitní škola chápána jako společný projekt pedagogů a rodičů, šlo by spíše o utopii. Domnívá se, že v této skupině není dostatek lidí, kteří by byli ochotni se na aktivitách podílet. Rodiče nemají čas, a pokud se akcí účastní, tak převážně pasivně. Jako reálné vidí spíše otevřít školu jeden den v týdnu pro veřejnost a nabídnout program, o který by byl zájem, například přednášky o právním minimu, besedy, jazykové vzdělání, cvičení pro matky s dětmi. Vhodné je spíše reagovat na vynořivší se potřeby, než si stanovit plány, že do roka by škola měla realizovat určitý počet akcí pro veřejnost. Klíčové je též získávat zpětnou vazbu od veřejnosti, aby se nabídka aktivit řídila poptávkou. Vhodné by bylo zřízení pozice koordinátora, který by s organizací a realizací aktivit pomáhal. Z počátku by bylo vhodné zaměřit se spíše na méně oblastí, vytipovat, která skupina lidí by mohla být aktivitou oslovena, v jakých časových intervalech apod. Jako potenciální cílové skupiny byli zmiňováni senioři, pro relativní dostatek volného času a matky s předškolními dětmi. Tato skupina je pro školu zajímavá i z hlediska získávání nových žáků.

Z rozhovoru vyplynulo, že škola již v mnoha ohledech funkci komunitní školy plní. Podílí se na realizaci (i sama organizuje) množství aktivit, které mají společenský přesah i mimo komunitu žáků a jejich příbuzných. Zatímco prostorové kapacity školy nabízí mnohé možnosti využití, personální oblast (při zachování současných výší úvazků) je již prakticky za hranou svých možností. Pozitivním rysem je motivovanost a prokázaná schopnost pedagogického sboru být v tomto ohledu aktivní.

5.5 Šetření mezi žáky a rodiči v rámci MŠ a ZŠ Svatoplukova 11

5.5.1 Šetření mezi žáky

Prostřednictvím školy bylo realizováno dotazníkové šetření, a to mezi žáky od 4. do 9. třídy. Návratnost činila 93 vyplněných dotazníků. V rámci dotazníků byly žákům položeny tři otevřené otázky a čtyři otázky uzavřené, které měly za cíl zmapovat, jak samotní žáci vnímají svou školu a učitele, co by si přáli zlepšit a co se jim naopak ve škole líbí. Žákům byla jednak nabídnuta stupnice tvořená emotikony (pro větší srozumitelnost), jimiž měli ohodnotit svůj postoj k dané otázce, jednak měli u otevřených otázek možnost slovně vyjádřit svůj názor.

První otázka zjišťovala, jak si žáci rozumí se svými učiteli. Osobní kontakt s učiteli hraje důležitou roli při vnímání celkového obrazu školy a to nejen mezi samotnými žáky, ale druhotně i v rámci jejich širších rodin a blízkého okolí. Tento obraz se pak může podílet například na získávání důvěry v tuto instituci i mezi těmi, kteří doposud s touto institucí nemají žádné přímé zkušenosti. Pro vybudování vztahu v kontextu komunitní školy je mimo jiné klíčové, jak je škola vnímána svým okolím.

Jak ukazuje graf č. 46, žáci hodnotili vztah se svými učiteli převážně pozitivně. Tři čtvrtiny žáků (70 odpovědí) zaznačilo usmívající se emotikony, 17 žáků zvolilo neutrální hodnocení a zbylých 5 hodnotilo svůj vztah s učiteli negativně.

Graf 46: Jak žáci hodnotí svůj vztah s učiteli

Žáci vybraných tříd byli také dotazováni na vlastnosti svého oblíbeného učitele. Jako hlavní osobní charakteristiku uváděli, že je pedagog hodný, spravedlivý a ochotný žákům pomoci, a to jak v probírané látce, tak v každodenním životě. Mezi dalšími vlastnostmi se objevil smysl pro humor, sportovní založení pedagoga, pečlivost a trpělivost. Někteří žáci (především z nižších ročníků) místo charakteristik uváděli přímo jména jednotlivých pedagogů. Četnost vyjádření k této otázce je zanesená v níže přiloženém grafickém znázornění (viz schéma č. 1).

Schéma 1: Jaké vlastnosti svého oblíbeného pedagoga žáci vyzdvihují

Další otázka se zaměřila na to, jak žáci hodnotí vybavení tříd ve škole. Výsledek, v němž převažuje kladné hodnocení (62 odpovědí), zobrazuje graf č. 47.

Graf 47: Jak žáci hodnotí vybavení tříd ve škole

Z odpovědí na otázku, jak se dětem líbí budova školy, vyplývá spokojenost většiny dětí se současným stavem budovy. Většina žáků (61 odpovědí) hodnotila budovu školy pozitivně, viz graf č. 48.

Graf 48: Jak žáci hodnotí budovu školy

Na předchozí dvě otázky ohledně vybavení školy navazovala otevřená otázka zjišťující, co žákům ve škole chybí. Mnoho žáků na tuto otázku odpovědělo, že “nic”. Pokud však žáci pocitovali, že jim ve škole něco chybí, tak se především jednalo o interaktivní tabule ve třídách a používání tabletů při výuce. Mimo to by také někteří žáci ocenili mít ve svých třídách zvíře, o které by se mohli společně starat.

Z hlediska vybavenosti školy žákům nejvíce chybí výtah a v menší míře by si přáli zřídit bazén v areálu školy. Dále pak by si přáli na chodby instalovat posezení (lavičky), aby nemuseli čas o přestávce trávit pouze ve třídách. V reakci na kritiku jídelny (viz níže) by si žáci přáli instalaci automatů s občerstvením.

Na základě malého množství výroků vztahujících se k možnosti využívání kroužků a dalších volnočasových aktivit v rámci školy, můžeme vyvozovat, že škola nabízí dostatečnou škálu aktivit. Pokud se však žáci (ve čtyřech případech) vyjádřili, že by si přáli rozšířit stávající nabídku, tak se jednalo o zavedení fotbalu, kroužku kreslení, zřízení klubovny, či herny s možností půjčování stolních her. Četnost vyjádření k této otázce je zanesená v níže přiloženém grafickém znázornění (viz schéma č. 2).

Schéma 2: Co žákům ve škole chybí

Na otázku “Co by ve škole zlepšili”, žáci nejčastěji odpovídali, že by uvítali více interaktivních tabulí ve třídách, které by přispěli k lepší výuce (škola interaktivní tabulí disponuje, ale žáci by si přáli navýšení jejich počtu). Mimo nedostatku interaktivních tabulí žáci také pocítovali, že ve škole by měl být zaveden bezdrátový internet (wifi) a výuka by měla probíhat prostřednictvím tabletů, nebo by ve třídách měl být k dispozici volně dostupný počítač. Mimo tato elektronická zařízení se žáci vyjadřovali i k vybavenosti školy a tříd. V

rámcí tříd by si žáci přáli lepší lavice a židle. Na úrovni školy se pak jednalo především o rekonstrukci tělocvičny a jídelny. Jídla byla nejčastěji zmiňovaná v souvislosti s kolísavou kvalitou podávaných jídel. S ohledem na trávení volného času mezi výukou bylo také několika žáky zmíněno, že by si přáli delší přestávky a přístup na dvůr během velké přestávky. Méně často se objevil požadavek na instalaci zrcadel na dívčích toaletách ve třetím patře školy a ve dvou případech se objevilo také přání, aby školu navštěvovalo méně romských spolužáků. Četnost vyjádření k této otázce je zanesená v níže přiloženém grafickém znázornění.

Schéma 3: Co by žáci chtěli ve škole zlepšit

Poslední otázka zjišťovala, jak se žákům líbí okolí školy. Jak zobrazuje graf č. 49, okolí školy je žáky hodnoceno ve většině případů pozitivně (65 odpovědí).

Graf 49: Jak se žákům líbí okolí školy

Jak z této krátké ankety mezi žáky ZŠ Svatoplukova vyplývá, žáci obecně hodnotí školu i pedagogický sbor kladně. U svých pedagogů oceňují vstřícný přístup, trpělivost a smysl pro humor. Rovněž vybavení tříd a školy je vnímáno převážně jako vyhovující. Tyto výsledky poukazují na to, že oblíbenost školy u žáků může motivovat i jejich další účast na dalších aktivitách pořádaných mimo výuku. Spokojenost dětí je potom i nejlepší “reklamou” školy na venek.

5.5.2 Šetření mezi rodiči

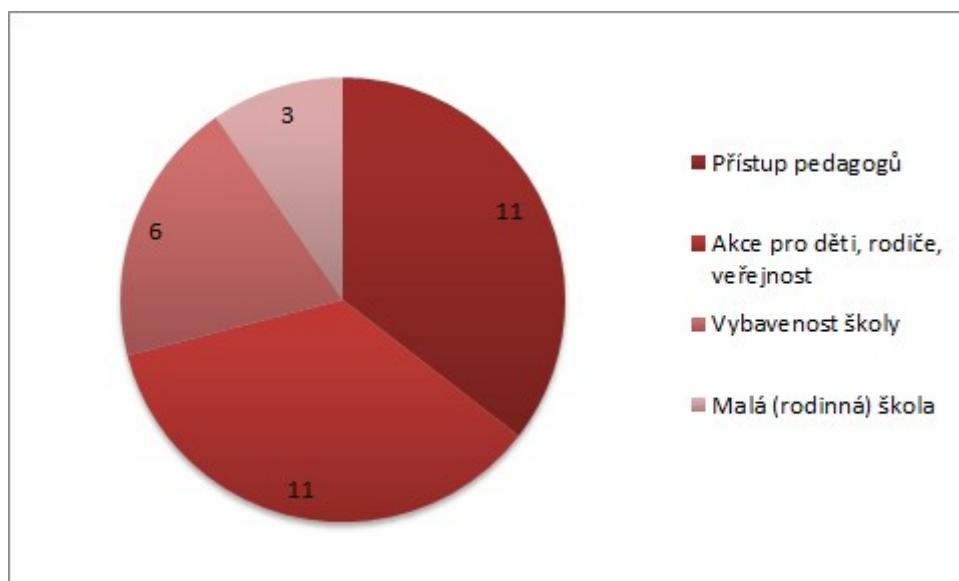
Za pomoci školy bylo také realizováno dotazníkové šetření mezi rodiči žáků. Dotazníky byly distribuovány rodičům prostřednictvím jejich dětí. Celkově bylo předáno zástupkyni ředitele 171 dotazníků (počet dotazníků byl odvozen od počtu žáků školy). Návratnost dotazníků činila 25% (tj. 43 vyplněných dotazníků). Dotazníky obsahovaly 12 otázek, jejichž cílem bylo zmapování potřeb a zájmů rodičů v oblasti vzdělávání jejich dětí a trávení volného času. Pro možnosti komunitní školy je důležité zjistit, jak danou školu vnímají rodiče žáků a jakým způsobem by se měli zájem podílet se na jejích aktivitách.

Dotazníky vyplňovali především ženy (38 respondentek a pouze pět respondentů). Nejčastěji uváděly věk 36 až 55 let. Rodiče hodnotili svůj kontakt se školou na stupnici 1 až 5 jako ve škole. Ve 30 případech ohodnotili vztah se školou jako “výborný”, v devíti případech jako

“chvalitebný” a ve třech případech jako “dobrý”¹. Dále jsme zjišťovali, jak rodiče hodnotí práci pedagogů. I v tomto případě rodiče vyjadřovali nejčastěji kladné hodnocení (19 odpovědí “výborně”, 18 “chvalitebně”, čtyři “dobře”²). Rodiče rovněž v dotazníku hodnotili aktivity, které pořádá škola pro děti. I toto hodnocení bylo převážně pozitivní (23 odpovědí “výborně”, 14 “chvalitebně”, pět “dobře”³).

Na otevřenou otázku, co se rodičům na škole líbí, odpovídali respondenti nejčastěji (v 11 případech) osobní přístup pedagogů a jejich komunikace s rodiči, která byla často označovaná jako bezproblémová. V 11 případech rodiče oceňovali akce, které pořádá škola pro děti, rodiče a veřejnost. V odpovědích také zaznělo pozitivní hodnocení vybavenosti školy (hřiště, tělocvičny a celkového zrekonstruovaného stavu budovy). V poslední řadě tři z rodičů odkazovali ke skutečnosti, že se jedná o malou školu rodinného typu, ve které se všichni znají, což považují za prevenci šikany (viz graf č. 50).

Graf 50: Co se rodičům na škole líbí

Naopak na otázku, co by rodiče ve škole zlepšili, odpovědělo 8 z nich, že by zlepšili stravování, dále se jednalo vždy o vyjádření jednotlivců. Rodiče zmiňovali např. úklid, zřízení výtahu, zlepšení kvality některých kroužků anebo organizaci práce ve školní družině. Většina dotazovaných rodičů (33 odpovědí) se účastnila nějaké akce pořádané školou. V kontextu komunitní školy jsme se zajímali, jakým způsobem by měli rodiče zájem se podílet na těchto

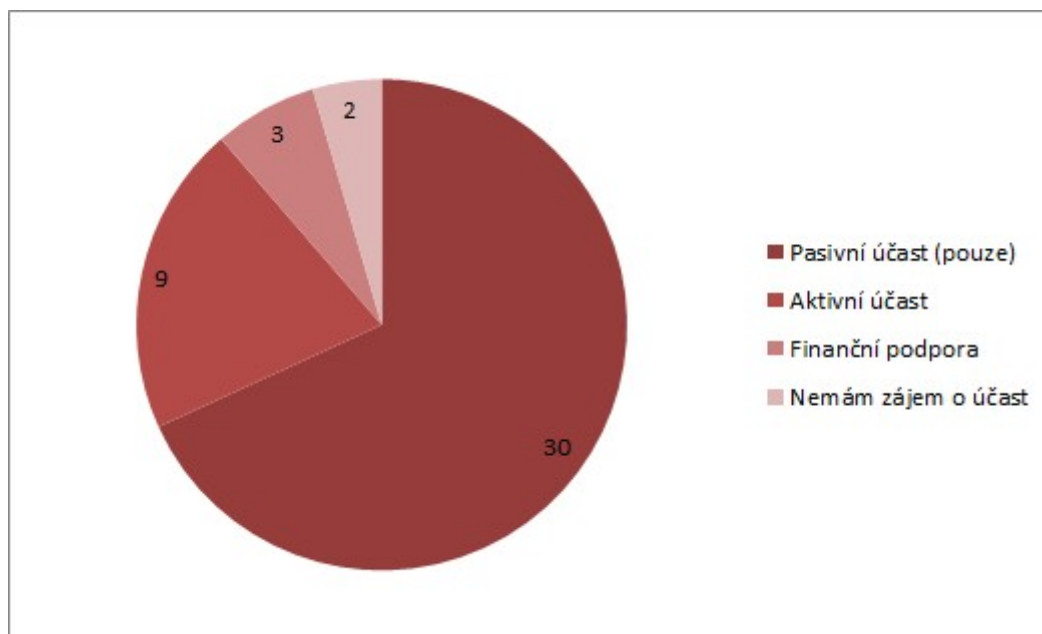
¹ V jednom případě rodič na danou otázku neodpověděl.

² Ve dvou případech rodiče na danou otázku neodpověděli.

³ V jednom případě rodič na danou otázku neodpověděl.

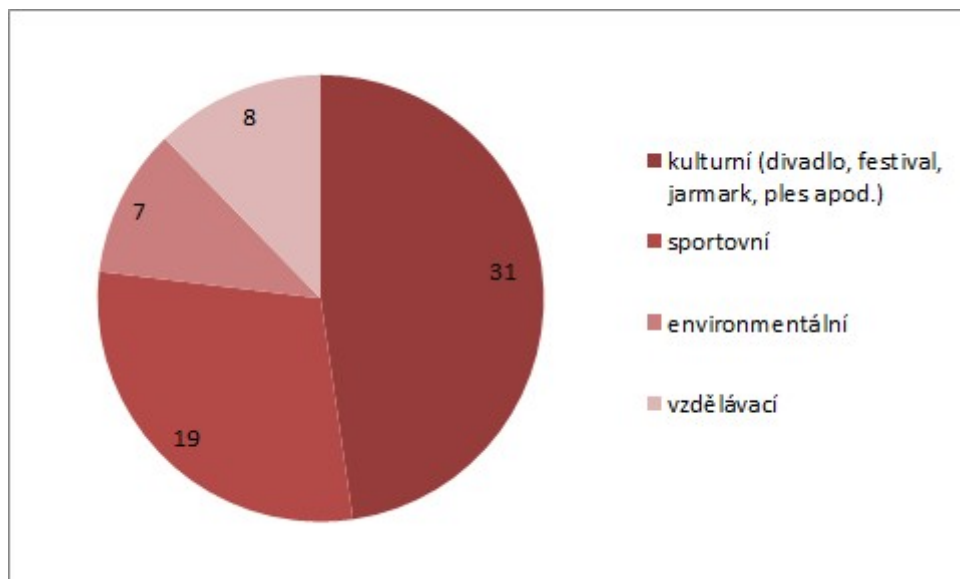
akcích. Rodiče mohli vybírat ze čtyř předem definovaných možností: aktivní účast, pasivní účast, finanční podpora a nemám zájem o účast. Jak ukazuje graf č. 51, rodiče mají nejvíce zájem se akci účastnit pasivně (30 odpovědí).

Graf 51: Jakým způsobem mají rodiče zájem se podílet na akcích, které pořádá škola

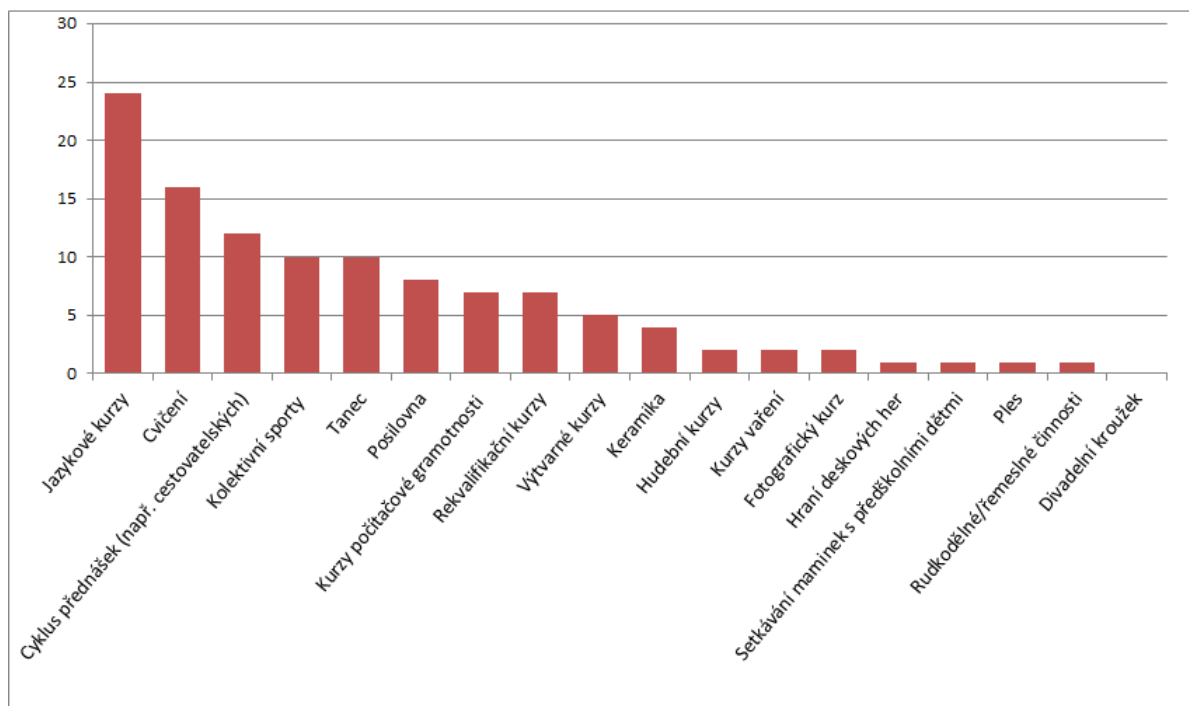
Za pomoci další otázky jsme zjišťovali, jakým typům společenským akcí dávají rodiče přednost. Rodiče vybírali ze čtyř nabízených možností. Nejvyšší zájem projevili rodiče o kulturní akce (31 odpovědí), jako druhý typ akcí rodiče volili akce sportovního zaměření (19 odpovědí). O akce vzdělávacího a environmentálního zaměření rodiče jevíli zájem v menší míře (viz graf č. 52).

Graf 52: Jakým typům společenských akcí dávají rodiče přednost

Jedním z rysů komunitní školy může být nabízení volnočasových aktivit pro dospělé. V poslední řadě jsme tedy v dotazníkovém šetření mezi rodiči zjišťovali, o jaký typ aktivit by měli zájem, pokud by škola začala tyto aktivity nabízet pro širší veřejnost. Výsledky jsou shrnuty v grafu č. 53.

Graf 53: Pokud by škola začala nabízet kurzy a volnočasové aktivity pro dospělé, o které z následujících aktivit by rodiče projevíli zájem

Rodiče v dotazníku měli na výběr z 16 aktivit a současně mohli doplnit další typ aktivity, o který by měli případně zájem. Rodiče nejčastěji volili jazykové kurzy (24 odpovědí), dále cvičení (16 odpovědí), cyklus přednášek (12), kolektivní sporty (10 odpovědí) anebo tanec (8 odpovědí). Na posledním místě se umístil divadelní kroužek, který nebyl zvolen ani jednou. Zde je třeba upozornit na fakt, že míra návratnosti dotazníků byla nízká a došlo tak k jistému samovýběru respondentů. To znamená, že odpovídali především ti, kteří se určitým způsobem zajímají o chod školy, a jsou ochotni věnovat svůj čas vyplňování dotazníku. Současně na otázky odpovídaly převážně ženy, tudíž zde chybí pohled mužů. Dalším z limitů tohoto dotazníkového šetření je, že ačkoli respondenti označili určitý typ aktivit, který by preferovali, neznamená to, že pokud by se takováto aktivita uskutečnila, že by se jí zúčastnili. Předkládané výsledky dotazníkového šetření spíše ukazují, jaké jsou preference mezi rodiči (respektive matkami) a jaký je jejich vztah ke škole. Jak z dotazníkového šetření vyplynulo, rodiče, kteří se do šetření zapojili, jsou spokojeni s tím, jak probíhá komunikace se školou a vyzdvihují osobní přístup pedagogů i aktivity určené pro jejich děti. Současně mají rodiče ve většině případů o aktivity školy zájem a akce pořádané školou ve většině případů navštěvují. Jedná se však více o zájem pasivní, tedy akci pouze navštívit. Na druhou stranu je zde vysoký počet rodičů, kteří dotazník nevyplnili a o kterých tudíž nemáme v tomto ohledu žádné informace.

5.6 Aktivity v městských částech Hejčín a Řepčín

Následující kapitola vychází z výpovědí pěti veřejně činných osob daného regionu (čtyři zástupci Komise městských částí Řepčín a Hejčín a jeden představitel církve). V rámci šetření jsme realizovali pět polostrukturovaných rozhovorů s představiteli městských částí Hejčín a Řepčín, kteří se aktivně podílejí na chodu a rozvoji těchto městských částí a organizují zde kulturní i jiné aktivity. Pro rozhovory byli vybráni dva členové Komise z městské části Hejčín, dva členové z městské části Řepčín a jeden představitel katolické církve, který působí v obou těchto městských částech. Všem dotázaným byla položena totožná sada otázek.

Členové Komise považují vztah mezi oběma městskými částmi za “bratrský”, zmiňují některé projevy rivality mezi občany obou částí, které jsou však již minulostí. Městské části na sebe prostorově navazují a v mnoha ohledech spolu úzce spolupracují a řeší podobné problémy (např. s dopravou). Z těchto důvodů se zástupci Komise společně scházejí jednou do roka. Hejčín navazuje téměř bezprostředně na městské centrum, zatímco Řepčín je už od centra vzdálen více a má spíše venkovský charakter. Lidé zde, podle zastupitelů, mají větší “patriotické” povědomí a pocit sounáležitosti než obyvatelé Hejčína. Možná i proto častěji

zapisují své děti do ZŠ Svatoplukova 11, na rozdíl od občanů Hejčína. Tato instituce je však spádovou školou jak pro Řepčín, tak pro Hejčín a představuje tak určitý propojovací element. Vedení školy se pravidelně účastní jednání městské Komise a aktivně se zapojuje do spolupráce na mnoha akcích organizovaných Komisí (či Komisemi obou částí).

Dle výpovědí respondentů existuje v současnosti v daných městských částech řada možností volnočasového vyžití. Organizují je různé subjekty, soukromé i státní. Významnou roli sehrávají Komise městských částí Řepčín a Hejčín a ZŠ a MŠ Svatoplukova 11.

Obě komise spolupracují na mnoha aktivitách. Organizují každoročně společně kácení máje v parku u řeky Moravy. Účast se pohybuje kolem 300 - 400 návštěvníků a kácení máje tak představuje jednu z nejoblíbenějších akcí roku. Z dalších akcí respondenti zmiňovali:

- pálení čarodějnic (kromě Komise se na realizaci akce podílí ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- pouštění draků na hejčínských loukách
- svatováclavský turnaj v pétanque u hostince U pelikána
- Hejčínský hejkal (hudební festival)
- lampionový průvod (kromě Komise se na realizaci akce podílí ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- úklid břehů potoka (kromě Komise se na realizaci akce podílí ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- slavnostní rozsvěcení vánočního stromčku (kromě Komise se na realizaci akce podílí ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- dětský den (pořádá ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- ekologický den (pořádá ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- sportovní den
- řepčínský ples
- maškarní ples pro děti (ZŠ a MŠ Svatoplukova)
- florbal (zařizuje p. Bubeníček)

Respondenti se vyjádřili, že v daných městských částech nepůsobí mnoho aktivních skupin, spolků nebo organizací, které by se aktivně podílely na společenském životě městských částí. Dle vyjádření člena komise Hejčína zde působí pouze svaz žen, ale ten se nijak nepodílí na aktivitách městských částí. V Řepčíně se nalézá pobočka občanského sdružení Studio Čtyřlístek o. s., které pořádá pravidelné kurzy pro rodiny s dětmi (Montessori klub a dílny pro rodiče s dětmi). Za významný přínos pro rozvoj volnočasových aktivit občanů členové komise považují nově vybudovaný kemp, který spravuje spolek Krásná Morava a nalézá se v Hejčíně, v blízkosti Mlýnského potoka. V kempu bude veřejnosti umožněno využívat hřiště pro

plážový volejbal a dětské hřiště vyzdobené motivy z večerníčků. V současné době je Komisi řešena nevyhovující přístupová cesta do kempu.

Společenské aktivity jsou navázány i na kostel svatého Cyrila a Metoděje v Hejčíně, kde se pravidelně setkávají věřící z obou městských částí. Jedná se o setkávání seniorů (jednou měsíčně), setkávání maminek (jednou týdně) a setkávání křesťanské mládeže (jednou týdně). Všechna tato setkání probíhají v areálu kostela a jejich náplní je četba Bible, studium náboženství a modlení.

Občané městských částí jsou o jednotlivých aktivitách a kulturních akcích pořádaných Komisemi a MŠ a ZŠ Svatoplukova 11 informováni prostřednictvím letáků umístěných ve vývěskách městských částí a na vytipovaných místech (obchody, restaurace), zápisech z Komise, webových stránkách a profilech městských částí na sociálních sítích (FB profily). V případě, že se jedná o akci, která by měla celoměstskou působnost, tak je možné pozvánku distribuovat i do vitrín ostatních městských částí Olomouce. Městská část Řepčín také vydává vlastní zpravodaj Řepnoviny, který v současné době vyhází jednou za rok a věnuje se dění v městské části. S ohledem na četnost vydávání jednotlivých čísel se nejedná přímo o ideální kanál pro sdílení informací o aktuálních událostech, ale spíše slouží jako kronika. Kostel svatého Cyrila a Metoděje pro informování o svých aktivitách využívá oznamy v rámci nedělní bohoslužby, vývěsku na kostele, webové stránky farnosti a časopis Hejčinské oko.

Dle členů Komise chybí v městských částech prostor pro trávení volného času. V případě městské části Hejčín se jedná především o dětské hřiště, které by mohlo být, podle jednoho z respondentů, umístěné na zelené ploše na konci Mrštíkova náměstí. V případě Řepčína je pak pocítovaná především absence hřiště na kolektivní sporty (hřiště v areálu MŠ a ZŠ Svatoplukova je koncipováno pro méně obvyklé sporty). Dříve jako hřiště sloužil prostor na palouku (byl vybaven brankami na kopanou), ale bylo nutné jej zrušit z důvodu bezpečnosti. Jako možný prostor pro zřízení nového hřiště členové Komise jmenovali bývalý sad přiléhající k parku u MŠ a ZŠ Svatoplukova. Členové Komise Řepčína také zmiňovali, že v městské části nefunguje žádný klub důchodců.

V rozhovorech jsme se ptali na vztah Komise městských částí s MŠ a ZŠ Svatoplukova. Dle vyjádření respondentů, představitelé městských částí přichází s vedením školy do styku pravidelně, při schůzích Komise. Spolupráci se školou považují za výbornou a celý pedagogický kolektiv za velmi kvalitní a motivovaný. Škola se zapojuje do mnoha aktivit (především Řepčína) a reaguje na všechny podněty: *“vše, co by zaměstnanci školy mohli dělat, tak dělají”*. Do akcí městských částí se škola zapojuje prostřednictvím vystoupení žáků,

výroby dekorací (např. vánočních) a jinými způsoby. Mnoho aktivit organizuje škola samostatně. Respondenti pozitivně hodnotí i estetický přínos školy v podobě výzdoby veřejných prostor (malovaná zastávka MHD a škola). Zastupitelé nicméně konstatují, že mezi veřejností má dobrý zvuk spíše MŠ. Někteří rodiče se zařazením svých dětí do ZŠ Svatoplukova vážají, nebo je posílají do jiných škol, z důvodu přítomnosti některých problematických žáků.

Na otázku, co by podle respondentů měla komunitní škola přinášet a na jaké cílové skupiny se zaměřit, jsme dostali různorodé odpovědi. Ideální stav byl spatřován v tom, že by škola nejlépe každý den v týdnu nabízela veřejnosti pestré aktivity (rukodělné, sportovní, hudební, vzdělávací a jazykové kurzy, setkávání maminek, kurzy první pomoci, cestovatelské besedy, fotografický kurz, vzdělávací kurzy pro seniory ve stylu univerzit třetího věku, klub důchodců), nebo by poskytovala svoje prostory pro tyto aktivity.

Z rozhovorů vyplynulo, že vztah mezi školou a vnějšími subjekty (Komise městských částí, farnost) je respondenty vnímán jako velmi pozitivní a pro obec přínosný. Oceňují angažovanost a aktivitu pedagogického sboru a spolupráci považují za vynikající.

5.7 Šetření mezi obyvateli městských částí Hejčín a Řepčín

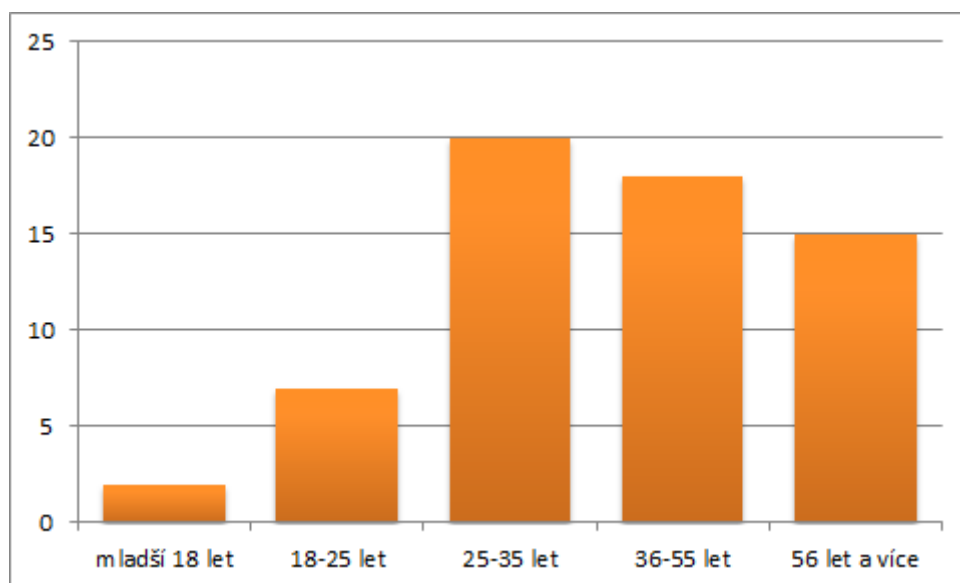
Podobně jako v případě rodičů žáků byli osloveni i občané městských částí Hejčín a Řepčín. Cílem tohoto anketního šetření bylo zmapovat potřeby a zájmy občanů v oblasti vzdělávání a trávení volného času v městských částech Hejčín a Řepčín. Současně jsme v rámci ankety zjišťovali, zda se obyvatelé účastní akcí pořádaných ZŠ a MŠ Svatoplukova, jaké společenské akce preferují a popřípadě jak by se na akcích chtěli podílet.

Dotazníky byly za pomoci tazatelů vyplňovány jednak přímo v městských částech, jednak prostřednictvím elektronického formuláře, který byl sdílen na facebookových stránkách městských částí, které slouží jako jeden z informačních zdrojů pro občany. Celkem bylo sesbíráno 62 dotazníků, z toho 12 dotazníků prostřednictvím elektronického formuláře.

Zde je třeba upozornit, že se nejedná o faktické informace o dostupnosti volnočasových aktivit v městských částech, ale o to, jak dostupnost / nedostupnost anebo vybavenost volnočasových aktivit vnímají oslovení obyvatelé.

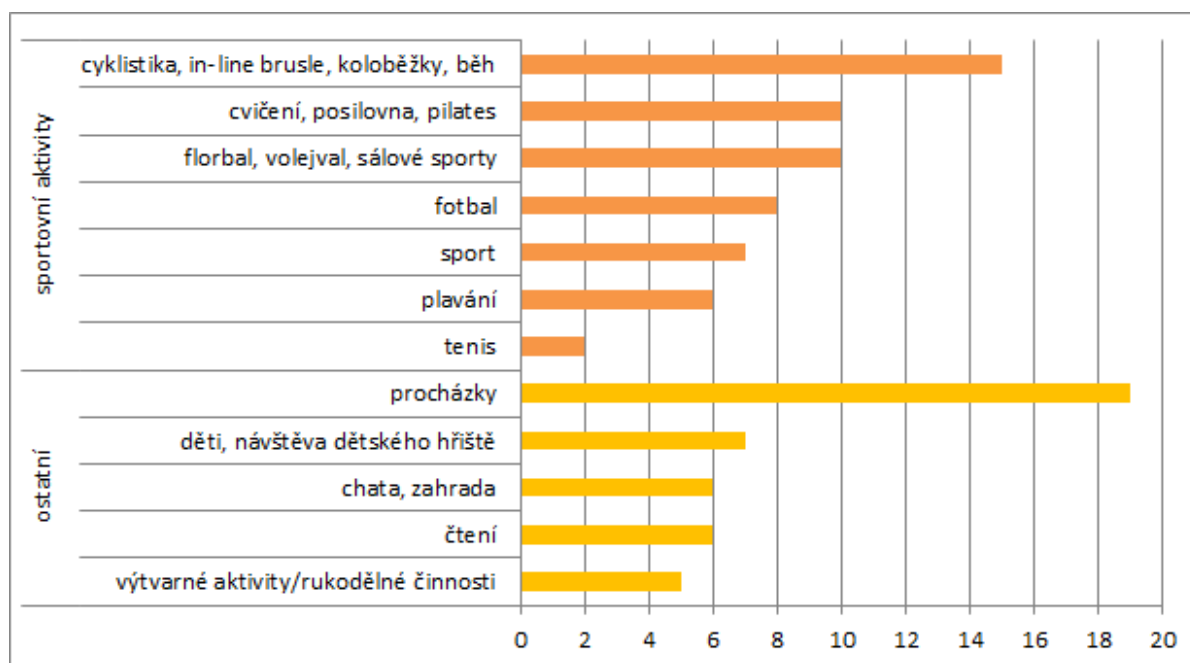
Ankety se zúčastnilo 30 mužů a 32 žen. Nejpočetněji zastoupená věková kategorie byla 25-35 let (20 respondentů), 18 respondentů spadalo do věkové kategorie 36-55 let, 15 oslovených obyvatel bylo starších 56 let a dva respondenti byli mladší 18 let (viz graf č. 54).

Graf 54: Věkové kategorie oslovených obyvatel

Jedna z prvních otázek zjišťovala, jak a kde obyvatelé městských částí tráví svůj volný čas. Nejčastější odpovědi shrnuje graf č. 55.

Graf 55: Jak tráví obyvatelé Řepčína a Hejčína volný čas

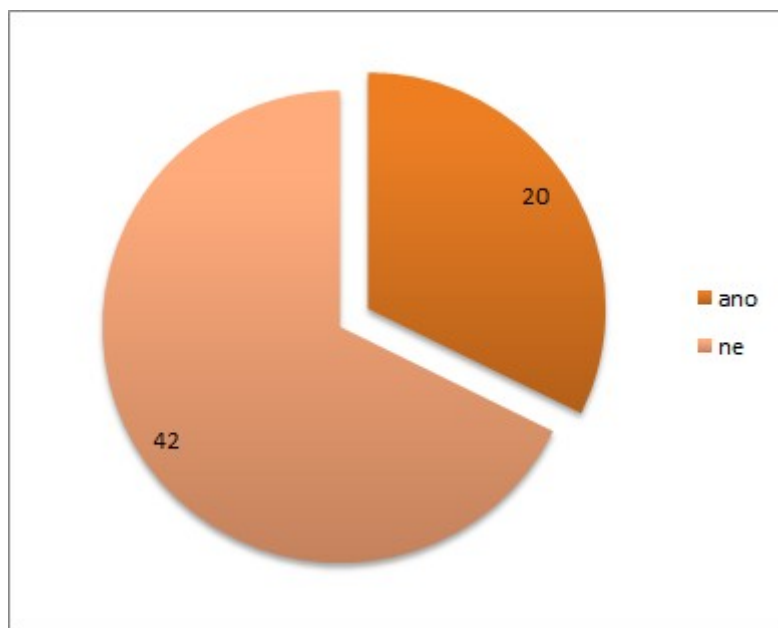
Oslovení obyvatelé tráví nejčastěji svůj volný čas procházkami (19 odpovědí) po okolí a sportovními aktivitami, které vykonávají jak v místě svého bydliště, tak v centru i jiných částech města Olomouc. Mezi oblíbené sportovní aktivity patří cyklistika, koloběžky, běh

anebo jízda na in-line bruslích, tedy takové aktivity, kterým se lze věnovat na místní in-line a cyklostezce. Dále se oslovení obyvatelé věnují fotbalu (8 odpovědí) a dalším kolektivním sportům. Mezi další sportovní aktivity patří plavání, či tenis. Obyvatelé také tráví svůj volný čas na zahrádkách anebo chatách, někteří pak zmiňovali čtení nebo výtvarné a rukodělné činnosti. Sedm z oslovených respondentů uvedlo, že se věnují svým dětem (popřípadě vnoučatům) a chodí s nimi například na dětské hřiště.

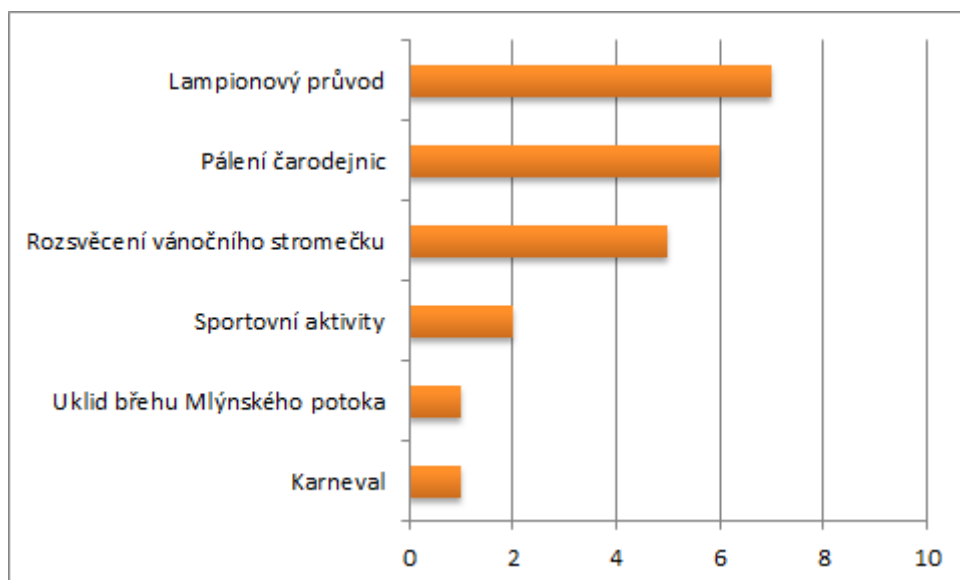
Většina dotazovaných (42 respondentů) odpověděla, že tráví svůj volný čas především v místě svého bydliště. Za některými aktivitami vyjíždí 14 oslovených do centra města Olomouce, či jiných částí města (plavání, volejbal, fitness, apod.) anebo mimo město (například výlety).

Další z otázek zjišťovala, co by obyvatelé městských částí chtěli z hlediska možností trávení volného času v místě jejich bydliště zlepšit. Z celkového počtu 62 oslovených obyvatel 34 na tuto otázku neodpovědělo, dalších 10 odpovědělo, že není třeba něco zlepšovat, anebo že nejsou žádné další aktivity, kterým by se v městské části chtěli věnovat. Zbýlých 18 respondentů se pak vyjadřovalo především ke sportovní vybavenosti anebo k dostupnosti aktivit určených pro děti. Tyto odpovědi jsou však v řádu jednotlivců. Obyvatelé zde postrádají sportoviště například pro hraní malé kopané, sálové kopané a dalších míčových sportů, dále tělocvičnu pro veřejnost, cvičení žen anebo posilovnu. V jednom případě respondent zmínil také absenci kynologického areálu. Mezi sportovní aktivity, které respondenti označovali za nedostupné, patří například aerobik, florbal, tenis, či fitness. Druhým typem chybějících aktivit byly aktivity pro děti anebo rodiče s malými dětmi. Někteří z oslovených obyvatel hovořili o nedostatečném vybavení dětských hřišť, nemožnosti chodit cvičit s dětmi anebo o absenci rodinného centra pro setkávání a využití volného času maminek s předškolními dětmi (například formou cvičení a říkanek pro děti). Jeden z respondentů postrádá akce, na kterých by se jako mladá rodina mohli seznámit s dalšími mladými lidmi s malými dětmi. Naopak, jak se v anketě ukázalo, hojně využívané jsou in-line stezka a cyklostezka, upravené cesty pro procházky po okolí a také dětské hřiště. Čtyři z respondentů hovořili o sportovním hřišti v areálu ZŠ a MŠ Svatoplukova. Nejčastěji obyvatelé zmiňovali jako jednu z dostupných aktivit fotbal (a to jak pasivní sledování fotbalových zápasů, tak aktivní hraní fotbalu). Ve třech případech respondenti poukazovali také na akce, které pořádá ZŠ a MŠ Svatoplukova ve spolupráci s městskými částmi (například pálení čarodějnic).

Celkem 20 respondentů z 62 oslovených obyvatel se někdy účastnilo akce pořádané ZŠ a MŠ Svatoplukova (viz graf č. 56).

Graf 56: Účastníci se obyvatelé akce pořádané školou

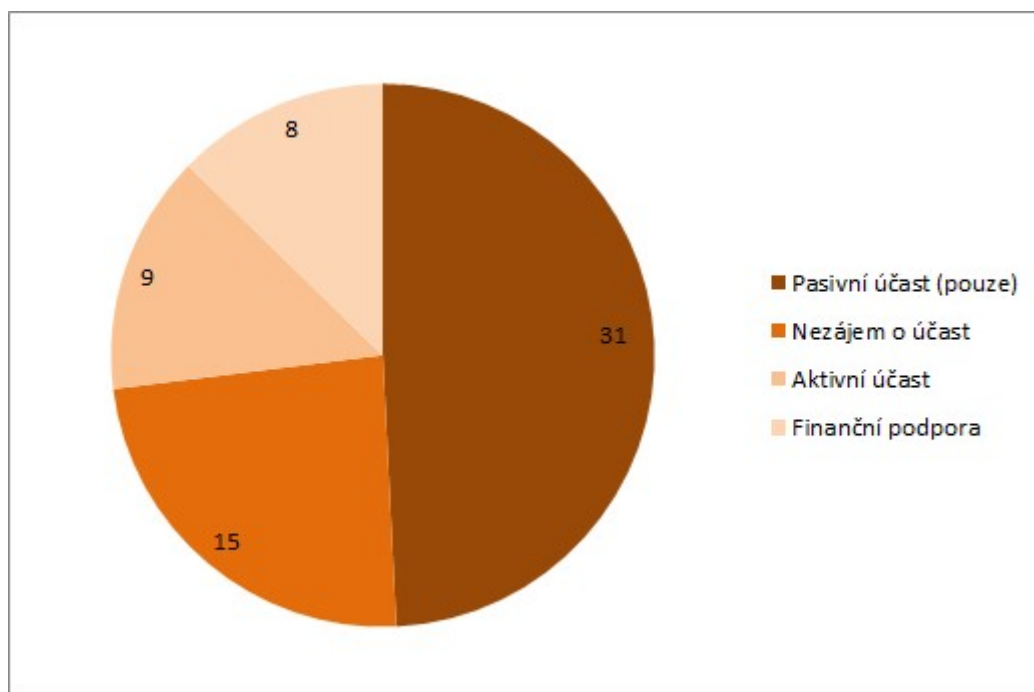
Nejčastěji navštěvovanou akcí byl, jak ukazuje graf č. 12, lampionový průvod (7 odpovědí), dále pak pálení čarodějnic, slavnostní rozsvěcení vánočního stroměčku a sportovní aktivity. Jeden z respondentů zmínil také úklid Mlýnského potoka, další pak účast na karnevalu.

Graf 57: Jaké akce, kterou pořádala škola, se obyvatelé zúčastnili

Jak z dotazníku vyplynulo, zájem o účast na akcích pořádaných školou je více pasivního charakteru (31 odpovědí), 15 respondentů odpovědělo, že o účast zájem nemají. Pomoci s

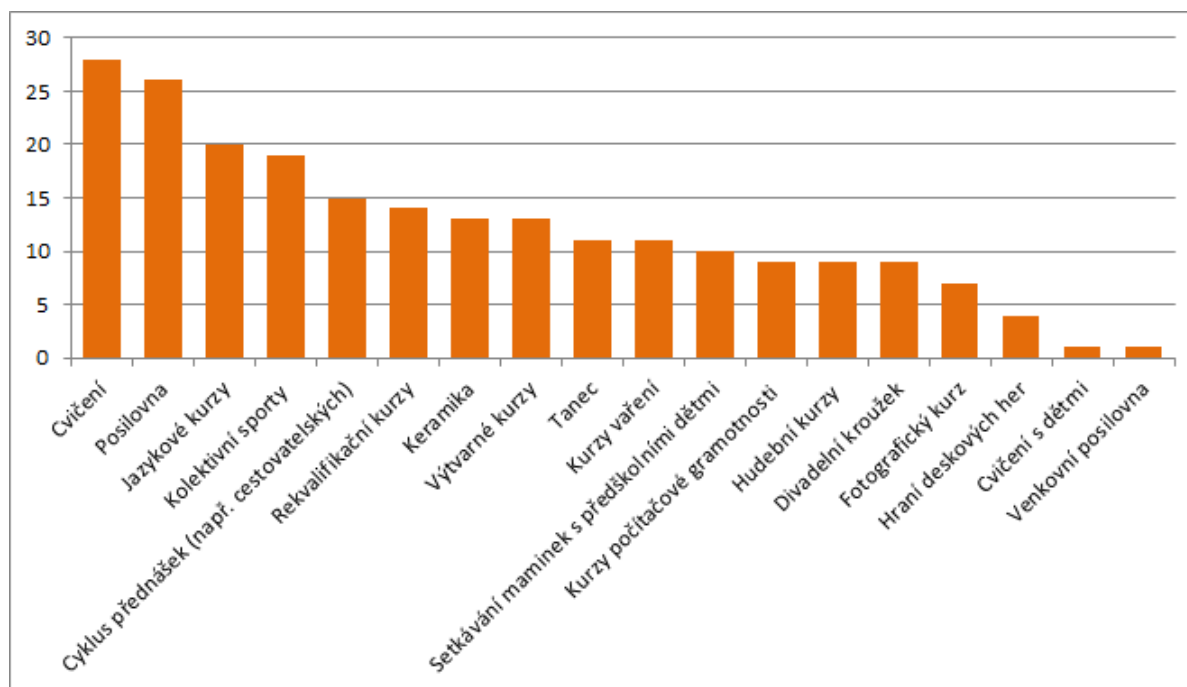
organizováním akcí, tedy aktivně, by se zúčastnilo 9 respondentů a 8 obyvatel uvedlo, že by akci podpořili finančně, avšak v omezené míře (viz graf č. 58).

Graf 58: Jakým způsobem by měli obyvatelé zájem se podílet na akcích, které pořádá škola

I v rámci této ankety jsme zjišťovali, o jaký typ aktivit by obyvatelé měli zájem, pokud by škola začala tyto aktivity nabízet pro širší veřejnost. Výsledky jsou shrnuty v grafu č. 59.

Graf 59: Pokud by škola začala nabízet kurzy a volnočasové aktivity pro dospělé, o které z následujících aktivit by obyvatelé projevíli zájem

Respondenti měli v dotazníku na výběr z 16 aktivit a současně mohli doplnit další typ aktivit, o který by měli případně zájem. Na předních pozicích se umístili jak sportovní aktivity, tak činnosti, které lze charakterizovat jako vzdělávací. Nejčastěji vybranými aktivitami bylo cvičení (28 odpovědí), posilovna (26 odpovědí) a jazykové kurzy (20 odpovědí). Obyvatelé ale také volili rekvalifikační kurzy (15 odpovědí) anebo cyklus přednášek (15). Rozložení odpovědí dle genderu respondentů bylo vyrovnané.

Souhrnně lze říci, že oslovení obyvatelé městských částí Řepčín a Hejčín upřednostňují sportovní aktivity, které lze provozovat buď na veřejných prostranstvích anebo využívají příslušná sportoviště, která se mohou nalézat i mimo danou městskou část. Akce pořádané ZŠ Svatoplukova pro veřejnost mají mezi obyvateli své návštěvníky, avšak jejich účast je více pasivní povahy. Pokud by měli oslovení obyvatelé zájem o nějaké kurzy, či aktivity pořádané školou, pak by se jednalo více o sportovní činnosti, v menší míře pak o vzdělávací aktivity jako jsou cykly přednášek (např. cestovatelských), jazykové kurzy anebo kurzy rekvalifikační. I zde platí, že ačkoli respondenti označili určitý typ aktivit, který by upřednostňovali, neznamená to, že pokud by se takováto aktivita uskutečnila, že by se jí skutečně zúčastnili. Jedná se, stejně jako v rámci dotazníkového šetření mezi rodiči žáků ZŠ a MŠ Svatoplukova, o preference. Pokud by se škola rozhodla pro pořádání vzdělávacích anebo sportovních

aktivit, je nutné zvolit vhodnou propagační kampaň anebo cílit, především u vzdělávacích aktivit, na konkrétní skupinu obyvatel (např. seniory, maminky s předškolními dětmi apod.). Současně je třeba si uvědomit, že mnoho obyvatel tráví volný čas neorganizovaně, individuálně a v zavedených strukturách, jak časových, tak prostorových a sociálních. Školou nabízené aktivity by tudíž měly být pro potenciálního zájemce něčím nové, zajímavé a přínosné a především viditelné - tedy aby se o nich včas dozvěděl.

5.8 SWOT analýza

Na základě získaných dat jsme vytvořili SWOT analýzu ZŠ a MŠ Svatoplukova jako komunitní školy. Identifikovali jsme hlavní silné a slabé stránky organizace a klíčové příležitosti a hrozby vnějšího prostředí. Výstupem je následující matice se čtyřmi kvadranty.

S

Silné stránky

Lidský potenciál

- Motivovanost pracovat nad rámec povinností
- Ochota podílet se na společenských akcích
- Profesionální vztah k žákům a rodičům
- Odbornost pedagogů

Praxe s komunitními akcemi

- Zájem školy spolupracovat na projektech
- Zkušenosti s pořádáním akcí pro veřejnost
- Kladné ohlasy ze strany obyvatel a KMČ na již proběhnuvší akce
- Dobré jméno v kontextu pořádání akcí

Kapacitní rezervy školy

- Prostory vhodné k dalšímu využití

Možnosti a zázemí školy

- Modernizace školy a rekonstrukce budovy
- Zrekonstruovaná tělocvična se samostatným vchodem
- PC učebna
- Prostory pro konání přednášek (interaktivní tabule)
- Výzdoba a vizuální atraktivita školy

W

Slabé stránky

Problémy se zabezpečením budovy ve večerních hodinách

- Nevyužití školnického bytu

Nové nároky na personální i finanční zajištění aktivit

Budova není bezbariérová

Obtížná dosažitelnost místa (málo obsluhované zastávky MHD)

O

Příležitosti

Prevence patologických jevů

- Komunitní škola by přinesla občanům nové možnosti využití volného času, v současnosti existuje v místě jen omezená nabídka volnočasových aktivit

Navázání spolupráce s dalšími subjekty

Vytvoření volnočasových aktivit pro širší veřejnost

- S důrazem na oslovení skupin seniorů a matek s předškolními dětmi

T

Hrozby

Zacílení nových aktivit na nesprávnou cílovou skupinu (malý zájem o nabízené aktivity)

Vandalismus

Riziko vyhoření pedagogického sboru

- Pokud s rozvinutím aktivit nebude současně posílen i personál školy
- Časová náročnost pro pedagogy
- Nedostatečné ohodnocení pedagogů

5.9 IFE matice

Na základě SWOT analýzy jsme vytvořili IFE matici. IFE matice je analytická technika, která vychází ze SWOT analýzy a jejíž hlavním výstupem je hodnocení vnitřních faktorů organizace, tedy silných a slabých stránek. Do IFE matice jsme vybrali čtyři hlavní silné a slabé stránky. Těmto faktorům jsme připsali váhu a body na základě jejich důležitosti a hodnoty. Součinem vah a bodů jednotlivých faktorů jsme získali tzv. vážené poměry pro jednotlivé silné a slabé stránky. Součet vážených poměrů ukazuje celkové hodnocení interní pozice vzdělávací organizace (viz tabulka 1). Nejvíce lze dosáhnout počtu 4, které značí nejlepší hodnocení, průměrná hodnota je 2,5.

Tabulka 1: IFE matice MŠ a ZŠ Svatoplukova 11

S/W	Popis	Váha	Body	Vážený poměr
S1	lidský potenciál	0,2	4	0,8
S2	kapacitní rezervy školy	0,07	3	0,21
S3	praxe s komunitními akcemi	0,11	4	0,44
S4	možnosti a zázemí školy	0,15	4	0,6
W1	problémy se zabezpečením budovy školy ve večerních hodinách	0,2	1	0,2
W2	nové nároky na finanční i personální zajištění aktivit	0,15	1	0,15
W3	budova není bezbariérová	0,05	2	0,1
W4	obtížná dosažitelnost místa	0,07	2	0,14
				2,64

Celkové hodnocení školy, jak je vidět v tabulce č. 1, činí 2,64, což je lehce nad průměrnou hodnotou.

5.10 Závěr a doporučení

Šetření přineslo vzhled do současné situace MŠ a ZŠ Svatoplukova z hlediska možnosti posílení její společenské funkce jako komunitní školy. Mluvíme zde úmyslně o “posílení” tohoto aspektu, protože se domníváme, že svými aktivitami škola toto poslání již do značné míry naplňuje.

Výzkum ukázal, že škola již v současnosti reaguje na společenské potřeby městských částí a zapojuje se jak do aktivit pořádaných Komisemi, tak organizuje samostatně i vlastní aktivity. Škola disponuje kvalitním a motivovaným pedagogickým kolektivem a prostorami školy, z nich mnohé čeká rekonstrukce (prostory bývalé chirurgie), po jejímž provedení se možnosti pořádání volnočasových aktivit ještě zvýší. Ze strany školy existují pouze dva důležité momenty, které je při plánování nových činností vzít v úvahu. Jednak je to otázka personálního zabezpečení, chceme-li, pozice koordinátora komunitních aktivit. Personál školy se v současnosti na komunitních akcích podílí převážně zdarma a ve svém volném čase a je tak již za hranicemi svých možností. Vzhledem k tomu, že mnozí ze zaměstnanců mají částečné úvazky, nabízí se jako možnost nabídnout tuto pozici někomu ze stávajícího týmu, který již má zkušenosti s touto prací a je také obeznámený s chodem školy. Tato osoba by koordinovala komunitní aktivity, zajišťovala by informování veřejnosti o chystaných aktivitách a ze zpětných vazeb uživatelů by vyhodnocovala úspěšnost a přínos nabízeného programu.

Klíčová je otázka, jaké aktivity obyvatelům Řepčína a Hejčína nabídnout, aby komunitní škola plnila efektivně svoji funkci. Z šetření vyplynulo, že občané daných městských částí mají jednoznačně největší zájem o sportovní aktivity následované jazykovými kurzy, cestovatelskými besedami a rukodělnými workshopy. Z výzkumu rovněž vyplývá, že existují skupiny s relativně menším zájmem o komunitní akce, ať již z časových důvodů či z důvodů preference “soukromých” koníčků (chata, procházky). Naopak jiné skupiny obyvatel se ukazují jako vhodná potenciální cílová skupina (senioři, matky s předškolními dětmi). Domníváme se, že propojení těchto aktivit a skupin by mohlo občany zaujmout, ať už by šlo o cvičení pro seniory, nebo mateřské kluby s různou náplní, od společných rukodělných aktivit, cvičení nebo jiných forem společného trávení volného času. Možné je i propojení aktivit pro obě tyto skupiny, například prostřednictvím “předávání” tradic, kdy například senioři mladším generacím předávají svoje znalosti a umění (ať již v oblasti rukodělné či jiné, např. učení pletení pomlázek, háčkování a podobně). Zpočátku doporučujeme zařazovat spíše méně

nových aktivit, ale lépe zacílené na specifické cílové skupiny a na základě ohlasu a zpětné vazby od občanů případně modifikovat program.

5.11 Seznam použité literatury

Analýza připravenosti prostředí v ČR a možností rozvoje komunitních škol. 2008. Středisko služeb školám a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Brno.

Netolická, D. 2012. *Zdravé klima v komunitních školách.* RVP: Metodický portál [online], [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/N/16077/ZDRAVE-KLIMA-V-KOMUNITNICH-SKOLACH.html/>

Lauermann, M. 2011. *Ověření standardů kvality komunitní školy – dílčí výsledky mezinárodního projektu.* RVP: Metodický portál [online], [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/10473/OVERENI-STANDARDU-KVALITY-KOMUNITNI-SKOLY---DILCI-VYSLEDKY-MEZINARODNIHO-PROJEKTU.html/>

6 Výsledky šetření o znalosti využití přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou nacházejících se na ulici Peškova 1

6.1 Vymezení cílů

V rámci projektu Studie rodin v Olomouci, 2015 byl realizovaný menší dotazníkový průzkum mezi obyvateli města Olomouce, který se zaměřoval na jejich znalost využití přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou nacházejících se na ulici Peškova 1. a také na identifikaci potřeb obyvatel městských částí Povel a Nové Sady.

6.2 Stručná charakteristika použitých metod

Za metodu sběru dat byl zvolený krátký dotazník (osobní dotazování metodou PAPI), který respondenti vyplňovali v zájmovém území Olomouce, jímž byl Povel a Nové Sady. Kromě charakteristik respondenta (pohlaví, věk, bydliště) dotazník sestával z pěti otázek:

1. Znáte Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci, Nové Sady?
2. Znáte prostory nacházející se v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?
3. K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?
4. Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti?
5. Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště?

Po sběru dat následovala jejich kvantitativní analýza.

6.3 Základní charakteristika přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou

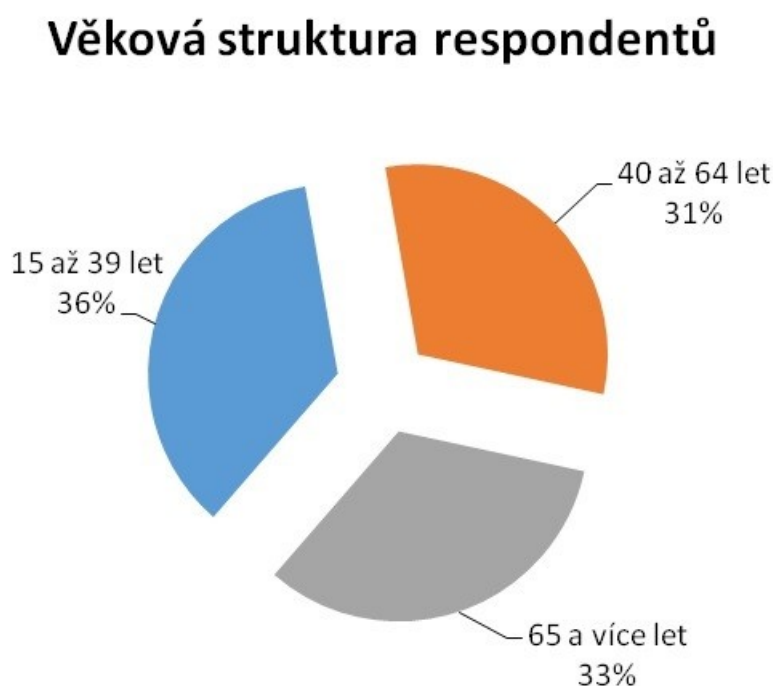
Prostory jsou umístěny v přízemí budovy Domova s pečovatelskou službou, přičemž se jedná o předsunutou část této budovy. Jejich rozloha je přibližně 7x20 metrů. Prostory jsou v majetku Magistrátu města Olomouce. V současné době jsou pravidelně využívány pouze v průběhu úterního odpoledne, a to klubem seniorů. Nepravidelně se zde v poslední době konají například pracovní schůze Charity v Olomouci, která má své kanceláře na druhé straně

chodby. V době voleb jsou tyto prostory využívány jako volební místnost. Vybavení je jednoduché. V rohu je bar, který však není připojen na odpad (tzn. nemá ani přítok a ani odtok). Součástí prostor je malý sklad a kuchyň. Prostor je možné rozdělit v polovině zatahovacími dveřmi. Místnost je vybavená stoly. Zeď místnosti do ulice je skleněná. Před touto částí budovy je malý trávník, který (jak nám bylo v průběhu jednoho rozhovoru řečeno) je možné využít pro dostavbu terasy před případnou kavárnou. I druhá zeď, tedy do interiéru budovy, je skleněná, přičemž právě přes chodbu jsou již zmiňované kanceláře Charity Olomouc. Přístup do prostor je bezbariérový.

6.4 Výsledky šetření

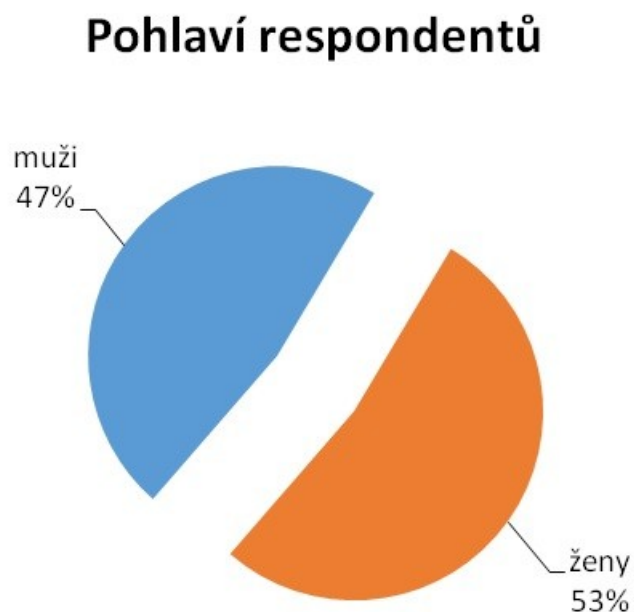
Šetření bylo realizováno v období 16. 11. 2015 - 25. 11. 2015 a bylo sesbíráno celkem 106 dotazníků. Věkové rozložení respondentů bylo rovnoměrné, s mírnou převahou věkové kategorie 15 - 39 let (36%), viz graf č. 60.

Graf 60: Věková struktura respondentů, šetření Peškova 1

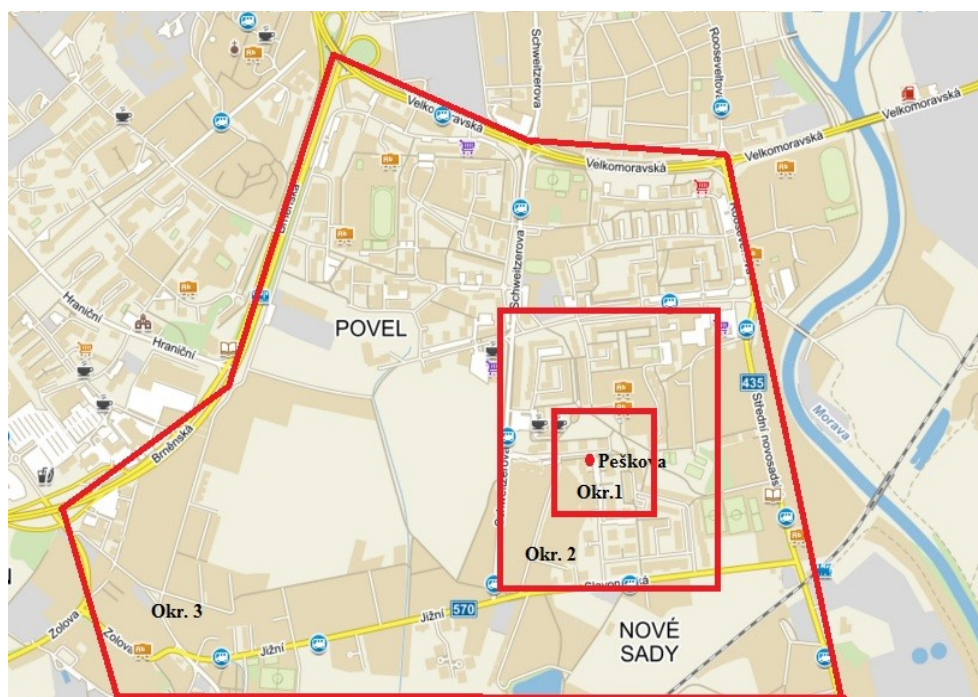
Rovněž pohlaví respondentů bylo vyvážené, s lehkou převahou žen ve výzkumném vzorku (viz graf č. 60).

Graf 61: Pohlaví respondentů, šetření Peškova 1

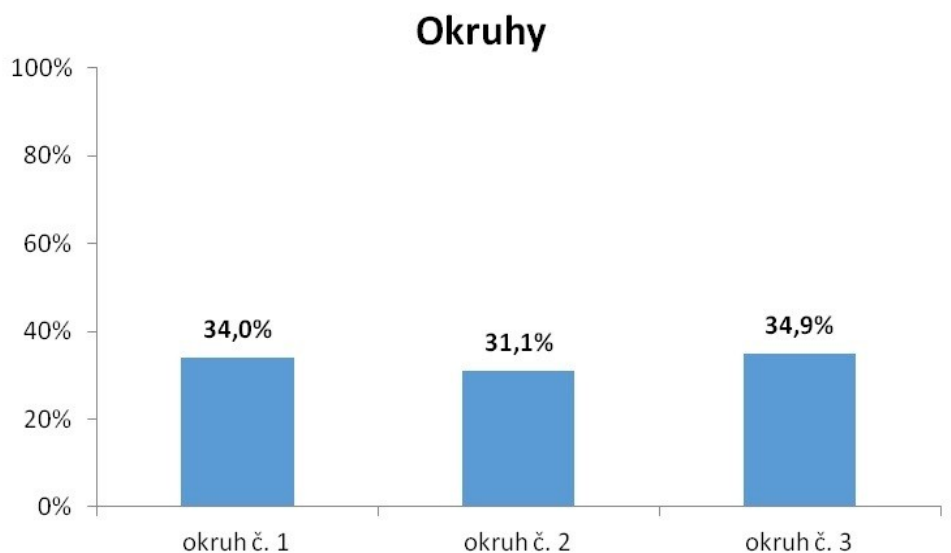
Území, ve kterém šetření probíhalo, je vyznačeno na následující mapce. Byly zvoleny 3 přibližně soustředné územní zóny (s ohledem na polohu Domu s pečovatelskou službou).

Schéma 4: Oblast šetření, Peškova 1

Podíl respondentů z jednotlivých okruhů znázorňuje graf č. 62.

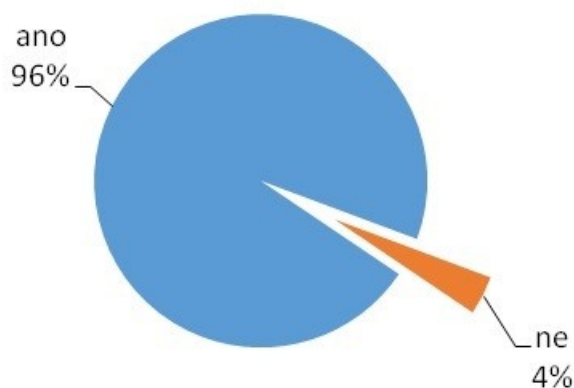
Graf 62: Podíl respondentů z jednotlivých okruhů, šetření Peškova 1

Nyní se zaměříme na vlastní odpovědi respondentů. Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci znala naprostá většina dotázaných (viz graf č. 63).

Graf 63: Znáte Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci, Nové Sady?

Znáte Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci, Nové Sady?

Na otázku, zda respondenti znají přízemní prostory daného objektu, odpovídali kladně v necelé polovině případů (viz graf č. 64).

Graf 64: Znáte Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci, Nové Sady?

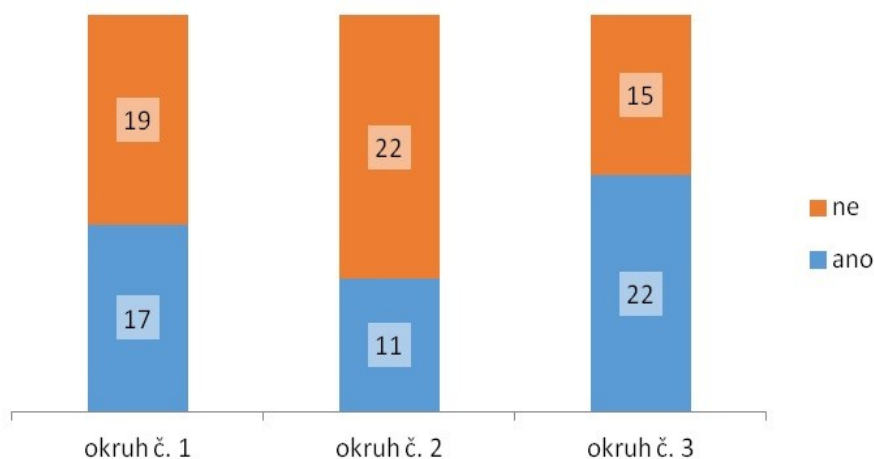
***Znáte prostory nacházející se v přízemí
budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?***

Pokud tyto odpovědi roztřídíme dle místa bydliště respondenta (podle vyčleněných okruhů), získáme následující (viz graf č. 65).

Graf 65: Znáte prostory nacházející se v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci? Členění dle výzkumných okruhů

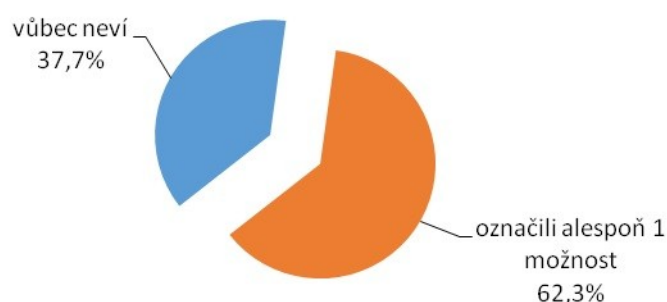
***Znáte prostory nacházející se v přízemí
budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?***

Na otázku, k jakým účelům v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1, odpovědělo 40 respondentů (tzn. 37,7 %), že neví (viz graf 66).

Graf 66: K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?

***K jakým účelům podle Vás v současné době slouží
prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v
Olomouci?***

Zbývajících, tedy 66 respondentů, označilo následující možnosti, přičemž jich mohli označit více najednou. V průměru každý z těchto respondentů označil 1,4 možnosti. V rámci jiné možnosti respondenti uváděli: 3x volební místnost, 2x knihovnu, a dále sklepy, charitu a „pro tělesně postižené“. Možnost "prostory nejsou využívány vůbec" neoznačil nikdo (viz graf 67). Podle respondentů v současné době prostory v přízemí budovy slouží jednak jako klub seniorů (41 odpovědí) a jednak pro potřeby klientů Domova (33 odpovědí).

Graf 67: K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci? Údaje v absolutních hodnotách

*K jakým účelům podle Vás v současné době slouží
prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v
Olomouci? (údaje v abs. hodnotách)*

Vrátíme-li se k otázce, k jakým účelům v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 a roztřídíme-li odpovědi na základě příslušnosti respondentů k jednotlivým okruhům, dospějeme k následujícím výsledkům (viz graf 68).

Graf 68: K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci? Členění dle výzkumných okruhů

K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?

Na otázku, jaké by bylo ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti, vyjádřilo svoji představu 86,8 % respondentů, zatímco 13,2 % žádnou konkrétní představu nemělo (graf č. 69).

Graf 69: Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti? Pešková 1

Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti?

Respondenti, kteří uvedli svoji představu (tzn. 92 respondentů) označili následující možnosti, přičemž jich mohli označit více najednou (viz graf č. 70). V průměru každý z těchto

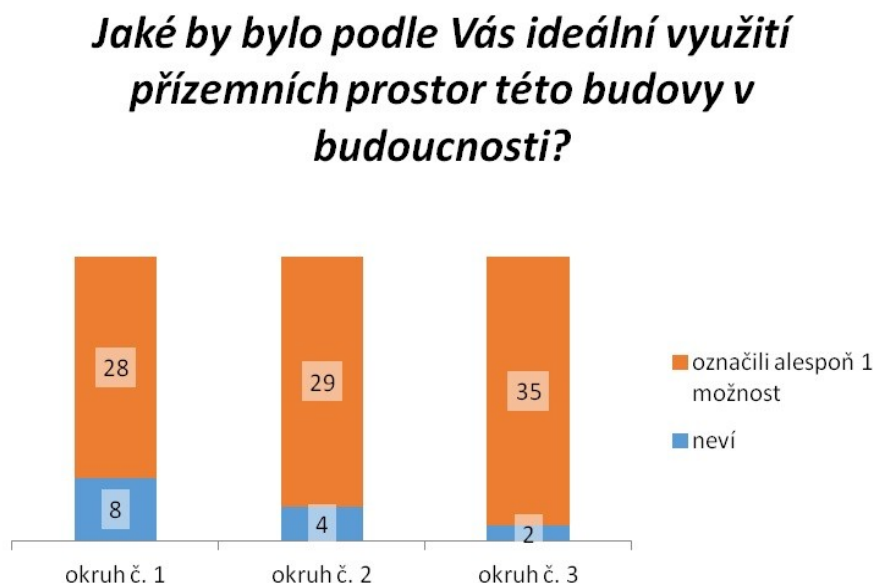
respondentů označil 2,1 možnosti. Nejvíce respondentů vidí ideální způsob využití prostor pro potřeby seniorů, či pro potřeby klientů Domova. Na třetím místě se objevuje představa využití těchto prostor pro potřeby mateřského centra. V rámci "jiné možnosti" respondenti uváděli: 2x knihovnu, a dále 1x volby a 1x jakékoliv využití. Možnost "prostory by neměly být využívány" neoznačil nikdo.

Graf 70: Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti? Šetření Peškova 1, údaje v absolutních hodnotách

Pokud odpovědi na otázku, jaké by bylo ideální využití, prostor, roztřídíme podle příslušnosti respondentů k jednotlivým okruhům, dospějeme k následujícím výsledkům (viz graf 71).

Graf 71: Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti? Členění dle výzkumných okruhů, Peškova 1

Poslední otázka zjišťovala, zda respondentům chybí nějaká vybavenost v místě bydliště. Na tuto otázku odpovědělo kladně přibližně tři pětiny dotazovaných (viz graf č. 72).

Graf 72: Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště? Šetření Peškova 1

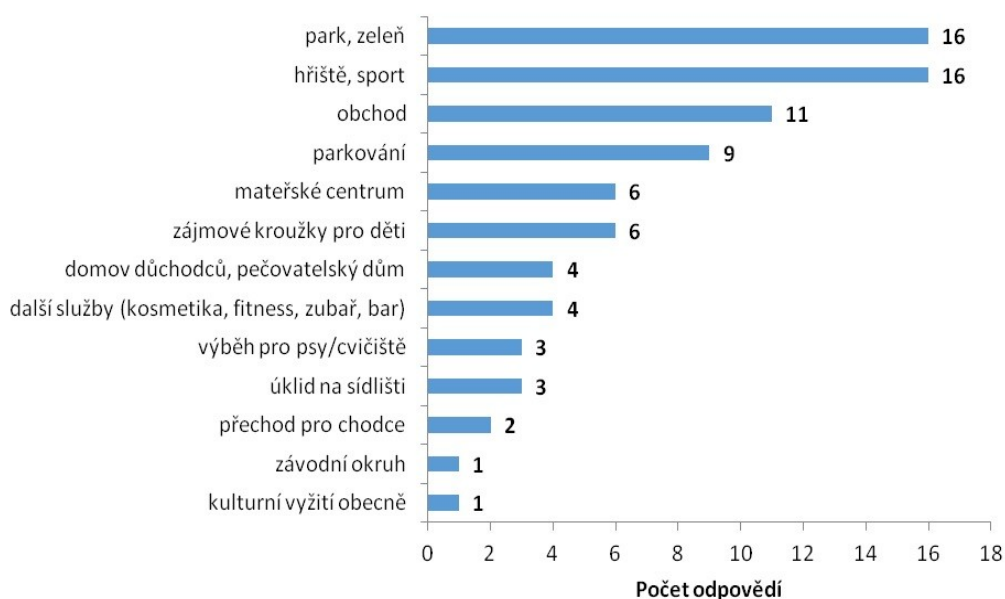
Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště?

Respondenti, kteří v místě svého bydliště něco postrádají (celkem 63 respondentů) uvádělo nejčastěji park či zeleň (16 odpovědí), prostor pro sportovní vyžití, jako například hřiště (16 odpovědí) a v neposlední řadě občanskou vybavenost (například obchody, parkoviště). Kompletní souhrn vyjádření respondentů předkládá graf 73.

Graf 73: Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště? Údaje v absolutních hodnotách, Šetření Peškova 1

Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště?

6.5 Závěr

Dotazníkové šetření přineslo vhled do toho, jak jsou občané městských částí Povel a Nové Sady obeznámeni s využitím přízemních prostor Domu s pečovatelskou službou Peškova 1 a jaké ideální využití by si pro tyto prostory představovali. Uváděli rovněž, co v místě svého bydliště postrádají.

Odpovědi se mírně lišily v závislosti na tom, k jakému “územnímu okruhu” respondenti náleželi. Nabízí se otázka, proč respondenti z oblasti nejvíce vzdálené objektu (z třetího okruhu) uváděli, že tyto prostory znají, častěji než respondenti z bližšího okolí, nebo odpovídali, že ví, k čemu slouží. Ačkoliv rozdíl ve výsledcích není značný, stojí za pozornost. Jedna z možných interpretací je, že se respondenti pouze domnívali, že danou lokalitu znají, ač mohli zaměnit tuto instituci s jiným domovem pro seniory, nacházejícím se ve “třetím okruhu”, nedaleko zastávky MHD. Druhá z možných interpretací může souviset s faktem, že v území, které pracovně nazýváme “třetím okruhem” není mnoho volnočasového vyžití a tedy občané, nesměřují-li za těmito aktivitami přímo do centra města, přichází do lokalit náležejících prvnímu okruhu.

Nahlížíme-li na respondenty jako na jednu skupinu, můžeme konstatovat, že objekt Domu s pečovatelskou službou v naprosté většině případů znají, ačkoliv s využitím jeho přízemních prostor je obeznámena necelá polovina respondentů. Nejvíce respondentů vidí ideální způsob využití těchto prostor pro potřeby seniorů, či pro potřeby klientů Domova, případně pro potřeby mateřského centra.

Přibližně tři pětiny respondentů se vyjádřily, že jim v místě bydliště něco chybí. Nejčastěji šlo o zeleň či místo pro sportovní vyžití, dále se jednalo o obchody a parkovací místa.

7 Klíčová doporučení pro rodinnou politiku

Každá kapitola obsahovala samostatný závěr, tyto závěry nechceme opakovat, obsahují dílčí doporučení a náměty, na úplný závěr pouze uvádíme ve stručné podobě doporučení, která považujeme za klíčová a systémová:

- Zajistit přenos zkušeností s RP z jiných měst i krajů, které mají konkrétní projekty, může jít i o zkušenosti ze zahraničí; případné propojení s případným rozvojem RP v rámci Olomouckého kraje.
- Udržovat kontakt s Ministerstvem práce a sociálních věcí, např. Odbornou komisí pro rodinnou politiku a sledovat trendy v dané oblasti a možnosti zajištění financování oblasti RP.
- Ukazuje se potřeba úzké spolupráce odboru sociálního (Odbor sociálních věcí) se školským (Odbor školský) – z hlediska potřeb rodin se jedná o oblasti společného zájmu, které se hodně prolínají.
- Lidé RP nahlíží prostřednictvím konkrétních akcí, jedná se o cestu, jak by měla být RP postupně rozvíjena – prostřednictvím „malých“, leč dlouhodobých kroků.
- Trvale by měl být rozvíjen a podporován webový portál RP.
- Důležitým prvkem RP jsou partneři, doporučujeme rozšířit spektrum partnerů zejména směrem k Univerzitě Palackého a dále zaměstnavatelům, kteří by chtěli nějakým způsobem na RP participovat.
- Město a jeho veřejný prostor nabízí řadu možností pro realizaci RP – záleží na tvořivosti a nápadech, jak tento potenciál využít (parky, historické centrum apod.).
- Orientovat se rovněž na oblast řešení a zvládání rodinných krizí a podpory soudržnosti rodin.
- Cílová skupina by měla zohledňovat i místní specifika – např. je zde patrná vyšší míra ohrožení chudobou (souvisí i s tím, že rodiče hodně zvažují „náklady“ aktivit), dále mezi rodiny je potřeba počítat i početná nesezdaná soužití s dětmi.
- Problematickou oblastí je sladování pracovního a rodinného života – mezi zaměstnavateli ve městě není rozšířena příliš velká osvěta o možnostech uplatnění

prorodinných opatření ve firmách a možnosti zkrácených úvazků, sdílených pracovních míst, firemních školek atd. Zde je značný prostor pro působení rodinné politiky.

- Doporučujeme audit typu podnik přátelský rodině vůči např. magistrátu či dalším organizacím zřizovaných městem.
- Záležitost „PR“ rodinné politiky ve městě by mělo být pozvolné a v souladu s množstvím a rozvojem konkrétních aktivit.
- Stávající aktéři RP (pracovní skupina RP) jsou vhodně zvoleni a nabízí potřebný potenciál rozvoje aktivit.

8 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel města Olomouc 1995 - 2014	5
Graf 2: Přirozený přírůstek/úbytek obyvatel v letech 2005 - 2014, město Olomouc.....	6
Graf 3: Migrační přírůstek/úbytek obyvatel v letech 2005 - 2014, město Olomouc.....	7
Graf 4: Průměrný věk obyvatel v letech 2005 - 2014, srovnání město Olomouc a okres Olomouc	8
Graf 5: Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin v letech 2005 a 2015, srovnání město Olomouc a okres Olomouc.....	9
Graf 6: Strom života podle věkových skupin, město Olomouc (31. 12. 2014).....	10
Graf 7: Obyvatelstvo podle rodinného stavu a pohlaví, Olomouc, SLDB 2011	11
Graf 8: Vzdělanostní struktura obyvatel starších 15 let, město Olomouc, srovnání let 2001 a 2011 (SLDB)	12
Graf 9: Nejvyšší dokončené stupně vzdělání podle pohlaví, Olomouc, SLDB 2011	14
Graf 10: Obyvatelstvo podle náboženské víry, Olomouc, SLDB 2011	15
Graf 11: Počet sňatků a rozvodů v letech 2005 - 2014, Olomouc.....	16
Graf 12: Míra rozvodovosti v letech 2005 - 2014, město Olomouc	16
Graf 13: Počet sňatků a rozvodů na 1000 obyvatel v letech 2005 – 2014, město Olomouc....	17
Graf 14: Počet rozvodů s nezletilými dětmi v letech 2005 - 2014, město Olomouc.....	18
Graf 15: Počet živě narozených v letech 2005 - 2014, město Olomouc	19
Graf 16: Živě narození mimo manželství (z živě narozených) 2005 - 2014, město Olomouc	20
Graf 17: Živě narození podle rodinného stavu matky v letech 2005 – 2014, město Olomouc	21
Graf 18: Živě narození podle věku matky v letech 2005 - 2014, Olomouc	22
Graf 19: Počet potratů v letech 2005 - 2014, Olomouc.....	23
Graf 20: Počet potratů na 100 narozených v letech 2005 - 2014, Olomouc	23
Graf 21: Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, Olomouc, SLDB 2011; Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, Olomouc, SLDB 2011	24
Graf 22: Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, Olomouc, SLDB 2011	25
Graf 23: Podíl nezaměstnaných osob v letech 2014 a 2015, Olomouc.....	26
Graf 24: Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání, město Olomouc, 2014 a 2015.....	26
Graf 25: Počet volných pracovních míst, město Olomouc, 2014 a 2015	27
Graf 26: Obydlené byty podle typu domu, město Olomouc, SLDB 2011	28

Graf 27: Byty podle právního důvodu užívání, město Olomouc, SLDB 2011	28
Graf 28: Obydlené byty podle počtu místností, SLDB 2011	29
Graf 29: Nově dokončené byty v letech 2010 - 2014, Olomouc.....	30
Graf 30: Nově dokončené byty v letech 2010 - 2014 podle typu domu, Olomouc.....	30
Graf 31: Byty podle počtu osob v bytě a počtu obytných místností, Olomouc, SLDB 2011 ..	32
Graf 32: Průměrná plocha bytu podle počtu osob v bytě, Olomouc, SLDB 2011	33
Graf 33: Bytové domácnosti podle počtu členů, Olomouc, SLDB 2011	34
Graf 34: Hospodařící domácnosti podle typu, město Olomouc, SLDB 2011	35
Graf 35: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle úplnosti, Olomouc, SLDB 2011 .	36
Graf 36: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle úplnosti a závislých dětí, Olomouc, SLDB 2011	36
Graf 37: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle počtu závislých dětí, Olomouc, SLDB 2011	37
Graf 38: Hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou podle počtu závislých osob, Olomouc, SLDB 2011	38
Graf 39: Hospodařící domácnosti tvořené 2 a více rodinami, Olomouc, SLDB 2011	39
Graf 40: Míra rizika chudoby v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2	41
Graf 41: Osoby (0 - 59 let) žijící v domácnostech, vyznačujících se velmi nízkým zapojením do pracovního procesu v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2	42
Graf 42: Míra závažného materiálního strádání (nedostatku) v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2	44
Graf 43: Osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením v letech 2005 - 2014, ČR a NUTS 2	45
Graf 44: Podíl osob se závazkem po splatnosti v registru SOLUS podle krajů, 30.6.2015.....	46
Graf 45: Osobní bankroty v letech 2013 a 2014 podle krajů	48
Graf 46: Jak žáci hodnotí svůj vztah s učiteli.....	91
Graf 47: Jak žáci hodnotí vybavení tříd ve škole	93
Graf 48: Jak žáci hodnotí budovu školy	93
Graf 49: Jak se žákům líbí okolí školy	96
Graf 50: Co se rodičům na škole líbí.....	97
Graf 51: Jakým způsobem mají rodiče zájem se podílet na akcích, které pořádá škola	98
Graf 52: Jakým typům společenských akcí dávají rodiče přednost	99

Graf 53: Pokud by škola začala nabízet kurzy a volnočasové aktivity pro dospělé, o které z následujících aktivit by rodiče projevíli zájem.....	99
Graf 54: Věkové kategorie oslovených obyvatel	104
Graf 55: Jak tráví obyvatelé Řepčína a Hejčína volný čas.....	104
Graf 56: Účastnili se obyvatelé akce pořádané školou.....	106
Graf 57: Jaké akce, kterou pořádala škola, se obyvatelé zúčastnili	106
Graf 58: Jakým způsobem by měli obyvatelé zájem se podílet na akcích, které pořádá škola	107
Graf 59: Pokud by škola začala nabízet kurzy a volnočasové aktivity pro dospělé, o které z následujících aktivit by obyvatelé projevíli zájem	108
Graf 60: Věková struktura respondentů, šetření Peškova 1	116
Graf 61: Pohlaví respondentů, šetření Peškova 1	117
Graf 62: Podíl respondentů z jednotlivých okruhů, šetření Peškova 1	118
Graf 63: Znáte Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci, Nové Sady? 118	
Graf 64: Znáte Dům s pečovatelskou službou na ulici Peškova 1 v Olomouci, Nové Sady? 119	
Graf 65: Znáte prostory nacházející se v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci? Členění dle výzkumných okruhů.....	119
Graf 66: K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci?.....	120
Graf 67: K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci? Údaje v absolutních hodnotách	121
Graf 68: K jakým účelům podle Vás v současné době slouží prostory v přízemí budovy na ulici Peškova 1 v Olomouci? Členění dle výzkumných okruhů	121
Graf 69: Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti? Pešková 1	122
Graf 70: Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti? Šetření Peškova 1, údaje v absolutních hodnotách	124
Graf 71: Jaké by bylo podle Vás ideální využití přízemních prostor této budovy v budoucnosti? Členění dle výzkumných okruhů, Peškova 1	124
Graf 72: Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště? Šetření Peškova 1	125
Graf 73: Co Vám chybí v okolí Vašeho bydliště? Údaje v absolutních hodnotách, Šetření Peškova 1.....	125

9 Seznam schémat

Schéma 1: Jaké vlastnosti svého oblíbeného pedagoga žáci vyzdvihují.....	92
Schéma 2: Co žákům ve škole chybí.....	94
Schéma 3: Co by žáci chtěli ve škole zlepšit	95
Schéma 4: Oblast šetření, Peškova 1	117

10 Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa města Olomouce s vyznačenými volnočasovými aktivitami, Public anthropology.....	83
Obrázek 2: Co osloveným obyvatelům ve městě chybí, co by zlepšily; Public anthropology	83

11 Seznam tabulek

Tabulka 1: IFE matice MŠ a ZŠ Svatoplukova 11	112
---	-----